

LIETUVIŲ KALBOS IR LITERATŪROS PAGRINDINIO UGDYMO BENDROJI PROGRAMA

Programą rengė: Alius Avčininkas, Onutė Baumilienė, Laimutė Bučienė, Mindaugas Grigaitis, Neringa Januševičienė, Albinas Lazauskas, Aušra Martišiūtė-Linartienė, Zita Nauckūnaitė, Sonata Vaičiakauskienė, Dainius Vaitiekūnas.

Redakcinė grupė: Alius Avčininkas, Zita Bartkevičienė, Onutė Baumilienė, Neringa Januševičienė, Albinas Lazauskas, Vida Lisauskienė, Džiuljeta Maskuliūnienė, Zita Nauckūnaitė.

Pastabas ir pasiūlymus teikė: Elona Bagdanavičienė, Vidas Kavaliauskas, Augutė Liutkevičienė, Marius Mikalajūnas, Gitana Notrimaitė-Muzikevičienė, Jurga Sadauskienė, Vilija Salienė, Brigita Speičytė, Bronė Stundžienė, Dalia Urbanavičienė, Asta Vaškelienė, Jolanta Zabarskaitė;

Lietuvių kalbos institutas, asociacijos „Lituanistų sambūris“ valdyba, Lietuvos etninės kultūros ugdytojų sąjunga, Lietuvos moksleivių sąjunga, Tautinių mažumų švietimo komisija; ŠMSM akademinės diskusijos (2020 m. gruodžio 14 d.) dalyviai.

Lietuvių kalbos ir literatūros mokytojų metodiniai būreliai: Alytaus m., Alytaus r., Elektrėnų sav., Ignalinos r., Joniškio r., Jurbarko r., Kalvarijos sav., Karmėlavos, Kauno r., Kėdainių r., Klaipėdos m., Kretingos r., Kupiškio r., Lazdijų r., Pakruojo r., Palangos m., Panevėžio m., Raseinių r., Šakių r., Šalčininkų r., Šiaulių m., Švenčionių r., Telšių r., Trakų r., Ukmergės r., Varėnos r. savivaldybių ir Ežerėlio pagr. m-klos, Garliavos Jonučių progim., Kauno r. Neveronių gimn., Raudondvario gimn., Rietavo Lauryno Ivinskio gimn., Šilutės pirmosios gimn.

Turinys

1. Bendrosios nuostatos	3
2. Kalbinio ir literatūrinio ugdymo tikslas ir uždaviniai	4
3. Kompetencijų ugdymas dalyku	5
4. Pasiekimų sritys	9
5. Pasiekimų raida	10
6. Mokymosi turinys	19
6.1. Kalbos vartojimo ugdymo turinys	19
6.1.1. Kalbos vartojimo ugdymas 5–6 klasių koncentre	20
6.1.2. Kalbos vartojimo ugdymas 7–8 klasių koncentre	22

6.1.3.	Kalbos vartojimo ugdymas 9–10 klasių konkcentre	24
6.2.	Kalbos pažinimo turinys	27
6.2.1.	Lietuvių kalbos pažinimas 5 klasėje	29
6.2.2.	Lietuvių kalbos pažinimas 6 klasėje	32
6.2.3.	Lietuvių kalbos pažinimas 7 klasėje	34
6.2.4.	Lietuvių kalbos pažinimas 8 klasėje	36
6.2.5.	Lietuvių kalbos pažinimas 9 (gimnazijos I) klasėje	37
6.2.6.	Lietuvių kalbos pažinimas 10 (gimnazijos II) klasėje	39
6.3.	Literatūros ir kultūros pažinimo turinys	41
6.3.1.	Literatūros ir kultūros pažinimas 5 klasėje	41
6.3.2.	Literatūros ir kultūros pažinimas 6 klasėje	45
6.3.3.	Literatūros ir kultūros pažinimas 7 klasėje	48
6.3.4.	Literatūros ir kultūros pažinimas 8 klasėje	51
6.3.5.	Literatūros ir kultūros pažinimas 9 klasėje	55
6.3.6.	Literatūros ir kultūros pažinimas 10 klasėje	59
7.	Vertinimas	64
8.	Pasiekimų lygių požymiai	66
8.1.	5-6 klasės	66
8.2.	7–8 klasės	75
8.3.	9–10 klasės	84
9.	Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimas	94

1. Bendrosios nuostatos

Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo mokykloje paskirtis – suteikti mokiniams lietuvių kalbos ir literatūros (kultūros) pagrindus, būtinus mokinio moralei, kultūrinei, tautinei bei pilietinei brandai. Lietuvių kalba ir literatūra ugdo kūrybingumą ir vaizduotę, stiprina asmens ir tautos kūrybines galias, padeda susiformuoti vertybines ir estetines nuostatas. Išskirtinę mokomojo dalyko paskirtį lemia kalbos ir literatūros kaip žodžio meno ypatinga ugdomoji reikšmė. Kalboje slypi šimtmečiais kurtas tautos pasaulis: bendruomenės pasaulėjautos ir pasaulėžiūros bruožai, dorinės nuostatos, būdo savybės, istorinės patirtys ir gyvenimo išmintis.

Lietuvių kalbos ir literatūrinis (kultūrinis) ugdymas ne tik padeda atrasti, patirti, išgyventi, suprasti literatūrą kaip kalbos meną ir pasaulio pažinimo priemonę, bet ir atveria mokiniams pamatines dorybes, skatina jomis grįsti savo gyvenimą, ugdytis sąžiningumą, orumą ir savigarbą, atsakomybę už viešą žodį ir veiksma. Mokiniai ugdomi pilietinę poziciją, gebėjimą atpažinti propagandą, manipuliavimą žodžiais ir vaizdais.

Šioje programoje, atsižvelgiant į socialinės ir kultūrinės aplinkos lemiamus Lietuvos visuomenės poreikius, akcentuojamas kompetencijomis grįstas ugdymas, siekiama mokiniams suteikti dalyko žinių (kalbos sistema, literatūros teorija ir istorija), analizuojant kūrinis ugdyti kritinio mąstymo ir problemų sprendimo gebėjimus, stiprinti humanistines vertybines nuostatas ir sukurti sąlygas kiekvienam mokiniui įgyti aukštesnius pasiekimus.

Kalbos pažinimas lavina loginį mąstymą ir kloja bet kurios profesinės veiklos pagrindus. Taisyklingas kalbos mokėjimas ir kalbos struktūros, gramatikos ir kitų kalbinių dalykų išmanymas ateityje mokiniams gali padėti dirbant įvairiose pasirinktose srityse, kuriant pažangias kalbos technologijas ir lietuviškai kalbančius robotus, kitas dirbtinio intelekto priemones.

Literatūros pažinimo programa siekiama ugdyti skaitytoją, nuo mėgavimosi skaitymo malonumu einant prie sudėtingesnių mąstymo procedūrų: 5–6 klasėse literatūra pirmiausia pristatoma kaip vaizduotės nuotykis, o skaitymas kaip malonus procesas, vėliau skaitymas susiejamas su vertybiniu ir intelektiniu tobulėjimu, o 7–8 klasėse mokinys pamažu įtraukiamas į dar sudėtingesnių tekstų skaitymą, kūrinio santykio su kontekstu analizę, atliekamos sudėtingesnės loginės procedūros, sprendžiamos abstraktesnės problemos; pamažu mokiniams atveriamas Europos kultūros tradicija, 10 klasėje supažindinama su svarbiausiais Europos kultūros ženklais ir vaizdiniais, atskleidžiamos jos antikinės ir krikščioniškos ištakos.

Laikomasi nuostatos, kad kūrinio skaitymo procesas nebaigiamas tik perskaitymu ar analize: nuo teksto einama iki kūrybinių, aktualizavimo užduočių, kad mokiniai išmoktų įgytas žinias ir išlavintus gebėjimus panaudoti sprenddami tikrovėje kylančias problemas. Siekiama suaktualinti lietuvių literatūrą, išryškinti jos vertę pabrėžiant literatūros ryšį su mokiniui artima vizualine kultūra ir šiuolaikinių medijų kontekstu.

Literatūros pažinimo programoje, pristatant Lietuvos literatūrai svarbius asmenis ir jų kūrinius bei kuriant integracinius ryšius ir derinant atskiras temas su kitais mokomaisiais dalykais, mokiniams perduodamas Lietuvos kultūros pasakojimas apie svarbiausias Lietuvos kultūros asmenybes, meno ir kultūros vertybes. Supažindinant su svarbiausiomis Lietuvos literatūros asmenybėmis ir jų darbais, ugdoma istorinė kultūrinė atmintis, kad mokiniai suprastų, jog jie yra Lietuvos kultūros paveldėtojai ir kūrėjai.

Tokia literatūros pažinimo sistema, kurioje žinios derinamos su gebėjimų ir vertybių ugdymu, sudaro sąlygas kiekvienam mokiniui išsiugdyti reikiamus skaitymo, teksto suvokimo, kritinio mąstymo bei problemų sprendimo gebėjimus, stiprina jų vertybines nuostatas ir pagal mokinių individualias galimybes išugdo šiuolaikiniam žmogui reikalingas kompetencijas.

Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo bendrosios programos paskirtis – apibrėžti lietuvių kalbos ir literatūros, kaip mokomojo dalyko, tikslus ir uždavinius, ugdomas kompetencijas, mokinių pasiekimus ir ugdymo turinio apimtį.

2. Kalbinio ir literatūrinio ugdymo tikslas ir uždaviniai

2.1. Tikslas – padėti mokiniams suvokti ir ugdytis lietuvių kalbą kaip svarbią savo tapatybės dalį, Lietuvos visuomenės bendravimo būdą; atrasti literatūrą kaip asmeninei egzistencijai svarbią kultūros sritį, ugdytis savarankišką ir kūrybišką požiūrį į literatūrą; suvokti save kaip lietuvių kalbos, literatūros ir kultūros paveldėtoją, puoselėtoją ir kūrėją; ugdytis laisvo, atsakingo asmens savimonę.

2.2. Lietuvių kalbos ir literatūros ugdymo uždaviniai:

- 2.2.1. perteikti mokiniams kalbos sistemos žinias, kad jie stebėtų ir vertintų kalbos reiškinius, ypač daugiakalbystės aplinkoje, įgustų reikšti mintis, kurti tekstus žodžiu ir raštu taisyklinga, aiškia bei turininga kalba, pasirinkdami tinkamą kalbinę raišką;
- 2.2.2. supažindinti su kalbos funkcionavimu visuomenėje, kad mokiniai suvoktų kalbos reikšmę asmens tapatybei, pasaulėvaizdžiui, visuomenei ir valstybei, kaip nuolat kintantį ir su visuomenės raida glaudžiai susijusį reiškinį; pažintų lietuvių kalbos kūrybines galias, tekstų įvairovę, gebėtų atpažinti ir vartoti bendrinės kalbos atmainas, naudotis skaitmeniniais lietuvių kalbos ir kitais ištekliais;
- 2.2.3. skatinti mokinius atidžiai skaityti, analizuoti literatūrą kaip meną, išvelgti jungtis su kitais menais, lavintis estetinį skonį ir literatūrinę saviraišką, ugdytis kūrybiškumo gebėjimus;
- 2.2.4. nagrinėti, interpretuoti, lyginti ir vertinti įvairių žanrų ir laikotarpių lietuvių bei užsienio autorių kūrinius, supažindinti su lietuvių tautosaka, tarmėmis, su Lietuvos kultūrai svarbiais tekstais ir reiškiniais, iškilomis kultūros asmenybėmis;
- 2.2.5. supažindinti su Europos kultūros tradicija ir jos ištakomis, kad mokiniai suvoktų lietuvių kalbos ir literatūros reikšmę bendresniame Lietuvos ir pasaulio kultūriniame kontekste;
- 2.2.6. padėti mokiniams, remiantis kalba ir literatūra, susiformuoti kultūrinę ir moralinę tapatybę, ugdytis sąžiningumą, teisingumą, ištikimybę, gebėjimą sugyventi bendruomenėje, stiprinti pilietinio tapatumo ir pilietinės galios jausmą;
- 2.2.7. sudominti mokinius Lietuvos kultūriniu gyvenimu, kad jie kritiškai vertintų informaciją, pateikiamą įvairiais informacijos kanalais, gebėtų atpažinti netikras naujienas, lavintųsi savarankiško mąstymo gebėjimus ir atsakingo asmens savimonę.

3. Kompetencijų ugdymas dalyku

Lietuvių kalbos ir literatūros mokymosi turiniu ugdomos kultūrinė, pažinimo, komunikavimo, kūrybiškumo, pilietinė, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencijos.

Kompetencija	Kompetencijos raiška
3.1. Kultūrinė kompetencija	<p>Kultūrinė kompetencija apima kultūrinį išprusimą, kultūrinę raišką ir kultūrinį sąmoningumą. Kultūrinės kompetencijos ugdymasis padeda mokiniui tapti estetiniu skoniu pasižyminčiu Lietuvos literatūros ir kultūros lauko dalyviu, atviru Europos literatūrinei ir kultūrinei tradicijai, besidominčiu šiuolaikinėmis literatūrinėmis ir kultūrinėmis aktualijomis ir gebančiu jas kritiškai vertinti. Tai neatsiejama nuo literatūrinio ir kultūrinio išprusimo plėtojimo, skaitymo ir literatūrinės saviraiškos skatinimo. Mokinys gebės suvokti ir apibūdinti bendresnes Lietuvos literatūrinio ir kultūrinio gyvenimo tendencijas bei jų sąsajas su literatūrine ir kultūrine tradicija, su kultūriniais herojais, simboliais ir stereotipais, gebės palyginti įvairius literatūrinius ir kultūrinius reiškinius bei išvelgti jų tarpusavio sąsajas. Kultūrinė kompetencija padės mokiniui ugdytis savo estetinį skonį ir laisvą saviraišką, suvokti lietuvių kalbos ir literatūros reikšmę bendresniame Lietuvos ir pasaulio kultūriniame kontekste. Kultūrinė kompetencija yra neatsiejama nuo mokinio medijų raštingumo ugdymo, nuo jo gebėjimo atpažinti netikras naujienas.</p>
3.2. Pažinimo kompetencija	<p>Pažinimo kompetencija apima dalyko žinias ir gebėjimus, kritinio mąstymo, problemų sprendimo, mokėjimo mokytis gebėjimus. Dalyko žinias ir gebėjimus mokiniai ugdo analizuodami kalbos vienetų, mokydami taisyklingai kalbėti ir rašyti, skaitydami, nagrinėdami ir vertindami įvairių žanrų ir laikotarpių lietuvių bei užsienio autorių kūrinius, kultūros tekstus, formuluodami teksto pagrindinę mintį, kurdami įvairių žanrų ir tipų tekstus, vartodami kalbotyros, literatūros teorijos ir teksto analizės sąvokas ir terminus.</p> <p>Kritinis mąstymas ugdomas, kai analizuojami ir vertinami mokinių amžių ir interesus atitinkantys tekstai. Mokiniai mąsto kritiškai, kai suvokia ryšius tarp vaizduojamų įvykių, daro išvadas, formuluoja kūrinių idėjas, analizuoja teksto turinį ir kalbą, sugeba argumentuotai diskutuoti apie kūrinių idėjas ir kultūros reiškinius, apginti savo požiūrį, geba remtis kūrinių turiniu formuluodami savo idėjas apie gyvenimą ir vertybes, sugeba paaiškinti, kodėl rašytojas kuria konkretų charakterį, apibūdina rašymo stilių, ieško jungčių tarp kultūros reiškinių, kūrinių, idėjų ir raiškos, kritiškai vertina skirtingus požiūrius ir šaltinių patikimumą internete.</p> <p>Lietuvių kalbos ir literatūros mokomasis dalykas ugdo problemų sprendimo gebėjimus, kai mokiniai įvairiuose pokalbiuose, samprotaujamojo pobūdžio rašiniuose kelia problemas, svarsto, pritaria ar prieštarauja pateikdami argumentų, priima pagrįstą sprendimą, analizuoja kūrinių problemas, vertina teksto idėjas ir intencijas, susieja jas su kitais tekštais, savo patirtimi ir nuostatomis. Mokėjimo mokytis gebėjimus mokiniai ugdo suvokdami, kaip taikyti aktyvaus klausymosi, kalbėjimo, grožinio ir negrožinio teksto skaitymo, rašymo ir pristatymo strategijas, tikslingai ir atsakingai atsirinkdami informaciją įvairiuose</p>

	<p>šaltiniuose, ją sistemindami, tirdami ir kritiškai reflektuodami, susiedami naują informaciją su jau žinoma, savarankiškai planuodami savo mokymąsi.</p>
3.3. Komunikavimo kompetencija	<p>Komunikavimo kompetencija apima pranešimo kūrimą, jo perteikimą ir komunikacinę sąveiką bei analizę ir interpretavimą. Kurti pranešimą mokiniai mokosi sakdami trumpas kalbas, atpasakodami tekstus, atmintinai mokydamiesi įvairių žanrų kūrinius ar jų fragmentus, samprotaudami apie įvykius ir reiškinius, pagrįsdami savo nuomonę, pasirinkdami tinkamą kalbinę raišką, taikydami įvairias kalbėjimo strategijas ir kurdami teigiamus tarpusavio santykius. Pranešimą kurti mokiniai mokosi apibūdindami verbalinio bei neverbalinio teksto temą, turinį ir paskirtį, taikydami skirtingas skaitymo strategijas; rašydami kūrybinius darbus, rasdami ir atsirinkdami informaciją, tinkamai nurodydami šaltinį, taikydami pagrindines rašymo strategijas; išsiaiškindami nežinomų žodžių reikšmes ir išmokdami juos vartoti. Mokinių gebėjimai kurti pranešimą ugdomi ir per kalbos sistemos pažinimą, taisyklingai kalbant, rašant, laikantis programoje numatytą stilistinio tikslingumo, gramatikos, rašybos ir skyrybos taisyklių, ugdantis gebėjimą naudotis įvairiais žodynais ir šaltiniais. Pranešimo perteikimą ir komunikacinę sąveiką mokiniai ugdomi realiai ir virtualiai bendraudami poromis ar grupėje, kalbėdami taisyklingai, pasirinkdami tinkamą kalbinę raišką; kalbėdami apie skaitymo metu patirtus jausmus ir pažintas vertybes; aptardami programoje numatytus Lietuvos kultūros reiškinius ir asmenybes, gebėdami žodžiu ir raštu atpasakoti tekstą, kurdami istorijas, paremtas literatūra, realaus gyvenimo arba vaizduotės sukurtais įvykiais; pasakodami istorijas pagal piešinius, nuotraukas, paaiškindami jų turinį; pristatydami savarankiškai perskaitytą knygą; gebėdami žodžiu ir raštu papasakoti savo patirtį laikydamasis nuoseklumo ir (ar) reikšmingumo principų, įterpdami į pasakojimą tiesioginę kalbą, pasakodami pirmuoju ir trečiuoju asmeniu; žodžiu ir raštu apibūdindami daiktą, gyvūną, žmogų, vietą, išreikšdami bendrą įspūdį, tikslingai panaudodami detales ir vertindami. Pristatydami pranešimą ir komunikuodami su auditorija mokiniai taiko kalbėjimo strategijas, atsižvelgdami į kalbėjimo tikslą, situaciją ir adresatą. Ugdydamiesi pranešimo analizės ir interpretavimo gebėjimus, mokiniai nurodo teksto tipą, lygina skirtingų tekstų sandarą, raišką, iliustravimo priemones; analizuoja interpretuoja ir lygina programoje numatytus poezijos, prozos ir dramos kūrinius, aptaria vaizduojamąjį pasaulį ir meninės kalbos savitumą; aptaria kalbos kaip socialinio kultūrinio reiškinio aspektus, teksto turinį, svarbiausias idėjas, veikėjų charakterius, vertina jų poelgius ir problemas; gretina skirtingų kalbų elementus, vartoja programoje numatytas literatūros teorijos sąvokas, leksines, sintaksines ir fonetines stiliaus figūras bei retorines raiškos priemones, kalbotyros sąvokas ir terminus; taiko tinkamas pagal situaciją kalbėjimo ir rašymo strategijas.</p>
3.4. Kūrybiškumo kompetencija	<p>Kūrybiškumo kompetencija apima tyrinėjimo, generavimo, kūrimo, vertinimo ir refleksijos gebėjimus. Tyrinėjimo gebėjimus mokiniai ugdomi ieškodami reikiamos informacijos įvairiuose šaltiniuose, kritiškai vertindami surastą informaciją ir jos patikimumą. Mokiniai kelia įvairias kūrybines problemas analizuodami, interpretuodami ir lygindami programoje numatytus tautosakas, poezijos, prozos ir dramos kūrinius, aptardami programoje numatytus Lietuvos kultūros reiškinius ir asmenybes, sąmoningai stebi kalbos reiškinius, vykstančius daugiakalbėje ir daugiakultūroje aplinkoje, ir juos vertina, gretina skirtingų kalbų elementus, renka, sieja ir kritiškai vertina kūrybai reikalingą informaciją kurdami įvairias istorijas, pasakojimus, sudarydami teminių darbų aplanką apie dabarties kultūros reiškinius, istorines asmenybes. Generavimo gebėjimus mokiniai ugdomi keldami</p>

	<p>originalias idėjas ar problemų sprendimus, rašydami įvairius kūrybinius darbus, kalbėdami ir rašydami argumentuotai išreiškia savo požiūrį į kalbamus dalykus, pagrįsdami jį asmenine patirtimi, grožiniais ir negrožiniais tekstais, analizuodami programinius kūrinius dalijasi kūrybinėmis idėjomis ar sprendimais įvertindami kultūrinį istorinį kontekstą, pateikia savo pasirinkimo argumentus. Kūrimo gebėjimus mokiniai ugdo savarankiškai žodžiu ir raštu kurdami įvairių žanrų ir tipų tekstus, išbandydami skirtingas kalbines raiškos priemones, lanksčiai naudodami kūrybos priemones ir būdus taiko pagrindines ir akademinio rašymo strategijas, kuria, tobulina ir pristato savo kūrybos darbus, susijusius su analizuojamais kūrinių, samprotaujamojo pobūdžio darbais. Mokiniai vertina savo ir kitų kūrybinius darbus keliais pateiktais aspektais. Vertinimo ir refleksijos gebėjimus mokiniai ugdo vertindami savo ir kitų kūrybinių darbų naujumą, išbaigtumą, integralumą, atkreipia dėmesį į kūrybinių darbų vertingumą – paaiškina kūrybos produkto vertingumą ar sprendimą pagal pateiktus kriterijus, kurdami žodžiu ir raštu įvairius kūrybinius darbus mokiniai apmąsto ir vertina savo ir kitų kūrybos procesą, įvardija savo sėkmes ir nesėkmes, remdamiesi patirtimi, žiniomis ir gebėjimais planuoja kūrybinę veiklą.</p>
3.5. Pilietiškumo kompetencija	<p>Pilietiškumo kompetenciją sudaro tokie sandai: Pilietinis tapatumas ir pilietinė galia; Gyvenimas bendruomenėje, kuriant demokratinę visuomenę; Pagarba žmogaus teisėms ir laisvėms; Valstybės kūrimas ir valstybingumo stiprinimas tarptautinėje bendruomenėje. Pasakodami, apibūdindami, aiškindami ir samprotaudami apie įvykius, reiškinius, mokiniai ugdo pagarbą žmogaus teisėms ir laisvėms, o kurdami ir puoselėdami teigiamus tarpusavio santykius įvairiose komunikacinėse situacijose prisideda prie demokratinės visuomenės darnos. Patriotizmas, pagarba žmogaus teisėms ir laisvėms ugdoma aptariant savo amžiui aktualias problemas, tinkamai dalinantis patirtimi, nuomone ir informacija, kartu priimant pagrįstus sprendimus. Komunikuojant / sąveikaujant įvairiame kontekste lietuvių kalbos ir literatūros pamokose ugdomas gebėjimas sugyventi bendruomenėje. Tam tikro pobūdžio pokalbiuose kultūringai keldami problemas, atsakingai priimdami sprendimus mokiniai ugdo gebėjimą kurti demokratinę visuomenę ir pagarbą žmogaus teisėms bei laisvėms. Analizuodami programoje numatytus tautosakas, poezijos, prozos ir dramos kūrinius ir meninės kalbos savitumą, aptardami Lietuvos kultūros reiškinius ir asmenybes, mokiniai prisideda prie valstybės kūrimo ir valstybingumo stiprinimo tarptautinėje bendruomenėje, ugdo patriotizmą, pagarbą žmogaus teisėms ir laisvėms. Ugdydamiesi pilietinį tapatumą mokiniai rašo įskaitomai, reikšdami mintis ir jausmus sklandžiai, aiškiai, turtinga kalba, o sąmoningai stebėdami kalbos reiškinius, vykstančius daugiakalbėje ir daugiakultūroje aplinkoje, gretindami skirtingų kalbų elementus, mokosi gyventi bendruomenėje kuriant demokratinę visuomenę. Lietuvių kalbos ir literatūros pamokose, kai argumentuotai kalbama, kai rašomi pasakojamieji, informaciniai, aiškinamieji ir samprotaujamieji tekstai, rašiniai, paremti literatūros kūrinių, kai reiškiamas asmeninis požiūris į įvykius, reiškinius ar tekstus, jį pagrindžiant savo patirtimi, grožiniais ir negrožiniais tekstais, nuolatos ugdoma pilietiškumo kompetencija (apimant visus jos sandus). Taip pat ir naudodamiesi įvairiais informacijos šaltiniais, kritiškai vertindami informaciją ir tinkamai ją panaudodami mokiniai ugdo ne tik pilietinio tapatumo ir pilietinės galios gebėjimus, bet ir gebėjimą gyventi visuomenėje, kurti valstybę, ją stiprinti tarptautinėje bendruomenėje, gerbti žmogaus teises ir laisves. Laikydami bendrinės lietuvių kalbos normų ir viešojo bendravimo etikos bei pasirinkdami tinkamą komunikavimo būdą, mokiniai ugdo pagarbą žmogaus teisėms ir laisvėms.</p>

	<p>Vertindami klausomo ir audiovizualinio teksto turinį, raišką, intenciją, poveikį klausytojui, interpretuodami ir apibendrinami mokiniai stiprina pilietinio tapatumo ir pilietinės galios jausmą.</p>
3.6. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija	<p>Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija padeda siekti savo gyvenimo tikslų, kurti darnius santykius šeimoje, bendruomenėje ir prasmingai veikti platesniame socialiniame, ekonominiame ir kultūriniame kontekste. Skiriami keturi svarbiausi sandai: asmens savimone ir savitvarda, socialinis sąmoningumas ir tarpusavio santykių kūrimo gebėjimai, atsakingas sprendimų priėmimas ir asmens rūpinimasis fizine ir psichine sveikata. Mokydamiesi lietuvių kalbos ir literatūros, 5–10 klasių mokiniai ugdomi asmens savimone ir savitvardos įgūdžius: nagrinėdami literatūros kūrinius mokosi atpažinti ir įvardyti paauglystei būdingas emocijas; analizuoja įvairias situacijas ir mokosi įveikti iššūkius (nepalankias situacijas, neveltį ir nusivylimą); taip pat analizuoja ir įvardija bendražmogiškas vertybes (pagarbą sau ir kitiems, geranoriškumą, atsakomybę, pagalbą, sąžiningumą, drąsą, savidrausmę, sveikatą, šeimą), geba paaiškinti, kaip sudėtingose situacijose vertybės padeda rasti sprendimus. Mokydamiesi lietuvių kalbos siekia asmeninių ir akademinį tikslų, analizuoja akademinio tobulėjimo pažangą, reflektuoja sėkmę. Lietuvių kalbos ir literatūros mokymasis padeda ugdyti empatiškumo, socialinio sąmoningumo ir teigiamų tarpusavio santykių kūrimo įgūdžius: mokiniai mokosi nuspėti kitų emocijas ir savijautą skirtingose situacijose; analizuoja savo ir kitų požiūrių panašumus ir skirtumus, supranta, kad vertybinės nuostatos skirtingose kultūrose gali būti skirtingos. Taip pat analizuoja, kaip žmogaus elgesys veikia kitus žmones; pritaiko veiksmingo klausymosi įgūdžius kasdieniuose pokalbiuose, naudojami pokalbio užmezgimo ir palaikymo strategijomis, kad suprastų kitų emocijas ir savijautą; net ir sunkioje situacijoje mokosi išlikti objektyvūs ir argumentuoti savo nuomonę. Lietuvių kalbos ir literatūros mokomasis dalykas ugdo atsakingo sprendimų priėmimo ir elgesio įvertinant pasekmes gebėjimus: mokiniai mokosi planuoti laiką ir laiku atlikti užduotis, analizuoja galimus iššūkius ir kliūtis užduočių atlikimui ir planuoja jas įveikti; apmąsto ir įsivertina, kaip sekėsi atlikti užduotis. Jie geba apmąstyti, įvertinti savo ir bendraklasių gebėjimus, žinias, savybes ir panaudoti jas bendruomenės gerovei. Mažiausiai lietuvių kalbos ir literatūros mokymasis padeda ugdyti rūpinimosi sveikata įgūdžius. Tačiau nagrinėdami įvairius tekstus mokiniai mokosi apibūdinti asmens gyvenimo būdo ir aplinkos veiksnių įtaką sveikatai, žmogaus gyvybę ir sveikatą priimti kaip vertybę.</p>

4. Pasiekimų sritys

Pasiekimų sritys yra susijusios su kalbinio ir literatūrinio raštingumo samprata.

Kalbinis raštingumas padeda mokiniams suprasti, vertinti ir vartoti sakytinius, rašytinius, vizualinius ir daugialypius tekstus. Raštingi mokiniai sugeba dekoduoti ir kurti įvairių tipų tekstus, tinkamus mokykloje ir už jos ribų. Kalbinis raštingumas yra neatsiejamas nuo pasiekimų turinio srityje, o turinys, savo ruožtu, yra būtinas pagrindas raštingumui plėtotis. Skiriami trys vienas kitą papildantys kalbinio raštingumo lygmenys: bazinis, funkcinis ir kritinis. **Bazinis raštingumas** – gebėjimas tinkamai bendrauti, skaityti ir suprasti tekstą, taisyklingai kalbėti ir rašyti. **Funkcinis raštingumas** – gebėjimas tinkamai vartoti sakytinę, rašytinę bei vizualinę raišką, atsižvelgiant į tikslą, situaciją ir adresatą. **Kritinis raštingumas** – gebėjimas analizuoti ir vertinti informaciją, pateiktą įvairiais informacijos kanalais, ir tikslingai ją panaudoti kuriant įvairius sakytinius, rašytinius, vizualinius ir daugialypius tekstus.

Literatūrinis raštingumas – gebėjimas orientuotis literatūrinių (kultūrinių) reiškinių įvairovėje, analizuoti ir vertinti įvairius literatūros (kultūros) tekstus, idėjas, vaizdinius, vertybes bei jų kontekstus ir išreikšti savo kultūrinę patirtį pačių kuriamais sakytiniais ir rašytiniais tektais.

Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo programoje skiriamos šios pasiekimų sritys:

- A. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika
- B. Skaitymas ir teksto supratimas
- C. Rašymas ir teksto kūrimas
- D. Kalbos pažinimas
- E. Literatūros ir kultūros pažinimas

Kalbos vartojimo gebėjimų ugdymas apima tris sritis: Kalbėjimą, klausymą ir sąveiką, Skaitymą ir teksto supratimą, Rašymą ir teksto kūrimą. Šių sričių turinys yra skiriamas 5–6, 7–8 ir 9–10 klasių koncentrams.

Kitos dvi pasiekimų sritys – Kalbos pažinimas bei Literatūros ir kultūros pažinimas – labiau susijusios su žinių įgijimu, todėl jų turinys išdėstytas atskiroms klasėms: 5, 6, 7, 8, 9, 10 klasei.

Sritys yra tik santykinai atskirtos, ugdymo procese jos integruojamos.

Kiekvienos pasiekimų srities esminiai pasiekimai yra nurodyti koncentrams.

5. Pasiekimų raida

A. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika

	5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 klasės
A1. Aktyviai klausosi sakomojo ir audiovizualinio teksto.	A1. Komentuoja klausomo ar audiovizualinio teksto turinį, kalbėjimo kultūrą, raiškos elementus.	A1. Vertina klausomo ar audiovizualinio teksto turinį, raišką, intenciją, kalbėjimo kultūrą, geba išsakyti ir pagrįsti savo požiūrį.	A1. Vertina klausomo ir audiovizualinio teksto turinį, raišką, intenciją, poveikį klausytojui, geba interpretuoti ir apibendrinti.
A2. Dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose, atsižvelgdamas į situaciją, tikslą, adresatą.	A2.1. Pasakoja, apibūdina, paaiškina, samprotuoja apie įvykius, reiškinius ir tekstus pagrįsdami savo nuomonę.	A2.1. Aptaria savo amžiui aktualias problemas, tinkamai dalindamiesi patirtimi, nuomone ir informacija, kartu priima pagrįstą sprendimą.	A2.1. Įvairaus pobūdžio pokalbiuose kultūringai kelia problemas, svarsto, pritaria ar prieštarauja pateikdami argumentų, atsakingai priima sprendimus.
	A2.2. Bendrauja dirbdami poromis ir grupėje, telefonu, elektroniniu paštu ir socialiniuose tinkluose, pasirenkdam tinkamą kalbinę raišką ir kurdami teigiamus tarpusavio santykius.	A2.2. Inicijuoja ir plėtoja pokalbį, išreiškia ir pagrindžia požiūrį, pritaria ar prieštarauja, pasirenkdam tinkamą kalbinę raišką ir kurdami teigiamus tarpusavio santykius.	A2.2. Dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose, pasirenkdam tinkamas raiškos priemones ir kurdami teigiamus tarpusavio santykius.
A3. Tinkamai vartoja kalbinės raiškos priemones, turtina savo kalbą, laikosi kalbos normų.	A3.1. Kalba girdimai, taria aiškiai, taisyklingai, tinkamai intonuoją; geba pasakyti trumpą kalbą.	A3.1. Kalba aiškiai, adresatui tinkamu tempu, taisyklinga bendrine lietuvių kalba; geba pasakyti kalbą bendraamžiams.	A3.1. Laikosi bendrinės lietuvių kalbos normų ir viešojo bendravimo etikos; pasirenka tinkamą komunikavimo būdą, geba kalbėti viešai.
	A3.2. Seka pasaką, pasakoja padavimą, moka patarlių ir mįslių,	A3.2. Atmintinai skaito tautosakos kūrinis, poezijos, prozos ir dramos	A3.2. Atmintinai skaito poeziją, prozos ir dramos ištraukas, geba

	atmintinai skaito poeziją, prozos fragmentus, kūrinio ištraukas vaidmenimis, aiškiai ir sklandžiai perteikia teksto mintį ir nuotaiką. Turtina savo kalbą naujais žodžiais, frazėmis ir posakiais.	ištraukas, geba aiškiai, raiškiai, sklandžiai perteikti prasmę. Turtina savo kalbą naujais žodžiais, frazėmis ir posakiais.	aiškiai, raiškiai, sklandžiai perteikti prasmę. Turtina savo kalbą naujais žodžiais, frazėmis, posakiais, citatomis.
A4. Taiko klausymosi ir kalbėjimo strategijas.	A4. Taiko aktyvaus klausymosi ir kalbėjimo strategijas, atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą, situaciją ir adresatą.	A4. Taiko aktyvaus klausymosi ir kalbėjimo strategijas, atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą, situaciją ir adresatą.	A4. Taiko aktyvaus klausymosi ir kalbėjimo strategijas, atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą, situaciją ir adresatą.

B. Skaitymas ir teksto supratimas

	5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 klasės
B1. Sąmoningai skaito įvairaus pobūdžio tekstus, naudojami technologijomis, turtina žodyną.	B1.1. Suvokia skaitymą kaip vertybę; per metus yra perskaitę ne mažiau kaip dešimt meniškai vertingų, 5–6 klasėms rekomenduojamų arba savarankiškai pasirinktų skirtingų žanrų knygų.	B1.1. Suvokia skaitymą kaip vertybę; per metus yra perskaitę ne mažiau kaip dešimt meniškai vertingų, 7-8 klasėms rekomenduojamų arba savarankiškai pasirinktų skirtingų žanrų knygų.	B1.1. Suvokia skaitymą kaip vertybę; per metus yra perskaitę ne mažiau kaip dešimt meniškai vertingų, 9-10 klasėms rekomenduojamų arba savarankiškai pasirinktų skirtingų žanrų knygų.
	B1.2. Randa reikiamos informacijos įvairiuose šaltiniuose. Skiria faktą ir nuomonę, svarbią ir nesvarbią informaciją. Išsiaiškina nežinomų žodžių reikšmes ir išmoksta juos vartoti.	B1.2. Tikslingai naudojami informacijos šaltiniais ir technologijomis, randa ir kritiškai vertina reikiamą informaciją, Skiria pagrįstą ir nepagrįstą informaciją. Išsiaiškina nežinomų žodžių reikšmes ir išmoksta juos vartoti.	B1.2. Tikslingai ir atsakingai naudojami įvairiais šaltiniais ir technologijomis, kritiškai vertina šaltinių patikimumą ir teksto informacinę vertę. Skiria argumentuotą ir neargumentuotą požiūrį. Išsiaiškina nežinomų žodžių reikšmes ir išmoksta juos vartoti.

B.2. Aptaria, analizuoja, lygina ir vertina įvairius skaitomus tekstus.	B2.1. Aptaria verbalinio ir neverbalinio teksto temą, turinį, struktūrą, vaizdinės ir tekstinės informacijos šaltinius, nustato jų patikimumą. Paaiškina, kaip siekiama vaizdo ir teksto įtaigumo, kritiškai vertina autoriaus pasirinktų raiškos priemonių tikslingumą. Nustato teksto paskirtį, adresatą, autoriaus tikslą. Diskutuoja apie tikras ir tariamas naujienas medijose.	B2.1. Aptaria verbalinio, neverbalinio ir audiovizualinio tekstų pagrindinę mintį ir keliamas problemas, analizuoja argumentus, požiūrių reiškimą, atpažįsta autoriaus intencijas, skiria tiesioginę ir perkeltinę reikšmę. Analizuoja elektroninių informacijos priemonių pasakojimo formas, informacijos pateikimo internetiniuose tinklalapiuose specifiką. Diskutuoja apie manipuliaciją ir propagandą komercinėje reklamoje ir žiniasklaidos pranešimuose.	B2.1. Aptaria verbalinių, neverbalinių ir audiovizualinių tekstų idėjas ir intencijas, teksto sąsajas su kontekstais, įtakos darymo būdus, elektroninių informacijos priemonių stilistikos ypatybes; atranda ir paaiškina tiesiogines ir paslėptas poveikio priemones. Diskutuoja apie kalbos laisvę ir jos ribas.
	B2.2. Nurodo teksto tipą, palygina skirtingų tekstų sandarą, raišką, iliustravimo priemones. Analizuoja dalykinio ir meninio, publicistinio ir buitinio stiliaus tekstų kalbos ypatybes ir praktinių tekstų (instrukcijos, etiketės, kainoraščiai, tvarkaraščiai, schemas, sąrašai, anketos, formos ir kt.) paskirtį, sandarą ir kalbos ypatybes; mokosi rašyti aktualius praktinius tekstus.	B2.2. Apibūdina skirtingų tipų ir funkcinių stilių tekstus įvairiais aspektais. Analizuoja ir lygina mokslinio ir administracinio, meninio ir publicistinio stiliaus tekstų ir praktinių tekstų (informacinės žinutės, instrukcijos, gyvenimo aprašymas, prašymas ir kt.) paskirtį, sandarą, kalbos ypatybes; mokosi rašyti aktualius praktinius tekstus.	B2.2. Apibūdina skirtingų tipų, funkcinių stilių ir žanrų tekstus įvairiais aspektais. Paaiškina, kaip teksto raiškos būdas priklauso nuo jo paskirties ir autoriaus individualybės. Aptaria žiniasklaidos paskirtį ir žanrus (naujienos, reportažas, analitinis straipsnis, nuomonė, replika, interviu, reklama), analizuoja jų ypatybes; mokosi rašyti aktualius tekstus.
B3. Taiko grožinių ir negrožinių tekstų skaitymo strategijas.	B3. Taiko grožinių ir negrožinių tekstų skaitymo strategijas derindami jas su skaitymo tikslu.	B3. Taiko grožinių ir negrožinių tekstų skaitymo strategijas derindami jas su skaitymo tikslu.	B3. Taiko grožinių ir negrožinių tekstų skaitymo strategijas derindami jas su skaitymo tikslu.

C. Rašymas ir teksto kūrimas

	5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 klasės
C1. Kuria įvairius sakytinius ir rašytinius tekstus, atsižvelgdamas į komunikavimo tikslą, adresatą ir situaciją.	C1.1. Rašo kūrybinius darbus, reikšdami mintis ir jausmus sklandžiai, aiškiai, turtinga kalba.	C1.1. Rašo kūrybinius skirtingų žanrų darbus, reikšdami mintis ir jausmus sklandžiai, aiškiai, turtinga kalba.	C1.1. Kuria įvairių tipų ir žanrų tekstus, atlieka su nagrinėjama literatūra susijusius kūrybinius darbus, reikšdami mintis ir jausmus sklandžiai, aiškiai, turtinga kalba.
	C1.2. Žodžiu ir raštu atpasakoja tekstą, kuria istorijas, paremtas literatūra, realaus gyvenimo arba vaizduotės sukurtais įvykiais; pasakoja istorijas pagal piešinius, nuotraukas, paaiškina jų turinį; parengia savarankiškai perskaitytos knygos pristatymą, atsižvelgdamas į komunikavimo tikslą, adresatą ir situaciją.	C1.2. Žodžiu ir raštu glaustai atpasakoja kūrinio siužetą, svarsto apie kūrinį, parengia kūrinio ir savarankiškai perskaitytos knygos pristatymą savo bendraamžiams, atsižvelgdamas į komunikavimo tikslą, adresatą ir situaciją.	C1.2. Savarankiškai parengia perskaitytos knygos pristatymą, pranešimą su vaizdine medžiaga iš tiriamųjų kalbos arba literatūros darbų, parengia viešosios kalbos tekstą pagal žanro reikalavimus, atsižvelgdamas į komunikavimo tikslą, adresatą ir situaciją.
	C1.3. Žodžiu ir raštu apibūdina daiktą, gyvūną, žmogų, vietą, išreikšdami bendrą įspūdį, tikslingai panaudodami detales ir vertindami.	C1.3. Rašo pasakojamuosius, informacinius, aiškinamuosius ir samprotaujamuosius tekstus; rašinius, paremtus literatūros kūriniais.	C1.3. Rašo literatūrinius ir kitus samprotaujamojo pobūdžio rašinius, įvairiais aspektais analizuodami, interpretuodami ir vertindami literatūros ir kultūros tekstus, apibendrina ir daro išvadas.
C2. Tinkamai pasirenka turinį, struktūrą ir raišką.	C2.1. Randa ir atsirenka informaciją tekstui kurti, tinkamai nurodo	C2.1. Naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais, randa	C2.1. Randa teksto kūrimui reikiamą informaciją bibliotekoje ir internete,

	informacijos šaltinį.	reikalingą informaciją, ją kritiškai vertina, atsirenka ir tinkamai ja pasinaudoja.	kritiškai pasirenka šaltinius, tinkamai jais remiasi bei juos nurodo.
	C2.2. Žodžiu ir raštu pasakoja savo patirtį laikydamasis nuoseklumo ir(ar) reikšmingumo principų, įterpia į pasakojimą tiesioginę kalbą, pasakoja pirmuoju ir trečiuoju asmeniu.	C2.2. Kalbėdami ir rašydami argumentuotai išreiškia savo požiūrį į įvykius, reiškinius ar tekstus, jų pagrindžia asmenine patirtimi, grožiniais ir negrožiniais tekstais.	C2.2. Samprotauja žodžiu ir raštu remdamasis perskaitytais ar girdėtais tekstais, pateikia pavyzdžių iš kūrinių, plėtoja temą, keldami klausimus ir pateikdami argumentų.
C3. Rašo tekstus laikydamasis kalbos normų ir kalbos vartojimo etiketo.	C3.1. Rašo laikydamasis 5–6 klasių turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių.	C3.1. Rašo laikydamasis 5–8 klasių turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių.	C3.1. Rašo laikydamasis 5–10 klasių turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių
	C3.2. Rašo aiškiai, suprantamai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra; tinkamai ir estetiškai pateikia savo sukurtą tekstą.	C3.2. Rašo aiškiai, suprantamai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra; tinkamai ir estetiškai pateikia savo sukurtą tekstą, panaudoja vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui pasitelkdami technologijas.	C3.2. Rašo aiškiai, suprantamai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra; tinkamai ir estetiškai pateikia savo sukurtą tekstą, teminių darbų aplanką (<i>portfolio</i>) pasitelkdami technologijas.
C4. Taiko rašymo ir pristatymo strategijas.	C4. Taiko pagrindines rašymo ir pristatymo strategijas.	C4. Taiko rašymo ir pristatymo strategijas.	C4. Taiko akademinio rašymo ir pristatymo strategijas.

D. Kalbos pažinimas

	5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 klasės
D1. Analizuoja ir vertina kalbos funkcionavimą visuomenėje.	D1. Atpažįsta, aptaria ir analizuoja programoje numatytus kalbos kaip socialinio, kultūrinio ir istorinio reiškinių aspektus.	D1. Atpažįsta, aptaria ir kompleksiškai analizuoja programoje numatytus kalbos kaip socialinio, kultūrinio ir istorinio reiškinių aspektus.	D1. Kompleksiškai analizuoja ir vertina kalbą kaip socialinių kultūrinių ir istorinių reiškinių pagal programoje numatytus aspektus.
D2. Taiko fonetikos ir kirčiavimo žinias.	D2. Tikslingai taiko 5–6 klasių programoje numatytas fonetikos ir kirčiavimo žinias, taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.	D2. Tikslingai taiko 5–8 klasių programoje numatytas fonetikos ir kirčiavimo žinias, taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.	D2. Tikslingai taiko 5–10 klasių programoje numatytas fonetikos ir kirčiavimo žinias, taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.
D3. Taiko leksikos, žodžių darybos ir morfologijos žinias.	D3.1. Tikslingai taiko 5–6 klasių programoje numatytas leksikos ir žodžių darybos žinias, turtina žodyną, taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.	D3.1. Tikslingai taiko 5–8 klasių programoje numatytas leksikos ir žodžių darybos žinias, turtina žodyną, taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.	D3.1. Tikslingai taiko 5–10 klasių programoje numatytas leksikos ir žodžių darybos žinias, turtina žodyną, taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.
	D3.2. Tikslingai taiko 5–6 klasių programoje numatytas morfologijos žinias, taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.	D3.2. Tikslingai taiko 5–8 klasių programoje numatytas morfologijos žinias, taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.	D3.2. Tikslingai taiko 5–10 klasių programoje numatytas morfologijos žinias, taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.
D4. Taiko sintaksės žinias.	D4. Tikslingai taiko 5–6 klasių programoje numatytas sintaksės žinias, taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.	D4. Tikslingai taiko 5–8 klasių programoje numatytas sintaksės žinias, taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.	D4. Tikslingai taiko 5–10 klasių programoje numatytas sintaksės žinias, taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.
D5. Vartoja kalbotyros sąvokas ir terminus.	D5. Atpažįsta ir tikslingai vartoja 5–6 klasių programoje numatytas kalbotyros sąvokas ir terminus.	D5. Atpažįsta ir tikslingai vartoja 5–8 klasių programoje numatytas kalbotyros sąvokas ir terminus.	D5. Atpažįsta ir tikslingai vartoja 5–10 klasių programoje numatytas kalbotyros sąvokas ir terminus.

D6. Taiko kalbos pažinimo strategijas.	D6.1. Atlieka nesudėtingus tiriamuosius kalbos darbus. Stebi kalbos reiškinius, atpažįsta ir paaiškina kalbų kontaktų poveikį lietuvių kalbos leksikai ir gramatikai.	D6.1. Atlieka tiriamuosius kalbos darbus pagal programos turinį. Stebi kalbos reiškinius, atpažįsta ir vertina kalbų kontaktų poveikį lietuvių kalbai įvairiais kalbos lygmenimis.	D6.1. Atlieka tiriamuosius kalbos darbus. Sąmoningai stebi kalbos reiškinius, gretina skirtingų kalbų elementus. Apibūdina lietuvių kalbos unikalumą, globalizacijos procesų poveikį.
	D6.2. Naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir elektroniniais mokymosi šaltiniais, balsių ir priebalsių klasifikacijos lentelėmis, daiktavardžio ir būdvardžio linksniuotųjų lentelėmis, vardažodžio linksniavimo paradigų lentelėmis, veiksmožodžio asmenuočių lentele, nosinių balsių rašybos šaknyje atmintinėmis.	D6.2. Naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir elektroniniais mokymosi šaltiniais, kirčiavimo žodynais ir praktinėmis elektroninėmis kirčiuoklėmis, žodžių rašymo kartu ir atskirai atmintine, sintaksės modelių rinkiniais, skyrybos taisyklių rinkiniais.	D6.2. Naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir elektroniniais mokymosi šaltiniais, duomenų bazėmis, kirčiavimo žodynais ir praktinėmis elektroninėmis kirčiuoklėmis, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų banku, sintaksės modelių rinkiniais, skyrybos taisyklių rinkiniais.

E. Literatūros ir kultūros pažinimas

	5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 klasės
E1. Įvairiais aspektais analizuoja, interpretuoja ir vertina literatūros ir	E1.1. Aptaria teksto turinį, svarbiausias idėjas, veikėjų charakterius, vertina jų poelgius ir problemas, kalbasi apie skaitymo metu patirtus jausmus ir pažintas vertybes.	E1.1. Pristato tautosakos, žymiausių lietuvių ir užsienio literatūros kūrinius kaip skirtingų istorijų ir žmonių santykių, jausmų ir vertybių šaltinius, vertina skirtingas idėjas ir raiškos būdus, diskutuoja apie kūrinyje svarstomas problemas ir vertybes.	E1.1. Aptaria kūrinius, juos vertina ir apibendrina savo išvalgas, remdamasis autoriaus biografija, istoriniu ir kultūriniu kontekstu, kitais tekstais, susieja su šiuolaikinio gyvenimo problemomis, nusako skaitytų kūrinių

kitus meno kūrinius, kultūros tekstus.			svarbą savo, kaip skaitytojo, asmeninei patirčiai.
	E1.2. Analizuoja interpretuoja ir lygina programoje numatytus poezijos, prozos ir dramos kūrinius, aptaria vaizduojamąjį pasaulį ir meninės kalbos savitumą, išvelgia sąsajas su kitais meno kūriniais.	E1.2. Analizuoja, interpretuoja ir lygina programoje numatytus poezijos, prozos ir dramos kūrinius, aptaria vaizduojamąjį pasaulį, meninio teksto prasmę ir kalbos savitumą, aptaria grožinio teksto sąsajas su kitais meno kūriniais.	E1.2. Analizuoja ir interpretuoja programoje numatytus poezijos, prozos ir dramos kūrinius, aptaria jų tradiciją ir šiuolaikinį kultūrinį kontekstą, nurodo siužeto, personažų, motyvų, vaizdinių, idėjų, meninės raiškos tarptekstines sąsajas, grožinio teksto sąsajas su kitais meno kūriniais. Diskutuoja apie originalumo ir meninės vertės problemą literatūroje.
			E1.3. Aptaria lietuvių tautosakos, Antikos, Biblijos, Viduramžių vaizdinių ir siužetų turinį, išvelgia jų pagrindinius reiškinius ir idėjas, paaiškina antikinių ir biblinių motyvų ir pasakojimų svarbą kultūrai ir literatūrai. Analizuoja antikinių ir biblinių motyvų transformacijas literatūroje.
E2. Vartoja literatūros teorijos sąvokas.	E2. Vartoja programoje nurodytas literatūros teorijos sąvokas.	E2. Vartoja programoje nurodytas literatūros teorijos sąvokas.	E2. Vartoja programoje nurodytas literatūros teorijos sąvokas.
E3. Aptaria kultūros reiškinius ir	E3. Aptaria programoje numatytus Lietuvos kultūros reiškinius ir asmenybes. Atpažįsta reikšmingiausias	E3. Aptaria programoje numatytus Lietuvos kultūros reiškinius ir asmenybes, paaiškina jų vaidmenį ir	E3. Aptaria programoje numatytus svarbiausius Europos kultūros

asmenybes; dalyvauja kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime.	dabarties kultūros reiškinius, aptaria kultūrinius pasakojimus ir įvykius. Dalyvauja savo mokyklos bendruomenės gyvenime.	darbų reikšmę. Nusako kultūrą kaip svarbią gyvenimo dalį. Pasakoja apie tradicijas, stebi įvairius dabarties kultūrinius reiškinius. Dalyvauja savo mokyklos, regiono kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime.	reiškinius ir jų įtaką Lietuvos kultūrai. Stebi ir aptaria šiuolaikinės kultūros tendencijas, kultūros asmenybių įtaką vertybinių nuostatų formavimuisi. Analizuoja, interpretuoja ir lygina kultūrinius reiškinius. Dalyvauja savo mokyklos, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime.
---	--	--	--

6. Mokymosi turinys

6.1. Kalbos vartojimo ugdymo turinys

Baigę *Lietuvių kalbos ir literatūros pradinio ugdymo programą (1–4 klases)*, mokiniai turėtų:

- tinkamai dalyvauti įvairiuose pokalbiuose, diskusijose, debatuoti (iš anksto pasirengus) įvairiose aplinkose;
- sudominti pašnekovą, informuoti, apibūdinti, paaiškinti, išreikšti argumentuotą nuomonę;
- tiksliai perduoti informaciją, trumpai pristatyti objektą;
- improvizuoti, kūrybiškai interpretuoti, įtaigiai, raiškiai kalbėti, tinkamai intonuoti;
- tikslingai vartoti būdingas žodinės ir nežodinės (pauzės, nutylėjimai, gestai) raiškos priemones;
- kurti įvairių tipų sakininius tekstus – pasakojimą, aprašymą, aiškinimą, argumentavimą;
- kurti išplėtotą pasakojimą pasirinkta tema laikantis chronologinio principo, atskleidžiant įvykius, aptariant veikėjus, išsakant pagrindinę mintį;
- išsakyti ir savo nuomonę pagrįsti dviem – trimis argumentais naudojantis įvairiomis priemonėmis skirtingose aplinkose (pvz., vaizdo konferencijoje, radijo ar televizijos laidoje, medijų/internetinėse svetainėse);
- savarankiškai pasirinkti skaitymo būdą ir tempą atsižvelgiant į situaciją ir skaitomą tekstą, naudojamas technologijas; daryti pauzes, tinkamai dėti loginius kirčius, skaityti ir deklamuoti raiškiai;
- savarankiškai rasti reikiamą informaciją savarankiškai pasirinktuose įvairiuose informacijos šaltiniuose;
- skaityti vaidmenimis ar vaidinti dramos kūrinio ištrauką;
- aptarti skaitomų kūrinių ir iliustracijų sąsajas, spektaklius, filmus, pastatytus pagal literatūros kūrinius;
- savarankiškai rasti pagrindinius bibliografinius knygos duomenis, tikslingai naudotis skaitmenine paieška;
- pasirinkti knygas (pagal anotaciją, pagal žanrą) ir pristatyti jas klasės draugams, tikslingai naudojantis technologijomis;
- rašyti tvarkingai, įskaitomai ranka ir klaviatūra, atsižvelgiant į situaciją (pvz., dailiraščiu, greitraščiu);
- rašyti taip, kad kuriamo teksto turinys atitiktų temą, užduotį, plėtojamą pagrindinę mintį;
- savarankiškai rašyti rišliais sakiniais, nekartoti tų pačių žodžių, pasakoti vaizdžiai;
- savarankiškai taisyti, tobulinti parašytą tekstą;
- laikytis kalbos etiketo atsižvelgiant į adresatą ir komunikavimo situaciją;
- rašyti išgalvotą arba asmenine patirtimi grįstą pasakojimą;
- parašyti išsamų paaiškinimą, kaip kas nors daroma arba kaip kur nors nueiti, nuvažiuoti;

- parašyti žinutę, kvietimą, skelbimą, sveikinimą, išsamiai aptariant detales ir atsižvelgiant į tikslą ir adresatą;
- rašyti atpasakojimą.

5–10 klasėse kalbos vartojimo (klausymo ir kalbėjimo, skaitymo ir rašymo) ugdymas siejamas su kalbos, literatūros ir kultūros pažinimo darbais.

*Rekomenduojama medžiaga ir integraciniai ryšiai nurodyti **Metodinėse rekomendacijose**.*

Kalbos vartojimo ugdymui skiriama po 1 pamoką per savaitę:

5–6 klasėse – 37 pamokos,

7–8 klasėse – 37 pamokos,

9–10 klasėse – 34(33) pamokos.

6.1.1. Kalbos vartojimo ugdymas 5–6 klasių koncentre

Kalbėjimas, klausymas ir sąveika

Aiškaus bei taisyklingo kalbėjimo, tinkamos intonacijos ir neverbalinės komunikacijos (laikysena, mimika) etiketas.

Artikuliavimo aiškumas ir taisyklingumas, lietuviškas sakinių intonavimas.

Skaitymas balsu: skaitymo girdimumas, aiškumas, tempas, pauzės, intonacija. Raiškusis skaitymas: prasmingas, sklandus teksto minties ir nuotaikos perteikimas. Pasakos sekimas, padavimo pasakojimas, poezijos, prozos skaitymas, skaitymas vaidmenimis.

Klausomo ar audiovizualinio teksto turinio, kalbėjimo kultūros, raiškos elementų komentavimas.

Aktyvus klausymasis.

Kalbėjimo situacijos – viešoji ir asmeninė erdvė, tikslai ir adresatas – suaugusieji, bendraamžiai. Pokalbio pradžios ir pabaigos etiketas. Požiūrio išsakymo ir prieštaravimo etiketas. Pasakojimas, apibūdinimas, aiškinimas, samprotavimas apie įvykius, reiškinius ir tekstus, pagrindžiant savo nuomonę.

Tinkamos kalbinės raiškos pasirinkimas ir teigiamų tarpusavio santykių kūrimas.

Trumpa kalba (sveikinimas, kvietimas, padėka). Pristatymas, jo situacija ir tikslai.

Bendravimo telefonu, elektroniniu paštu ir socialiniuose tinkluose elgesio taisyklės.

Skaitymas ir teksto supratimas

Skaitymas kaip vertybė. Skaitymo malonumas, įdomumas. Grožinio kūrinio skaitymas. Knygų (kūrinių) žanrai.

Atidusis (įdėmusis) skaitymas. Vadovėlių medžiaga: apibrėžimai, taisyklės, instrukcijos, lentelės, schemas, žemėlapiai.

Pažintinis (apžvalginis) skaitymas. Spaudiniai: knygos, laikraščiai, žurnalai, skrajutės ir kt.

Ieškomasis skaitymas. Žodynai ir žinynai.

Pagrindinės informacijos radimo strategijos. Vaizdinės ir tekstinės informacijos šaltiniai ir jų patikimumas. Fakto ir nuomonės skyrimas.

Internetas kaip akiračio plėtimo priemonė ir informacijos šaltinis. Svarbi ir nesvarbi informacija. Naujausios informacijos perdavimo galimybės.

Reklama: vaizdo ir teksto įtaigumas. Reklamos vaikams. Socialinės reklamos komunikacinės priemonės. Reportažinės fotografijos, karikatūros, antraštės.

Televizijos ir radijo laidų specifika ir įvairovė. Tikslingas jų žiūrėjimas ar klausymasis. Televizijos ir radijo programų gidai.

Verbalinio ir neverbalinio teksto tema, turinys, paskirtis. Tikros ir tariamos naujienos medijose.

Dalykinio ir meninio stiliaus tekstai, jų paskirtis ir kalbos ypatybės (tikslumas, aiškumas ir glaustumas; konkretumas ir vaizdingumas).

Publicistinio ir buitinio stiliaus tekstai, jų paskirties supratimas. Publicistinio ir buitinio stiliaus kalbos ypatybės. Kalbos vaizdingumas ir neformalumas, dialogiškumas.

Praktinių tekstų kalbos ypatybės. Praktiniai tekstai (instrukcijos, etiketės, kainoraščiai, tvarkaraščiai, schemas, sąrašai, anketos, formos ir kt.).

Rašymas ir teksto kūrimas

Rašto kultūra.

Sakytinė ir rašytinė raiška. Sakytinės raiškos ypatybės (kreipimasis į klausytojus, kalbėjimas pirmu asmeniu, dažniausiai – esamasis laikas, trumpi sakiniai).

Teksto atpasakojimas (žodžiu ir raštu). Literatūrinių, realaus gyvenimo ar vaizduotės istorijų pasakojimas pirmuoju ir trečiuoju asmeniu (žodžiu ir raštu). Istorijų pagal piešinius ir nuotraukas kūrimas (žodžiu ir raštu). Kūrybiniai darbai.

Įspūdis, nuomonė, požiūris, jų reiškimas ir pagrindimas (pavyzdžiai, citatos, asmeninė patirtis). Tinkamas informacijos šaltinio nurodymas. Išvados, jų formulavimas.

Teksto tema ir pagrindinė mintis, jos formulavimo ypatybės. Pavadinimo funkcijos.

Teksto struktūra (įžanga, minties plėtojimas, pabaiga).

Rašymo strategijos: apmąstymas, plano apmatai ir minčių žemėlapis, rašymas, peržiūrėjimas, grįžtamosios informacijos gavimas.

Tekstų tipai. Pasakojimas, aprašymas, samprotavimas.

Pasakojimo samprata. Įvykis, vieta, laikas, pasakotojas. Pasakojimo nuoseklumas (laiko, priežastinis). Pasakojimo kompozicija. Tiesioginė kalba pasakojime.

Pasakojimas pagal faktų, detalių, įvykių reikšmingumą (žodžiu ir raštu). Pasakojimo rišlumas.

Aprašymo samprata. Aprašymo sandara: bendras įspūdis, detalės ir vertinimas. Autoriaus požiūris į aprašomus objektus ir jo reiškinys.

Daiktų, gyvūnų, fantastinių būtybių, žmonių, aplinkos, gamtos ir jausmų apibūdinimas (žodžiu ir raštu). Autoriaus siekiai ir jų perteikimas.

Samprotavimas (žodžiu ir raštu). Priežastis ir pasekmė, jų skyrimas.

6.1.2. Kalbos vartojimo ugdymas 7–8 klasių koncentre

Kalbėjimas, klausymas ir sąveika

Kalbėjimo girdimumas, aiški ir taisyklinga artikuliacija, adresatui tinkamas ir suprantamas tempas.

Skaitymas balsu: skaitymo girdimumas, aiškumas, tempas, pauzės ir intonacija. Raiškūs skaitymas: sklandus poezijos, prozos, dramos tekstų prasmės perteikimas.

Pagrįstas klausomo ar audiovizualinio teksto turinio, raiškos, intencijos, kalbėjimo kultūros vertinimas.

Aktyvaus klausymosi ir kalbėjimo strategijos, atsižvelgiant į kalbėjimo tikslą, situaciją ir adresatą.

Bendravimas grupėje. Pokalbio inicijavimas ir plėtojimas, dalijimasis informacija ir patirtimi, požiūrio reiškinys ir pagrindimas, bendro sprendimo priėmimas.

Ginčas ir ginčo taisyklės. Diskusija. Tiesos siekimas, pritarimas ar prieštaravimas pasirenkant tinkamą kalbinę raišką ir kuriant teigiamus tarpusavio santykius, gebėjimas susitarti. Bendravimo raštu ir žodžiu skirtumai.

Pristatymo situacija, tikslas ir pagrindinės strategijos. Tinkamas žodynas, kalbėjimo tempas, garsumas, intonacija, pauzės. Kontaktas su auditorija. Veido išraiškos, gestų ir bendros laikysenos etiketas.

Skaitymas ir teksto supratimas

Skaitymas kaip vertybė. Skaitymo malonumas. Savarankiškas knygų pasirinkimas.

Tekstų paskirtis ir struktūra. Tekstų grafinės savybės. Skirtingų skaitymo strategijų įvaldymas.

Informacinės technologijos ir tekstas. Informacijos pateikimas internetiniuose tinklalapiuose. Elektroninių informacijos priemonių pasakojimo formos. Audiovizualinis tekstas.

Informacijos paieška, atranka ir kritinis vertinimas. Pagrįstos ir nepagrįstos informacijos skyrimas. Manipuliacija ir propaganda komercinėje reklamoje ir žiniasklaidos pranešimuose. Komercinių reklamų analizė.

Verbalinio ir neverbalinio teksto pagrindinė mintis, problemos, argumentai. Autoriaus tikslo atpažinimas. Požiūrių reiškimas tekste. Tiesioginė ir perkeltinė reikšmė.

Kalbos priemonių pasirinkimas susirašinėjant elektroniniu paštu ir pokalbių svetainėse.

Mokslinio ir administracinio stiliaus tekstai, jų paskirtis, sandara, kalbos ypatybės (abstraktumas, konkretumas, logiškumas, terminų vartojimas; standartų laikymasis, kalbos šablonai).

Meninio ir publicistinio stiliaus tekstai, jų raiškos priemonės ir būdingos kalbos ypatybės (individualumas, minties aiškumas, tiesioginis socialinis vertinimas).

Praktinių (taikomųjų) tekstų paskirtis, sandara, kalbos ypatybės. Praktiniai tekstai (informacinės žinutės, instrukcijos, gyvenimo aprašymas, prašymas ir kt.). Stilius ir gramatinė forma.

Rašymas ir teksto kūrimas

Rašto darbų estetika. Stiliaus individualumas.

Kūrybiniai darbai (miniatiūra, esė, interviu, recenzija, eilėraštis ir pan.), naudojantis įvairiomis kalbinės raiškos priemonėmis.

Kalbinės raiškos priemonės: palyginimas, citata, metafora, metonimija, paralelizmas; ironija, kontrastas, inversija, antitezė, elipsė; hiperbolė, litotė. Emocinė leksika.

Kontekstas (žodžio, žodžių junginio ar sakinio vartosenos aplinka). Stilizacija.

Atpasakojimas. Glaustas kūrinio siužeto atpasakojimas, svarstymas apie kūrinį (žodžiu ir raštu). Savarankiškai perskaitytos knygos pristatymas.

Straipsnis. Reikalingos informacijos radimas, kritiškas vertinimas, atranka ir tinkamas panaudojimas. Informacijos šaltinių nurodymas.

Rašinys. Rašymo strategijos. Planavimo būdai ir rašymo etapai. Apmąstymas, temos aspektų išskyrimas, plano apmatai.

Teiginių formulavimas, jų pagrindimas. Argumentuotas požiūris į įvykius, reiškinius ar tekstus. Asmeninės patirties, skaitytų grožinių ir negrožinių tekstų panaudojimas argumentų kūrimui (žodžiu ir raštu). Citavimas.

Sakytinė ir rašytinė raiška, jos lyginimas.

Viešoji kalba bendraamžiams, jos rengimas ir sakymas. Kalbos iliustravimas.

6.1.3. Kalbos vartojimo ugdymas 9–10 klasių koncentre

Kalbėjimas, klausymas ir sąveika

Bendrinės lietuvių kalbos normų laikymasis ir viešojo bendravimo etika.

Sklandus ir perteikiantis prasmę poezijos, prozos ir dramos ištraukų skaitymas balsu.

Kalbėjimo ir klausymo strategijos. Tinkamų kalbos formų pasirinkimas bendraujant elektroninėmis priemonėmis, atsižvelgiant į bendravimo tikslus, paisant bendravimo dalyvių ir situacijos (kreipimasis, sveikinimasis, pokalbio inicijavimas ir plėtojimas, kultūringas pokalbio pertraukimas, pokalbio išvengimas; telefoninis pokalbis ir pan.).

Bendravimas internetinėse pokalbių svetainėse. Lingvistinė etika, orumas. Komplimentų etika. Anonimiškumo poveikis kalbos vartojimui.

Pristatymo situacija ir tikslai (kam, ką ir kodėl). Žodyno, kalbėjimo tempo, garsumo, intonavimo, vaizdinės medžiagos, neverbalinės raiškos tinkamumas. Klausimų uždavimas pristatančiajam.

Dalijimasis informacija, patirtimi ir nuomone, atsižvelgiant į kalbėjimo situaciją ir adresatą (pokalbis, diskusija, debatai). Argumentuotas problemų kėlimas, svarstymas, pritarimas ar prieštaravimas, atsakingas sprendimų priėmimas. Žodinės diskusijos teiginių ir reikiamos informacijos žymėjimas klausant pranešimo. Reziūmavimas to, kas buvo išgirsta. Klausimų uždavimas kalbėtojui.

Klausomo ar audiovizualinio teksto turinio, raiškos, intencijos, kalbėjimo kultūros, poveikio klausytojui interpretavimas ir vertinimas.

Skaitymas ir teksto supratimas

Skaitymas kaip vertybė. Skaitymo malonumas. Savarankiškas knygų pasirinkimas. Savo ir / ar kitų skaitytojų skaitymo įgūdžių, poreikių, patirties analizė ir įvertinimas (pokalbis, esė, pristatymas, sąrašo sudarymas).

Tekstų tipai, žanrai ir funkciniai stiliai, jų pagrindinės savybės, paskirtis ir raiška. Autoriaus individualybė.

Vadovėlių ir mokslo populiarinimo tekstų kalbos ypatybės ir skaitymo strategijos.

Darbas su tekstu: atpasakojimas, komentarai, santrauka, interpretacija ir kt. Žodinės ir vaizdinės, grafinės medžiagos siejimas.

Įvairūs informacijos šaltiniai ir technologijos. Informacijos paieška, atranka, šaltinių patikimumo vertinimas. Pagrįsto ir nepagrįsto požiūrio skyrimas.

Žiniasklaidos paskirtis ir ypatybės. Žiniasklaidos žanrai: naujienos, reportažas, analitinis straipsnis, nuomonė, replika, interviu, reklama. Televizija ir radijas: visuomeniniai ir privatūs transliuotojai. Programų sudarymo principai.

Išgalvotų naujienų problema.

Verbalinio ir neverbalinio teksto idėjos ir intencijos. Teksto sąsajos su kontekstu, įtakos darymo būdai. Tiesioginės ir paslėptos poveikio priemonės. Antraščių paskirtis. Elektroninių informacijos priemonių stilistikos ypatybės. Kalbos laisvė ir jos ribos.

Rašymas ir teksto kūrimas

Sakytinės ir rašytinės kalbos vartojimo specifika. Stilingos kalbos reikalavimai. Leksinės, sintaksinės ir fonetinės stiliaus figūros.

Viešosios kalbos (teisminės, socialinės politinės, proginės ir kt.), jų analizė.

Viešųjų kalbų rengimo ir sakymo strategijos atsižvelgiant į temos pobūdį, tikslus ir poveikį klausytojui. Tikslingas retorinių raiškos priemonių vartojimas.

Akademinė iškalba (pranešimas su vaizdine medžiaga iš tiriamųjų kalbos ar literatūros darbų).

Kūrybiniai darbai (esė, komentarai, anotacijos, recenzijos ir kt.).

Samprotavimas (žodžiu ir raštu) remiantis skaitytais ar girdėtais tektais. Literatūros ir kultūros tekstų vertinimas. Teminių darbų aplankas (*portfolio*) apie kultūros reiškinius ir asmenybes. Literatūrinis rašinys.

Rašinio planavimas ir rašymas: idėjų rinkimas, plano rengimas; rašinio tema, pagrindinė mintis ir teksto kompozicija.

Reikiamos informacijos paieška bibliotekoje ir internete, kritiškas šaltinių pasirinkimas, tinkamas rėmimasis jais ir jų nurodymas. Tezių rašymas.

Naujienų rašymas: medžiagos ir informacijos šaltinių pasirinkimas ir atsakomybės prisiėmimas už paskelbtą informaciją. Naujienų antraštės.

Interviu rašymas: klausimų tipai; pasirengimas, klausimų uždavimas, rašymas, redagavimas ir sudarymas.

Nuomonių rašymas: savo nuomonės apie diskutuojamą problemą reiškimas ir jos paaiškinimas.

Praktinių tekstų rengimo principai. Praktiniai tekstai (dalykinis laiškas, gyvenimo aprašymas, prašymas, įgaliojimas ir kt.).

Lingvistinis tekstų redagavimas. Tekstų tobulinimas ir skelbimas.

6.2. Kalbos pažinimo turinys

Baigę *Lietuvių kalbos ir literatūros pradinio ugdymo programą (1–4 klases)*, mokiniai turėtų:

- skirti lietuvių kalbos garsų rūšis: balsiai, priebalsiai, dvigarsiai (dvibalsiai, mišrieji dvigarsiai), taisyklingai juos tarti, vartoti terminus;
- atlikti žodžio garsinę analizę;
- nustatyti kirčiuotą skiemenį; išsiaiškinti, kaip kirčiuojamas nežinomas žodis (kirčiavimą pasitikrinti žodyne);
- skirstyti žodžius reikšminėmis žodžio dalimis, pažymėti jas sutartiniais ženklais;
- sudaryti naujus priešdėlinius, priesaginius žodžius pagal pavyzdį, juos tinkamai vartoti tekste;
- atpažinti, skirti ir kaityti kalbos dalis (veiksmažodį, daiktavardį, būdvardį,rieveiksmį);
- skirti ir taisyklingai vartoti tikrinius daiktavardžius įvairiuose kontekstuose;
- atpažinti ir skirti kalbinės raiškos priemones (sinonimus, antonimus, perkeltinės reikšmės žodžius), vartoti jų terminus.
- taisyklingai tarti ir rašyti:
 - žodžius su i – y, u – ū, e – é, ie – è, uo – o, su priebalse j;
 - žodžius su mišriaisiais dvigarsiais, su dvibalsiais, su minkštumo ženklu;
 - žodžius su priebalsių samplaikomis;
 - priebalsių asimiliacijos atvejus;
 - sudurtinius žodžius be jungiamųjų balsių (rugsėjis) ir su jungiamąja balse (i)a (rugiagėlė);
 - žodžius su priešdėliais ne-, į-, iš-, už-, at-, ant-, ap-;
 - žodžius su priesagomis: -el-, uk-, -(i)uk-, -yt-, -ykl-, -ikl-, -yn-, -in-, -inink-, -ing-, -(i)av-, -dav-;
 - asmeninius įvardžius;
 - asmenvardžius ir vietovardžius;
 - daiktavardžių ir būdvardžių visus vienaskaitos ir daugiskaitos linksnius;
 - esamojo, būtojo kartinio, būtojo dažninio ir būsimosios laiko veiksmažodžius (visų asmenų);
 - būdorieveiksmius;
 - įsidėmėtinos rašybos žodžius: *ąsotis, qžuolas, žąsis, mįslė, mąstyti, kąsnis, rąstas, tęsinys, drąsa, grįžo, Kęstutis; mane, tave, save, manęs, tavęs, savęs, mūsų, jūsų, ačiū, šiandien, rytoj, vėliava; įvairus, kažkas, galbūt, turbūt, dviese, trise, keturiese, žemyn, aukštin, keletas, stebuklas* ir jų darinius.
- skaityti sklandžiai, įvairiais būdais; balsu pabrėžti svarbiausią prasminę sakinio vietą;

- pagal sakymo tikslą sudaryti tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius, šaukiamuosius sakinius (be terminų), juos taisyklingai intonuoti ir jų pabaigoje parašyti reikiamus skyrybos ženklus;
- rasti veiksnį (išreikštą daiktavardžio ar asmeninio įvardžio vardininku), tarinį (išreikštą asmenuojamąja veiksmažodžio forma) ir juos tinkamai pažymėti sutartiniais ženklais;
- nagrinėti sakinį, tinkamai keliant klausimus visiems sakinio žodžiams; suprasti, kad sakinio žodžiai vieni su kitais susiję ir yra derinami tarpusavyje;
- vartoti neišplėstinius ir išplėstinius sakinius; vartoti sudėtinius sakinius;
- atskirti neišplėstines vienaarūšes sakinio dalis;
- rašyti kablelį prieš jungtukus *o, bet, tačiau, kad*;
- išskirti kreipinį;
- tinkamai intonuoti tiesioginę kalbą ir ją užrašyti, kai ji eina prieš ir po autoriaus žodžių, kai autoriaus žodžiai įsiterpia į tiesioginę kalbą;
- atlikti nesudėtingus kalbos tyrimus (pvz., pastebėti dėsningumus ir padaryti išvadas; sudaryti atmintines, išvesti taisykles) ir kalbos vartojimo tyrimus (pvz., stebėti kalbos vartojimo situacijas, apibendrinti, padaryti išvadas, formuluoti rekomendacijas).

Pradinėse klasėse vartojamos sąvokos: kalbos garsas, raidė, balsis, balsė, priebalsis, priebalsė, dvibalsis, ilgasis balsis, trumpasis balsis; giminiški žodžiai, šaknis, galūnė, priesaga, priešdėlis, kamienas; sinonimai, antonimai, perkeltinės reikšmės žodžiai; asmenvardžiai, vietovardžiai; veiksmažodis, daiktavardis, būdvardis,rieveiksmis; veiksnys, tarinys; kreipinys, tiesioginė kalba.

Lietuvių kalbos pažinimui skiriama:

5–6 klasėse – po 3 pamokas per savaitę (111 pamokų per metus),

7–8 klasėse – po 2 pamokas per savaitę (74 pamokos per metus),

9–10 klasėse – po 1 pamoką per savaitę (34/33 pamokos per metus).

Pastaba. Galutiniame Programos variante pamokų skaičius nebus nurodomas.

6.2.1. Lietuvių kalbos pažinimas 5 klasėje

KALBA KAIP SOCIALINIS, KULTŪRINIS IR ISTORINIS REIŠKINYS (6 pam.)

Gimtosios kalbos svarba.

Žodžio reikšmė. Žodžių daugiareikšmiškumas. Homonimai. Žodžių vartojimas perkeltine reikšme (kartojimas).

Lietuvių kalbos žodyno turtingumas. Sinonimai ir antonimai (kartojimas). Palyginimai. Frazeologizmai.

Susipažinimas su dabartinės lietuvių kalbos, sinonimų, antonimų, palyginimų, frazeologijos ir kitais žodynais, žinynais, enciklopedijomis (spausdintiniais ir elektroniniais leidiniais).

Supažindinimas su pirmuoju lietuvių kalbos vadovėliu (M. Mažvydo „Katekizmo“ elementorius).

SINTAKSĖ IR SKYRYBA (20 pam.)

(pradinių klasių kurso kartojimas ir plėtimas)

Žodžių junginio sąvoka. Žodžių junginio pagrindinis ir priklausomasis žodis.

Sakinio sąvoka. Sakinių rūšys pagal sakymo tikslą. Tiesioginiai, klausiamieji ir skatinamieji sakiniai. Šaukiamieji sakiniai. Skyrybos ženklai sakinio gale. Sakinio intonacija.

Sakinio gramatinis centras. Vientisinis ir sudėtinis sakiny.

Vientisinio sakinio sąvoka. Sakinio dalys. Pagrindinės ir antrininkės sakinio dalys. Tarinys ir veiksnys. Papildinys. Vietos, laiko ir būdo aplinkybės. Pažyminys.

Vienarūšės sakinio dalys, būdingiausi jų skyrybos atvejai (kablelis prieš kartojamą jungtuką *ir*, taip pat prieš vienaarūšės sakinio dalis jungiančius jungtukus *o*, *bet*, *tačiau*).

Kreipinys, jo skyryba. Išplėsti kreipiniai. Taisyklingas kreipinio vartojimas. Prašymo, pageidavimo ir padėkos žodžių bei jų junginių taisyklingas vartojimas.

Sudėtiniai sakiniai. Kablelis sudėtiniame sakinyje prieš *o*, *bet*, *tačiau*, *kad*, *kuris*, *kuri*, *kur*, *kada*, *kai*, *nes*.

Dialogas (be autoriaus žodžių), jo skyryba ir raiškus skaitymas.

FONETIKA IR RAŠYBA (18 pam.)

(pradinių klasių kurso kartojimas ir plėtimas)

Kalbos padargai, jų funkcijos. Garsas ir raidė. Abėcėlė. Naudojimas tarties, rašybos ir kirčiavimo žodynais, „Mokomąja tarties ir kirčiavimo programa“, kitomis skaitmeninėmis priemonėmis.

Garsų klasifikacija (balsiai, priebalsiai, dvigarsiai). Balsiai. Ilgieji ir trumpieji balsiai, jų tarimas ir rašyba.

Priešakinės ir užpakalinės eilės balsiai. *e-ia* rašyba lietuviškų žodžių kamiene.

Priebalsiai. Kietieji ir minkštieji priebalsiai, jų tarimas ir rašyba. Minkštumo ženklas. Priebalsio *j* tarimas ir rašyba lietuviškuose žodžiuose. Kietųjų ir minkštųjų priebalsių junginių tarimas.

Skardieji ir duslieji priebalsiai, jų tarimas ir rašyba. Priebalsių supanašėjimas ir susilieėjimas. Supanašėjusių ir susilieėjusių priebalsių tarimas ir rašyba.

Dvigarsiai. Dvibalsiai, jų tarimas ir rašyba. Mišrieji dvigarsiai. Mišriųjų dvigarsių su *i*, *u* tarimas ir rašyba.

Žodžio skiemuo. Ilgieji ir trumpieji skiemenys. Kirčiuoti ir nekirčiuoti skiemenys, jų tarimas. Taisyklingo kirčiavimo reikšmė.

ŽODŽIŲ SANDARA IR RAŠYBA (12 pam.)

(pradinių klasių kurso kartojimas ir plėtimas)

Žodžių sandara. Skaidieji ir neskaidieji žodžiai. Reikšminės žodžio dalys: šaknis, galūnė, priešdėlis, priesaga.

Sangražos dalelytė, jos reikšmė ir vieta žodyje. Sudurtinių žodžių jungiamasis balsis.

Kamienas ir galūnė.

Šaknis – pagrindinė reikšminė žodžių dalis. Šaknies balsių kaita giminiškuose žodžiuose.

Trumpųjų ir ilgųjų balsių kaita, tarimas ir rašyba.

Priebalsių supanašėjimas ir susilieėjimas kamiene (būdingiausi priešdėliai ir priesagos) ir sudurtiniuose žodžiuose (rašybos įtvirtinimas).

MORFOLOGIJA IR RAŠYBA

KALBOS DALIŲ SISTEMA (1 pam.)

Savarankiškosios ir nesavarankiškosios kalbos dalys, linksniuojamosios, asmenuojamoji, nekaitomosios kalbos dalys.

DAIKTAVARDIS (18 pam.)

Daiktavardžio reikšmė. Bendriniai ir tikriniai daiktavardžiai. Didžiųjų raidžių rašymas. Sudėtinių pavadinimų rašybos ypatumai. Pavadinimų skyrimas kabutėmis.

Daiktavardžių giminės ir skaičiai. Skaičiais nekaitomi daiktavardžiai (vienaskaitiniai ir daugiskaitiniai). Daiktavardžių skaičiaus formų taisyklingas vartojimas.

Daiktavardžių linksniai. Linksniuotės. Daiktavardžių linksniavimas; kai kurių linksnių kirčiavimas, rašyba.

Sangražiniai daiktavardžiai, jų rašyba.

Nelinksniuojamieji daiktavardžiai.

Daiktavardžių linksnių sintaksinės funkcijos. Veiksmažodžių valdomi linksniai. Taisyklingas linksnių vartojimas (būsenos vardininkas ir dvejetainiai linksniai, dalies kilmininkas, tikslo kilmininkas, tikslo naudininkas, laiko galininkas).

PRIELINKSNIAI IR POLINKSNIAI (4 pam.)

Linksniai su prielinksniais ir jų sintaksinės funkcijos. Prielinksninių konstrukcijų ir polinksnių vartojimas.

BŪDVARDIS (8 pam.)

Būdvardžio reikšmė ir gramatiniai požymiai. Kokybiniai ir santykiniai būdvardžiai.

Būdvardžio derinimas su daiktavardžiu. Būdvardžių vartojimas pažyminiu ir tariniu.

Būdvardžių giminės. Būdvardžio bevardė giminė, jos vartojimas.

Būdvardžių laipsniai, jų reikšmė ir daryba. Taisyklingas laipsnių vartojimas.

Būdvardžių linksniuotės. Būdvardžių linksnių galūnių rašyba.

Įvardžiuotiniai būdvardžiai (supažindinimas).

SKAITVARDIS (6 pam.)

Skaitvardžio reikšmė ir gramatiniai požymiai. Skaitvardžio skyriai. Kiekinių skaitvardžių poskyriai (pagrindiniai, kuopiniai, dauginiai, trupmeniniai).

Skaitvardžių sandara, linksniavimo, kirčiavimo, vartojimo ir rašybos ypatybės.

Įvardžiuotiniai skaitvardžiai (supažindinimas). Taisyklingas datos nusakymas.

Romėniški ir arabiški skaitmenys, jų vartojimas. Datos, matų, piniginių vienetų ir kitos santrumpos. Tekstų su skaitmenimis skaitymas.

ĮVARDIS (6 pam.)

Įvardžio reikšmė ir gramatiniai požymiai. Bevardė giminė ir jos vartojimas. Įvardis sakinyje.

Įvardžių skyriai. Asmeninių, savybinių, parodomųjų, klausiamųjų ir santykinių įvardžių reikšmė, vartojimas, linksniavimo, kirčiavimo ir rašybos ypatybės. Būdvardiškai vartojamų įvardžių vard. 1. kirčiavimas (*toks, -ia, šioks, -ia, anoks, -ia, kažkoks, -ia* ir kt.).

Apibendrinimas ir įtvirtinimas (2 pam.)

Kontroliniai darbai (6 pam.)

Rezervas (4 pam.)

6.2.2. Lietuvių kalbos pažinimas 6 klasėje

KALBA KAIP SOCIALINIS, KULTŪRINIS IR ISTORINIS REIŠKINYS (4 pam.)

Kalba kaip pasaulio pažinimo būdas. Kaip skirtingos kalbos atskleidžia tautos mentalitetą.

Lietuvių asmenvardžiai. Vardų ir pavardžių kilmė. Kunigaikščių vardai, jų etimologija (K. Būga). Naudojimasis lietuvių kalbos vardų ir pavardžių žodymais.

Vietovardžių kilmė.

SINTAKSĖ IR SKYRYBA (16 pam.)

Vientisinio ir sudėtinio sakinio kartojimas.

Sujungiamieji ir prijungiamieji jungtukai.

Būdingiausi sudėtinių sujungiamųjų (dėmenys sujungti jungtukais *o, bet, tačiau, dėl to, todėl*) ir prijungiamųjų (dėmenys sujungti *kad, jog, kai, nes, kadangi, nors, kuris, jei, jeigu*) sakinių skyrybos atvejai. Prijungiamųjų sakinių atskyrimas ir išskyrimas. Kablelis tarp sudėtinio bejungtukio sakinio dėmenų.

Tiesioginės kalbos su autoriaus žodžiais skyryba (būdingiausi atvejai). Tiesioginės kalbos atpasakojimas.

Vientisinių ir sudėtinių sakinių sintaksinis nagrinėjimas.

FONETIKA IR RAŠYBA (10 pam.)

Lietuvių kalbos rašybos principai (fonetinis, morfologinis, tradicinis).

Bendrinės tarties normų kartojimas (ilgieji ir trumpieji balsiai, nekirčiuoti ilgieji balsiai, kirčiuoti trumpieji balsiai, balsiai *e, é, o* ir dvibalsiai *ie, uo*, mišrieji dvigarsiai su *i, u*, skardieji ir duslieji priebalsiai, priebalsių supanašėjimas ir susilieėjimas, kietieji ir minkštieji priebalsiai, priebalsis *j*).

Tarptautinių žodžių tarimas ir rašyba. Tarptautinių žodžių balsio *o* tarimas.

e-ia rašyba tarptautiniuose žodžiuose.

Priebalsio *j* tarimas ir rašyba tarptautiniuose žodžiuose.

Kaitomi ir nekaitomi tarptautiniai žodžiai, jų tarimas ir rašyba.

Tarptautinių žodžių kirčiavimas (būdingiausi atvejai).

ŽODŽIŲ SANDARA IR RAŠYBA (20 pam.)

Reikšminių žodžio dalių kartojimas.

Paprastieji žodžiai ir vediniai.

Žodžių darybos būdai. Darybinė žodžio reikšmė.

Priešdėlinė daryba. Priešdėlinių vedinių vartojimas, priešdėlių tarimas ir rašyba. Priešdėlių *sq-* (*san, sam-*) ir *i-* (*in-, im-*) rašyba ir tarimas.

Priesaginė daryba. Priesaginių vedinių vartojimas.

Galūninė daryba. Galūninių vedinių vartojimas. Galūninės darybos vedinių šaknies trumpųjų ir ilgujų balsių kaita, tarimas ir rašyba.

Sudurtiniai žodžiai, jų jungiamieji balsiai ir rašyba.

Žodžių lizdas. Giminiški žodžiai.

Nosinių raidžių rašyba ir tarimas žodžių šaknyje (*q, ę, į, ū : an, en, in, un; q : ę : į; q, ę*).

MORFOLOGIJA IR RAŠYBA

LINKSNIUOJAMŲJŲ KALBOS DALIŲ KARTOJIMAS IR GILINIMAS (16 pam.)

Priešdėlinių ir priesaginių daiktavardžių tarimas ir rašyba.

Priešdėlinių ir priesaginių būdvardžių tarimas ir rašyba.

Įvardžiuotiniai būdvardžiai, jų linksniavimas, vartojimas ir rašyba.

Įvardžiuotiniai skaitvardžiai, jų linksniavimas, vartojimas ir rašyba.

VEIKSMAŽODIS (30 pam.)

Veiksmažodžio reikšmė ir gramatiniai požymiai. Pagrindinės veiksmažodžio formos. Asmenuojamosios veiksmažodžio formos. Veiksmažodžių asmenuotės ir asmenavimas.

Veiksmažodžio nuosakos ir laikai. Tiesioginė nuosaka. Tiesioginės nuosakos esamasis, būtasis kartinis, būtasis dažninis ir būsimasis laikai, jų vartojimas. Būsimojo laiko III asmens tarimas ir rašyba.

Stilistinis veiksmažodžio laikų vartojimas.

Tariamoji nuosaka, daryba, vartojimas ir rašyba. Liepiamoji nuosaka, daryba, vartojimas ir rašyba.

Veiksmažodžio nuosakų, laikų, asmenų sinonimika.

Veiksmažodžių šaknies balsių kaita ir rašyba. Nosinių raidžių rašyba veiksmažodžių šaknyse (su išvestinių žodžių rašyba) ir tarimas.

Sangrąžiniai ir beasmeniai veiksmažodžiai. Jų vartojimas ir rašyba.

Veiksmažodžių daryba. Priešdėlinių ir priesaginių veiksmažodžių vartojimas ir rašyba.

Apibendrinimas ir įtvirtinimas (2 pam.)

Kontroliniai darbai (6 pam.)

Rezervas (6 pam.)

6.2.3. Lietuvių kalbos pažinimas 7 klasėje

Kalba kaip socialinis, kultūrinis ir istorinis reiškiny (10 pam.)

Pasaulio kalbos. Pasaulio kalbų genealoginė klasifikacija (supažindinimas). Indoeuropiečių kalbų šeima. Baltų kalbos.

Fonetika ir kirčiavimas (14 pam.)

Skiemens pagrindas. Ilgieji ir trumpieji skiemenys. Kirčiuoti ir nekirčiuoti skiemenys. Kirtis. Kirčio ženklai.

Trumpųjų skiemenų kirčiavimas.

Ilgieji kirčiuoti skiemenys. Priegaidės, jų rūšys. Priegaidžių tarimas ir nustatymas (būdingiausi atvejai).

Pagrindinės kirčiavimo taisyklės. Padėtinio ilgumo balsių *a, e* kirčiavimas. Ilgųjų žodžio galo skiemenų kirčiavimas. Skiemenų, kurių pagrindą sudaro dvigarsiai (išskyrus *ie* ir *uo*), kirčiavimas.

Kirčiuoto teksto skaitymas.

Dažnai vartojamų sunkiau kirčiuojamų žodžių praktinis kirčiavimas.

Naudojimas kirčiavimo žodynais ir elektroninėmis kirčiuoklėmis.

MORFOLOGIJA IR RAŠYBA (26 pam.)

Asmenuojamųjų veiksmažodžio formų kartojimas.

Neasmenuojamosios veiksmažodžio formos.

Dalyvis. Dalyvio reikšmė. Dalyvio gramatiniai požymiai. Dalyvių rūšys. Veikiamieji ir neveikiamieji dalyviai. Veikiamųjų dalyvių laikai, daryba, vartojimas. Veikiamųjų dalyvių linksniavimas, rašyba. Neveikiamųjų dalyvių laikai, daryba, vartojimas. Neveikiamųjų dalyvių linksniavimas, rašyba. Sangražiniai dalyviai ir jų rašyba. Įvardžiutiniai dalyviai, jų linksniavimas, rašyba ir vartojimas.

Pusdalyvis. Pusdalyvio reikšmė. Pusdalyvio gramatiniai požymiai, daryba, vartojimas ir rašyba.

Padalyvis. Padalyvio reikšmė. Padalyvio gramatiniai požymiai, daryba, vartojimas ir rašyba.

SINTAKSĖ IR SKYRYBA (12 pam.)

Žodžių junginys. Žodžių junginių rūšys pagal sintaksinį ryšį. Prijungiamieji žodžių junginiai, jų pagrindinis ir priklausomasis žodis. Pagrindinio ir priklausomojo žodžio jungimo būdai: valdymas, derinimas ir šliejimas. Žodžių junginiai, sudaryti abipusės sąsajos ryšiu.

Žodžių junginių rūšys pagal pagrindinio žodžio kalbos dalį. Veiksmažodiniai, daiktavardiniai ir būdvardiniai žodžių junginiai.

Aktualūs žodžių junginių vartojimo atvejai. Linksniai, valdomi veiksmažodžių *atitikti, atstovauti, aukotis, kreiptis, nusimanyti, pasiekti, pripildyti, skolintis* ir kt., galininkinių veiksmažodžių su neiginiu *ne*, būdvardžių *atsparus, atviras, dosnus, gabus, gausus, panašus, sotus, turtingas* ir kt. Dvejybiniai linksniai.

Apibendrinimas ir įtvirtinimas (2 pam.)

Kontroliniai darbai (6 pam.)

Rezervas (4 pam.)

6.2.4. Lietuvių kalbos pažinimas 8 klasėje

KALBA KAIP SOCIALINIS, KULTŪRINIS IR ISTORINIS REIŠKINYS (6 pam.)

Bendrinė kalba ir jos funkcijos. Kalbos normos samprata. Norminė ir nenorminė leksika.

Lietuvių kalbos tarmės. Tarmės – gyvosios kalbos lobynas, bendrinės kalbos turtinimo ir palaikymo šaltinis.

Kalbos atmainos (tarmė, sociolektas, žargonas, medialektas) ir jų santykis su bendrine kalba.

Kalba – asmens socialinės tapatybės kūrimo įrankis.

MORFOLOGIJA IR RAŠYBA (20 pam.)

Neasmenuojamųjų veiksmažodžio formų kartojimas ir jų vartojimo įtvirtinimas.

Prieveiksmis. Prieveiksmio reikšmė. Prieveiksmio skyriai. Prieveiksmio gramatiniai požymiai.

Prieveiksmių daryba, laipsniavimas, vartojimas ir rašyba. Prieveiksmių su priesaga *–(i)ai* kirčiavimas.

Jungtukas. Jungtuko reikšmė ir skyriai: sujungiamieji (sudedamieji, priešpriešiniai, skiriamieji, aiškinamieji) ir prijungiamieji jungtukai. Sinoniminis jungtukų vartojimas.

Dalelytė. Dalelytės reikšmė, vartojimas, rašyba. Klausiamųjų, tikslinamųjų, išskiriamųjų ir kitų dalelyčių vartojimas sakinyje. Dalelyčių *ne, nebe, te, be, tebe, gi, per, vis, tik, vien* rašymas su kitais žodžiais.

Jaustukas. Jaustuko reikšmė ir vaidmuo kalboje. Jaustukų skyryba. Sakinių su jaustukais raiškus skaitymas.

Ištiktukas. Ištiktuko reikšmė. Ištiktuko stilistinis vaidmuo.

Žodžių rašymas kartu ir atskirai.

Kalbos dalių gramatinių požymių, vartojimo ir rašybos kartojimas ir įtvirtinimas.

SINTAKSĖ IR SKYRYBA (36 pam.)

Skyryba ir jos paskirtis. Skiriamieji ženklai, jų reikšmės ir intonacija.

Sakinio požymiai. Vientisinis sakinsys. Vientisinių sakinių skirstymas. Išplėstiniai ir neišplėstiniai sakiniai. Asmeniniai ir beasmeniniai sakiniai. Nepilnieji sakiniai.

Sakinio dalies sąvoka. Sakinio dalių nustatymo būdai (formalusis ir semantinis sakinio nagrinėjimo aspektas). Sakinio dalių variantiškumas. Sakinio dalių ir kalbos dalių santykiai.

Pagrindinės ir antrininkės sakinio dalys.

Veiksny. Veiksnių raiška.

Tarinys. Grynas, sudurtinis, suvestinis, mišrusis tarinys ir jų raiška. Galimybė rašyti brūkšni vietoj praleistos jungties.

Papildinys. Papildinio raiška.

Aplinkybės, jų rūšys (vietos, laiko, būdo ir kiekybės, priežasties, sąlygos, nuolaidos ir tikslo) ir raiška. Išplėstinės dalyvinės, pusdalyvinės, ir padalyvinės aplinkybės. Galimybė rašant jas skirti kableliais.

Pažyminys. Derinamieji ir nederinamieji pažyminiai, jų raiška ir skyryba. Išplėstiniai pažyminiai, jų raiška ir skyryba. Priedėlis, jo semantika ir skyryba.

Vienarūšės sakinio dalys. Vienarūšių sakinio dalių požymiai, jungimas, intonacija. Vienarūšiai ir nevienarūšiai derinamieji pažyminiai. Vienarūšių sakinio dalių skyryba.

Aiškinamosios sakinio dalys, jų požymiai ir intonacija. Aiškinamųjų sakinio dalių su įvairiais jungiamaisiais žodžiais skyryba. Aiškinamųjų sakinio dalių be jungiamojo žodžio skyryba. Daugianarės aiškinamosios sakinio dalys ir jų skyryba.

Lyginamųjų posakių skyryba.

Žodžiai ir posakiai, klausimais nesusiję su sakiniu. Kreipinys ir jo raiška. Kreipinio skyryba. Įterpiniai. Įterpinių reikšmė. Dažniausiai įterpiniais einantys žodžiai ir žodžių junginiai. Įterpinių skyryba.

Apibendrinimas ir įtvirtinimas (2 pam.)

Kontroliniai darbai (6 pam.)

Rezervas (4 pam.)

6.2.5. Lietuvių kalbos pažinimas 9 (gimnazijos I) klasėje

KALBA KAIP SOCIALINIS, KULTŪRINIS IR ISTORINIS REIŠKINYS

Kalbos ir tautos ryšys. Kalba – materialios ir dvasinės kultūros reiškėja, tautos savasties saugotoja. „Kalbų skirtingumas yra žmogaus santykio su pasauliu skirtingumas“ (A. Maceina).

Kalbos kitimas, kitų kalbų poveikis lietuvių kalbai ir kultūrai.

Dabartinė lietuvių kalbos situacija. Leksika – greitai kintanti kalbos sistemos dalis. Lietuvių kalbos tradicijos ir pokyčių dermė.

Praktinė žodynų paskirtis. *Bendrinės lietuvių kalbos žodynas* – svarbiausias kalbos norminamasis leidinys. Didysis *Lietuvių kalbos žodynas* – lietuvių pasaulėvaizdžio, kultūros ir istorijos šaltinis.

SINTAKSĖ IR SKYRYBA

Vientisinio sakinio kartojimas.

Sudėtinis sakiny. Sudėtinių sakinių rūšys pagal dėmenų jungimo priemones: jungtukiniai ir bejungtukiai sakiniai. Sudėtiniai jungtukiniai sakiniai: sujungiamieji ir prijungiamieji sakiniai.

Sudėtiniai sujungiamieji sakiniai. Sudedamojo, gretinamojo bei priešinamojo, skiriamąjo ir paremiamojo sujungimo sakiniai, jų vartojimas ir skyryba.

Sudėtiniai prijungiamieji sakiniai. Prijungiamojo sakinio pagrindinis ir priklausomasis šalutinis dėmuo. Prijungiamieji jungtukai ir kiti jungiamieji žodžiai (santykiniai įvardžiai,rieveksmiai, dalelytės). Šalutinio dėmens vieta. Šalutinių dėmenų rūšys: veiksnio ir papildinio, pažyminio, tarinio ir aplinkybių (vietos, laiko, būdo ir kiekybės, priežasties, sąlygos, nuolaidos ir tikslo) šalutiniai dėmenys ir jų vartojimas. Prijungiamieji sakiniai su keliais vienaarūšiais ir nevienarūšiais šalutiniais dėmenimis. Šalutinių dėmenų laipsniai. Prijungiamųjų sakinių skyryba.

Sudėtiniai bejungtukiai sakiniai. Jų dėmenis siejanti atitinkama intonacija ir tų dėmenų prasminiai santykiai. Sudėtinių bejungtukių sakinių vartojimas ir jų skyryba (kablelis, kabliataškis, brūkšnys ir dvitaškis).

Mišrieji sudėtiniai sakiniai, jų dėmenų jungimo būdai ir vartojimas.

Sudėtinių sakinių sinonimika.

Aktualūs sudėtinio sakinio dėmenų ir sakinio dalių jungimo atvejai.

Tiesioginė ir netiesioginė kalba. Autoriaus žodžių vieta sakiniuose su tiesiogine kalba. Tiesioginės kalbos skyryba brūkšniais ir kabutėmis. Tiesioginės kalbos keitimas netiesiogine.

Citatų skyryba.

Žodžių tvarka sakinyje. Loginis kirtis. Inversija.

Vientisinių ir sudėtinių sakinių sintaksinio nagrinėjimo ir skyrybos įgūdžių įtvirtinimas.

Iš viso – 34 pam.

6.2.6. Lietuvių kalbos pažinimas 10 (gimnazijos II) klasėje

KALBA KAIP SOCIALINIS, KULTŪRINIS IR ISTORINIS REIŠKINYS

Lietuvių kalba – mus vienijanti kalba. Tautos ir valstybės kalba.

Lietuvos Respublikos Konstitucija (14 str.), Lietuvos Respublikos valstybinės lietuvių kalbos įstatymas (supažindinimas).

Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo veikla (supažindinimas).

Kalba ir informacinės technologijos.

KALBOS KULTŪRA

Fonetika ir kirčiavimas

Bendrinės tarties normos (kartojimas ir įtvirtinimas).

Praktinės kirčiavimo taisyklės. Priešpaskutinio skiemens taisyklė ir jos taikymas vardažodžiui ir veiksmažodžiui. Daugiskaitos naudininko taisyklė ir jos taikymas (vietininko kirčiavimas).

Kirčiuotės ir jų požymiai. Kirčiuočių žymėjimas žodynuose. Kirčiuotės nustatymas (supažindinimas).

Kirčiuočių sąsaja su praktinėmis kirčiavimo taisyklėmis. Aktualūs kirčio atitraukimo atvejai (vienaskaitos vardininkas, išskyrus *-(i)as*, vienaskaitos įnagininkas, vienaskaitos vietininkas, daugiskaitos galininkas, daugiskaitos vietininkas).

Naudojimas kirčiavimo žodynais ir elektroninėmis kirčiuoklėmis.

Leksika

Leksikos samprata (kartojimas).

Norminiai ir nenorminiai skoliniai. Naujieji skoliniai. Jų atitikmenys. Gramatinis skolinių įforminimas. Lietuvių kalbos naujažodžių duomenynas.

Vertiniai ir vertalai.

Semantizmai. Norminės ir nenorminės daugiareikšmių žodžių reikšmės.

Žodžių daryba

Žodžių darybos pagrindai (kartojimas).

Priešdėlinių žodžių vartojimo klaidos (nereikalingi ir netinkama reikšme (netinkami) vartojami priešdėliai, nevertotinas priešdėlis da-).

Priesagų -iškis, -ietis, -ėjas, -tojas daiktavardžiai. Norminis jų vartojimas. Būdvardžių priesagos -inis, -iškas, norminė jų daryba ir vartojimas. Būdvardžių priesagos -inis ir nusakomojo daiktavardžio kilmininko taisyklingas vartojimas. Kitos netaisyklingos, netinkamai parinktos, neteiktinos priesagos.

Sudurtinių žodžių sudarymo normos. Būdingesnių klaidų taisymas.

Morfologija

Kalbos dalys ir jų būdingiausi bruožai (kartojimas).

Giminės kategorija – derinamoji kategorija. Daiktavardžių giminės vartojimas. Būdvardžių ir būdvardiškujų žodžių giminės vartojimas. Įvardžių gimininių ir negimininių formų vartojimas. Veikiamųjų dalyvių vyriškosios ir moteriškosios giminės vartojimas.

Skaičiaus kategorija. Daiktavardžių vienaskaitos ir daugiskaitos formų vartojimas. Kiekinių dauginių skaitvardžių vartojimas su daugiskaitiniais daiktavardžiais. *Du, abu* dviskaitos naudininko ir įnagininko vartojimas.

Įvardžiuotinių ir neįvardžiuotinių formų vartojimas.

Laipsnių vartojimas.

Laikų ir nuosakų vartojimas.

Sangražinių ir nesangražinių formų vartojimas.

Dalyvių veikiamosios ir neveikiamosios rūšies vartojimas.

Eigos ir įvykio veikslo veiksmažodžių vartojimas.

Prieveiksmių vartojimo klaidos.

Sintaksė

Taisyklingas ir netaisyklingas linksnių vartojimas. Dvejybiniai linksniai.

Prielinksnių ir polinksnių vartojimas ir klaidos.

Dalyvių, padalyvių, pusdalyvių vartojimas ir klaidos.

Sakinio dalių, sakinių jungimas ir tipiškios klaidos.

Tinkama ir neteiktina žodžių tvarka.

Sintaksinių sinonimų vartojimas.

Iš viso – 33 pam.

6.3. Literatūros ir kultūros pažinimo turinys

Baigę Lietuvos kalbos ir literatūros pradinio ugdymo programą mokiniai turėtų gebėti vartoti šias literatūros teorijos sąvokas:

tema, pagrindinė mintis, įvykis, veiksmo laikas, veiksmo vieta;
pasaka, sakmė, padavimas, mįslė, patarlė, skaičiuotė, pamėgdžiojimas; literatūrinė pasaka, apsakymas, drama;
pagrindinis veikėjas, pasakų personažai, eiliuotas ir neeiliuotas kūrinys, eilėraštis, eilėraščio nuotaika, melodija;
rašytojas, poetas, dailininkas, iliustracija, pavadinimas.

Literatūros ir kultūros pažinimui skiriama:

- 5–6 klasėse – po 1 pamoką per savaitę (37 pamokos per metus),
- 7–8 klasėse – po 2 pamokas per savaitę (74 pamokos per metus),
- 9–10 klasėse – po 3 pamokas per savaitę (102/99 pamokos per metus).

Pastaba. Galutiniame Programos variante pamokų skaičius nebus nurodomas.

6.3.1. Literatūros ir kultūros pažinimas 5 klasėje

Teminės gijos:

1. **Knygos ir skaitymo vertė** [skaitymo malonumas, gyvenimo išminties supratimas, saviugda].
2. **Vaizduotės pasaulis literatūroje** [žodžio galia ir žaismė].
3. **Literatūra padeda mąstyti apie save** [asmenybės tapsmas].

Siekiami sudominti literatūros skaitymu ir **išplėsti literatūros suvokimą**, įgytą pradinėse klasėse, parodyti įvairias jos formas (**nuo tautosakinių žanrų iki šiuolaikinių formų**). Ugdomas suvokimas, kad literatūros kūrinys turi potekstę, todėl neturi būti suprantamas tik tiesiogiai.

Literatūra pristatoma **kaip žodžio kūryba ir pasakojimo nuotykis**, supažindinama su literatūra kaip menu (kas yra intriga, kas yra herojus ir antiherojus – mokomasi suprasti nuoseklus ir įdomus pasakojimo naudą).

Vėliau iš literatūros kaip „grynosios fikcijos“ erdvės pereinama į psichologinę/dvasinę vaiko tikrovę, atskleidžiamas **vidinio pasaulio vaizdavimas literatūroje**. Siekiama išugdyti suvokimą, kad gera literatūra patraukli ne tik dėl įdomaus pasakojimo, bet ir dėl to, kad suteikia galimybę susitapatintis

su veikėju suprasti ir savo jausmų pasaulį, apmąstyti vertybes. Ypač pabrėžiama *šeimos ir žmogaus ryšio su žmogumi vertė, draugiškumo ir atjautos svarba, ištikimybė ir pasiaukojimas.*

Grožinė literatūra ir kiti nagrinėjami tekstai	Siūlomi nagrinėjimo aspektai	Orientacinis pamokų skaičius 37 pam.
<p>Skaitymo tema Pasirinkti 2–3 lietuvių poetų eilėraščiai (J. Degutytės, R. Skučaitės, V. Palčinskaitės, A. Marčėno, J. Erlicko, S. Gedos, D. Čepauskaitės ar kitų).</p> <p>Tarptautinė vaikų knygos diena (<i>supažindinimas</i>).</p>	<p>Knygos vertė žmogaus gyvenime. Skaitymo malonumas ir reikšmė (saviugda, intelektualinis tobulėjimas, žinios).</p> <p>Poetinis pasaulio kūrimas. Poetiniai žaidimai, poetinės ir buitinės kalbos skirtumai.</p>	2
<p>Mįslės, patarlės, priežodžiai.</p> <p>Pasakėčios (2–3 pasirinktos: Ezopo „Žiogas ir skruzdės“, „Varna ir lapė“, S. Stanevičiaus „Žmogus ir levas“ ar kt.).</p> <p>Motiejus Valančius „Mikė melagėlis“.</p>	<p>Žodžio galia.</p> <p>Kokias gyvenimo vertybes iš kartos į kartą perduoda nesenstanti patarlių, priežodžių, mįslių išmintis?</p> <p>Pamokančio žodžio vaizdingumas ir žaismė. Palyginimas, alegorija, įsameninimas. Žaidimas žodžiu vaikų literatūroje</p> <p>Pasakėčios – išplėtota patarlių išmintis. Pasikartojantys pasakėčių siužetai.</p>	4
<p>Lietuvių pasakos (2–3 pasakos iš rinkinių „Lietuviškos pasakos“, „Gyvasis vanduo“, „Negirdėtos neregėtos pasakos“, „Gulbė karaliaus pati“, „Stebuklingas žodis“, J. Basanavičiaus tautosakos biblioteka).</p>	<p>Vaizduotės pasaulis pasakose. Tiesioginė ir perkeltinė reikšmė. Pasakojimo įtaigumas.</p> <p>Pasakų paskirtis, jų universali išmintis. Pasakos didaktika.</p> <p>Pasakų veikėjai, jų siekiai ir vertybės.</p>	4

<p>H.K. Andersen („Bjaurasis ančiukas“ ar kita pasirinkta pasaka).</p> <p>Janina Degutytė „Šaltinėlis“.</p> <p>Vytautė Žilinskaitė „Robotas ir peteliškė“.</p> <p><i>Pasirinktas kūrinys:</i> Kazys Boruta „Dangus griūva“ (pasirinkta pasaka), Martynas Vainilaitis „Sidabrinė kultuvėlė“.</p> <p>Salomėja Nėris „Eglė žalčių karalienė“.</p> <p>Aldona Liobytė „Devyniabrolė“.</p>	<p>Grožinė literatūra (epikos, lyrikos ir dramos samprata).</p> <p>Literatūrinė pasaka – tradicinių vertybių perteikėja.</p> <p>Veikėjų apsisprendimas, įsipareigojimas, baimė, išdavystė, ištikimybė, pasiaukojimas.</p> <p>Tautosakos motyvai literatūrinėse pasakose.</p> <p>Tautosakos stilizavimas.</p> <p>Ritminė proza.</p> <p>Pasaka poema.</p> <p>Drama. Veikėjų dialogai.</p>	<p>12</p>
<p>Jonas Biliūnas „Kliudžiau“, „Kūdikystės sapnai“ (ištraukos).</p> <p><i>Pasirinktas kūrinys:</i> Vincas Krėvė „Antanuko rytas“, Petras Cvirka „Vaikų karas“, Bitė Vilimaitė „Kada piešime perlinę vištelę“, „Čiuožyklos muzika“.</p>	<p>Literatūra ir asmenybės tapimas.</p> <p>Vaikystės patirtys. Šeima ir namai. Žmogaus ryšio su žmogumi vertė.</p> <p>Personažai ir jų vertybinės nuostatos (klaidos kaina, atsakomybės, draugiškumo ir atjautos svarba). Asmeninio apsisprendimo reikšmė (vaikystės, jaunystės pasirinkimais kuriame savo gyvenimą).</p> <p>Apsakymas. Veiksmo laikas, veiksmo vieta. Veikėjo paveikslas. Vidinis veikėjo pasaulis, pasakotojo ir veikėjo santykis. Veikėjų kaita ir vertybinė branda.</p> <p>Kūrinio tema ir pagrindinė mintis, idėja.</p> <p>J. Biliūno asmenybė.</p>	<p>5</p>

<p>Pasirinktas kūrinys: C. S. Lewis „Narnijos kronikos: liūtas, burtininkė ir drabužių spinta“, Astrida Lindgren „Broliai Liūtaširdžiai“, „Mijo, mano Mijo“, „Mes Varnų saloje“, Kate DiCamillo „Nepaprasta Edvardo Tiuleino kelionė“ ar kt.</p>	<p>Fantazijos ir realybės dermė vaikų literatūroje. Pasakojimo siužetas. Įvykis ir intriga. Pagrindiniai ir antraeiliai veikėjai, herojai ir antiherojai. Konfliktas. Veikėjų lyginimas.</p>	<p>4</p>
<p>Vizualinis pasakojimas (Jurga Vilė, Lina Itagaki „Sibiro haiku“; komiksai, adaptuojantys klasikinius lietuvių literatūros kūrinius („Milžinkapis“ ar kt.).</p> <p>Iliustruotos pažintinės ir paveikslėlių knygos, bežodės knygos (<i>supažindinimas pasirinktinai</i>: Agnès de Lestrade „Didysis žodžių fabrikas“, Shauno Tano „Prarastas daiktas“, Thomas Hartner, Sven Hartmann „Aš ir mano žmogus“, Aloyzas Každailis „Laivai ir jūrininkai“ ar kt.).</p>	<p>Literatūra ir vaizdai: skaitymo ir žiūrėjimo skirtis. Žodžio ir vaizdo santykis. Vizualinės literatūrinio teksto interpretacijos (ilustracijos, fotografijos, spektakliai, kino filmai). Teksto ir iliustracijų santykis paveikslėlių knygose ir iliustruotose pažintinėse knygose. Ar iliustruotos knygos – tik vaikystės prisiminimas?</p>	<p>3</p>
<p>Savarankiškas skaitymas.</p>		<p>3</p>
<p>Naujos literatūros sąvokos: pasakojamoji tautosaka, tautosakos stilizavimas, ritminė proza, grožinė literatūra (epika, lyrika, drama), žanras, pasakėčia, poema, inscenizacija, pasakotojas, dialogas, posmas, rimas, ritmas, lyrinis „aš“, deminutyvas, epitetas, įsmeninimas, frazeologizmas, palyginimas, alegorija, pagrindiniai ir antraeiliai veikėjai (personazai), herojai ir antiherojai, erdvė, veiksmo užuomazga, veiksmo eiga, kulminacija, atomazga.</p>		
<p>Mokiniamis pristatomi šie Lietuvos kultūros reiškiniai: lietuvių tautosaka – jos grožis ir vertė; Tarptautinė vaikų knygos diena Lietuvoje.</p>		
<p>Mokiniai supažindinami su šiomis Lietuvos kultūros asmenybėmis: Jonas Biliūnas, Vytautė Žilinskaitė.</p>		

6.3.2. Literatūros ir kultūros pažinimas 6 klasėje

Teminės gijos:

1. **Literatūra kuria pasaulį** [poetinis pasaulio reiškinių aiškinimas].
2. **Literatūra keičia pasaulį** [žodžio galia – tautinės tapatybės kūrimas ir stiprinimas].
3. **Literatūra atspindi gyvenimą** [gyvenimo išbandymų vaizdavimas].

Atskleidžiama žodžio meno paskirtis: 1) žodžiu *tapydamas vaizdus* (kurdamas mitinius pasakojimus ir istorines sakmes) žmogus nuo seniausių laikų siekė paaiškinti įvairius pasaulio reiškinius, netgi įminti didžiąją Žemės ir žmogaus atsiradimo paslaptį, galėtume sakyti – **žodis sukuria, „apvelka“ visą regimą ir neregimą pasaulį** (mitai tebekuriami iki šiol); 2) žodis, ypač poetinis (skambesio, reikšmės ir ritmikos dėmė), **turi ypatingą galią telkti žmones ir keisti gyvenimą** (pavyzdys – lietuvių tautinis atgimimas XIX–XX a. pr.); 3) **literatūra atspindi gyvenimą**, praturtina skaitančiojo suvokimą ir **atskleidžia gyvenimo išmintį** (nagrinėjant kūrinis, vaizduojančius vaikų, šeimos gyvenimą, įvairius nuotykius ir išbandymus, ypač pabrėžiama žmogaus orumas ir savigarba, pasitikėjimas ir artimo meilė).

Grožinė literatūra ir kiti nagrinėjami tekstai	Pagrindiniai nagrinėjimo aspektai	<i>Orientacinis pamokų skaičius</i> 37 pam.
Pasirinkta esė apie pasakojimą (Vidas Morkūnas „Įsipareigoti žodžiui“ (A. Vaičiulaičio premijos laureato kalba), I. Zandere „Knygoje mažas yra didelis“, M. Al Aqroubi „Daug kultūrų, vienas pasakojimas“ ar kt.).	Literatūros paskirtis (atspindėti tikrovę, kurti estetinę tikrovę, per literatūrą patekti į žmogaus vidinį pasaulį).	2

<p>Mitinis pasakojimas (lietuvių sakmės „Kaip atsirado žemė“, „Saulė, mėnulis ir žemė“, „Žmogaus sukūrimas“; graikų mitai „Gaja ir Kronas“, „Heraklio žygiai“; biblinis pasakojimas (Pr 1, 1–31; Pr 2, 1–4).</p> <p>Padavimai (apie Lietuvos, Vilniaus ir artimiausios gyvenamosios vietovės įkūrimą, apie piliakalnių).</p>	<p>Literatūra kaip pasaulio reiškinių aiškinimas. Tikrovės ir fantazijos santykis, pasakojimai apie pasaulio kūrimą. Sakmės. Mitai.</p> <p>Iš kartos į kartą perduodami pasakojimai – bendruomenę telkianti jėga. Krašto, jo praeities pažinimas – tėvynės meilės ir pilietiškumo šaltinis.</p>	<p>5</p>
<p>Knygnešiai ir „vargo mokykla“ (<i>supažindinimas</i>).</p> <p>Antanas Baranauskas „Anykščių šilelis“.</p> <p>Vincas Kudirka „Tautiška giesmė“.</p> <p>Maironis „Milžinų kapai“, „Lietuva brangi“</p> <p>Poezija Tėvynės tema: pasirinkti 2–3 lietuvių poetų eilėraščiai (J. Aisčio, J. Degutytės, V. Mačernio, P. Širvio, Just. Marcinkevičiaus, J. Strielkūno, M. Martinaičio ar kitų).</p>	<p>Raštas, knygos jungia ir telkia tautą, kuria tapatybę. Kova už lietuvių kalbą XIX a. pab.–XX a. pr.</p> <p>Poezijos galia keisti pasaulį (tiesiogiai, telkiant bendruomenę ir įvardijant tai, kas brangu).</p> <p>Poetinis tėvynės vaizdas. Kodėl jis mums svarbus?</p> <p>Himnas. Lietuvos himnas – tautos gyvenimo gairės.</p> <p>Tautinis atgimimas: asmenybės, kūrusios ir tebekuriančios Lietuvą A. Baranausko vaidmuo spaudos draudimo laikais. V. Kudirkos idealai. Maironis kaip lietuvių bendruomenę telkianti asmenybė.</p> <p>Žmogaus jausminių būsenų ir tėvynės idealų meninė raiška. Raiškos ir turinio elementų santykis.</p> <p>Poetinė kalba. Eiliuoto teksto savitumas. Daugiareikšmiškumas, potekstė, žaismė. Metafora. Erdvės ir laiko reikšmė, simboliškumas kūrinyje.</p> <p>Motiejaus Valančiaus asmenybė.</p> <p>Vinco Kudirkos asmenybė.</p>	<p>10</p>
<p>Šatrijos Ragana „Irkos tragedija“.</p> <p>Pasirinktina: G. Morkūnas „Grįžimo istorija“, B. Vilimaitė „Rojaus obuoliukai“, Vilė Vėl „Kaip mes išgarsėjome“.</p>	<p>Šeima ir bendruomenė literatūroje. Vaikų gyvenimo atspindžiai. Darnios šeimos grožis.</p>	<p>10</p>

<p>Pasirinktina: Kenneth Grahame „Vėjas gluosniuose“, L. Sachar „Duobės“, Natalie Babbitt „Amžinieji Takiai“, Katherine Paterson „Smarkuolė Gilė Hopkins“, Markas Tvenas „Tomo Sojerio nuotyčiai“ ar kt.</p>	<p>Žmogaus elgesys, jausmai, apsisprendimai sudėtingose situacijose. Pasitikėjimas savimi, orumas ir savigarba. Jautrumas kitam ir artimo meilė. Veikėjų paveikslai.</p> <p>Pasakotojo santykis su vaizduojamu pasauliu. Pirmojo ir trečiojo asmens pasakojimas.</p> <p>Pasakotojo ir veikėjų kalba. Dialogas prozos tekstuose.</p> <p>Kūrinių lyginimas pasirinktu aspektu.</p> <p>Šatrijos Raganos asmenybė.</p>	
<p>Savarankiškas skaitymas.</p>		<p>10</p>
<p>Naujos literatūros teorijos sąvokos: kūrinio problema, potekstė, mitas, apysaka, apysaka pasaka, romanas, himnas, įasmeninimas (personifikacija), aliteracija, asonansas, onomatopėja, kontrastas, palyginimas, kartojimas, metafora, retorinis klausimas, retorinis sušukimas, nutylėjimas.</p>		
<p>Mokiniamis pristatomi šie Lietuvos kultūros reiškiniai: knygnešystė – unikali, pasaulyje neturinti atitikmenų veikla (UNESCO), tautinis atgimimas, Lietuvos valstybės himnas (Tautiška giesmė).</p>		
<p>Mokiniai supažindinami su šiomis Lietuvos kultūros asmenybėmis: Motiejus Valančius, Vincas Kudirka, Šatrijos Ragana.</p>		

6.3.3. Literatūros ir kultūros pažinimas 7 klasėje

Teminės gijos:

1. **Laimės ir gyvenimo prasmės paieškos** [Jauno žmogaus idealai. Autentiškumas ir empatija. Kitoniškumas ir laisvė].
2. **Kelionės – savęs ir pasaulio pažinimo būdas** [Gyvenimo kaip kelionės samprata. Kelionių ir nuotykių literatūra. Žmogų brandinančios patirtys].
3. **Ateities įsivaizdavimas literatūroje** [Distopinė literatūra. Atsakomybė už žmonijos ateitį, kultūrą, atminties saugojimas].

Susipažįstama su šiais literatūros tipais: 1) *filosofine literatūra* (laimės, idealų, prasmės paieškos); 2) *psichologine literatūra* (žmogaus vidinio pasaulio atskleidimas, tarpusavio santykiai); 3) *kelionių literatūra* (kelionių daugiaprasmiškumas, kelionių patirties vaizdavimas); 4) *nuotykių literatūra* (nuotykių išgyvenimas, siužeto dinamika, intriga); 5) *distopine literatūra* (laiko ir erdvės sąlygiškumas, išmonės ir tikrovės santykis, žmonijos problemos). Išryškinamos vertybės: draugystė, meilė, pasiaukojimas, ištikimybė, pagarba, savivertė ir lygiavertiškumas, drąsa ir pažinimo troškulys, įsipareigojimas ir atsakomybė.

Grožinė literatūra ir kiti nagrinėjami tekstai	Siūlomi nagrinėjimo aspektai	<i>Orientacinis pamokų skaičius</i> 74 pam.
Antoine de Saint-Exupery „Mažasis princas“.	Laimės ir gyvenimo prasmės tema literatūroje. Kodėl žmogui reikia turėti idealų, aukštų gyvenimo siekių ir jų neprarasti?	5
Jonas Biliūnas „Laimės žiburys“. V. Mykolaitis-Putinas „Margi sakalai“. J. Degutytė „Aš nenoriu drungno vandens“ ir N. Miliauskaitė „dar vienas nubudimas, laimingas...“	Lyrinis išgyvenimas ir ritmas, melodingumas poetiniame tekste. Poetiniai žanrai. Alegorija, simbolis ir metafora literatūroje. Poetiškas ir dramatiškas gyvenimo vaizdavimas. Sonetas.	4
Vytautas Mačernis. Sonetai („Aš laimingas esu...“, „Rudens sonetai“ (<i>pasirinkti</i> : 7, 12, 13, 25), „Žiemos sonetai“	Veiksma raida dramatos ir epikos tekstuose. Draminis konfliktas. Dialogai, monologai, remarkos dramatos kūrinys.	4

<p>(<i>pasirinkti</i>: 24, 29, 39), „Jų buvo daug. Geri draugai. Visi jauni ir drąsūs“, laiškai.</p>	<p>V. Mačernio asmenybė.</p>	
<p>Kazys Binkis „Atžalynas“.</p> <p>Gendrutis Morkūnas „Iš nuomšiko gyvenimo“.</p> <p><i>Pasirinktina</i>i: Bronius Radzevičius. Pasirinkta novelė („Nuskriausta vaikystė“, „Žmogus sniege“ ar kt.), Vanda Juknaitė „Tariamasi iš tamsos“.</p> <p><i>Pasirinktina</i>i: Mark Haddon „Tas keistas nutikimas šuniui naktį“, Alanas Maršalas „Aš moku šokinėti per balas“ ar kt.</p>	<p>Literatūra kaip pasaulio ir savęs pažinimo būdas. Jaunas žmogus sudėtingose situacijose. Gyvenimo vertė.</p> <p>Kaip mes galime patys save kurti, auginti? Draugystė, meilė, pasitikėjimas. Savivertė ir orumas. Įsipareigojimai ir ištikimybė.</p> <p>Santykis su <i>kitu</i>, <i>kitokiu</i>. Stereotipų poveikis. Paauglio santykis su problemiška aplinka, laimės siekis.</p> <p>Asmens, grupės tapatybė ir <i>kitas</i>. Kitoniškumas ir laisvė.</p> <p>Kūrinio vertybės (pagarba kitam, jautrumas, pasiaukojimas, lygiavertiškumas ir kt.).</p> <p>Vidinis ir išorinis konfliktas.</p> <p>Veikėjo charakterio raida.</p> <p>K. Binkio asmenybė.</p>	<p>12</p>
<p>Bernardas Brazdžionis „Per pasaulį keliauja žmogus“.</p> <p><i>Pasirinktina</i>i: Matas Šalčius „Svečiuose pas keturiasdešimt tautų“ (ištraukos), Antanas Vaičiulaitis „Nuo Sirakūzų iki Šiaurės elnio“ (ištraukos).</p> <p>Jonas Mekas „Laiškai iš Niekur“ (ištraukos).</p>	<p>Gyvenimo kaip kelionės samprata.</p> <p>Kelionių literatūra.</p> <p>Tiesioginė ir simbolinė kelionės prasmė: fizinio judėjimo ir dvasinio tobulėjimo paralelės. Kelionė kaip pasakojimo principas: herojaus išgyvenamas stygius ir jo pašalinimo siekis.</p> <p>Keliautojo įvaizdžiai. Pagarba savo ir kitų tautų tradicijoms. Žmogų brandinančios kelionių patirtys.</p> <p>Kaip atvirame pasaulyje neprarasti savo šaknų?</p> <p>Publicistikos ir grožinės literatūros panašumai ir skirtumai.</p> <p>B. Brazdžionio asmenybė.</p>	<p>6</p>

	J. Meko asmenybė.	
<p>Pasirinktina: J. Žilinskas „Mano Vilnius mano“, Dž. R. Tolkinas „Hobitas“, D. Defo „Robinzono nuotykių“, Ž. Vernas „Aplink Žemę per 80 dienų“ ar kt.</p> <p>Lietuviškoji „robinzonada“ (supažindinimas).</p>	<p>Nuotykių literatūra.</p> <p>Nuotykių poveikis žmogui. Iššūkiai ir patirtys, kurios padeda subręsti.</p> <p>Kelionė kaip pasakojimo principas. Herojų ir antiherojų kova, vietos, laiko ir erdvės ryšiai epikos kūrinyje.</p> <p>Keliaujantis siužetas.</p>	7
<p>Pasirinktina: Rebeka Una „Atjunk“, Lois Lowry „Siuntėjas“, P. Forde „Žodžių sąrašas“, Risto Isomaki „Sarasvati upės smėlis“ ar kt.</p>	<p>Distopinė literatūra.</p> <p>Atsakomybė už žmonijos ateitį, kultūrą, atminties saugojimas. Humanizmo svarba.</p> <p>Laiko ir erdvės planai distopinėje literatūroje. Išmonės ir tikrovės santykis: išmonės tikroviškumas, tikrovės dalis išmonėje.</p> <p>Distopijos bruožai šiuolaikinėse medijose, filmuose. Literatūros kūrinio ir jo ekranizacijos lyginimas.</p>	6
<p>Savarankiško skaitymo aptarimas.</p> <p>Pasirinktas literatūrinio ugdymo ar kalbos vartojimo ugdymo modulis.</p>		30
<p>Naujos literatūros teorijos sąvokos: literatūros tipas, sonetas, lyrika, alegorija, metafora, simbolis, novelė, romanas, kūrinio vertybės, veikėjo charakteris, keliaujantis siužetas, monologas, dramatis dialogas, replika, remarka, vidinis konfliktas, išorinis konfliktas, herojų ir antiherojų kova, distopija.</p>		
<p>Mokiniamis pristatomi šie Lietuvos kultūros reiškiniai: kelionių literatūra, <i>robinzonada</i>, „Rubinaitis“.</p>		
<p>Mokiniai supažindinami su šiomis Lietuvos kultūros asmenybėmis: Vytautas Mačernis, Kazys Binkis, Bernardas Brazdžionis, Jonas Mekas.</p>		

6.3.4. Literatūros ir kultūros pažinimas 8 klasėje

Teminės gijos:

1. Meilė ir jauno žmogaus brandos kelias. Pagarba senatvei – pagarba gyvenimui.

2. Tėvynės istorijos atspindžiai literatūroje [Grožinė literatūra ir memuarai, dokumentika. Atmintis ir tapatybė. Apsisprendimai ribinėse situacijose. Idealai, dėl kurių aukojamasi. Gyvenimo vertė].

3. Komizmas literatūroje [Juoko vertė gyvenime. Ironija ir autoironija].

Pradedama **meilės tema**, analizuojant, kaip ją išreiškia skirtingų literatūros rūšių ir žanrų kūriniai: lyrika (*eilėraštis, sonetas, romansas, baladė*), drama (*tragedija*), epika (*apysaka*). Su jaunystės ir meilės tema (dėl vertybinių dalykų) derinama **senatvės tema** (*apsakymas*).

Kurso branduolį sudaro **istorijos tema**, susidedanti iš dviejų dalių: 1) **grožinė literatūra istorine tematika** (*poema, eilėraščiai, novelė*), 2) **memuarinė ir dokumentinė literatūra** (iš XX a. vidurio katastrofų laikotarpio – tremties, holokausto, laisvės kovų prisiminimai ir dokumentai).

Baigiama **komiškąja literatūra** (pasirinktinai – satyra, komedija ar parodija), akcentuojant poetinę ir socialinę juoko (humoro, ironijos, grotesko, sarkazmo) reikšmę.

Grožinė literatūra ir kiti nagrinėjami tekstai	Nagrinėjimo aspektai	<i>Orientacinis pamokų skaičius</i> 74 pam.
---	-----------------------------	--

<p>Lietuvių meilės lyrika: Jonas Aistis „Man tave“ ir pasirinkti 2–3 eilėraščiai (A. Mickevičiaus, S. Nėries, A. Miškinio, J. Aisčio, P. Širvio, J. Degutytės, A. Jonyno, pasirinkto dabartinio lietuvių poeto meilės lyrika).</p>	<p>Meilės tema literatūroje. Ar meilė, draugystė gali keisti tikrovę, daryti visuomenės gyvenimą žmoniškesnį, kilnesnį? Jauno žmogaus brandos kelias.</p>	<p>2</p>
<p>Meilės tema dainuojamojoje tautosakoje: „Aš atsisakiau savo močiutei“ ar kita pasirinkta liaudies daina.</p>	<p>Išpažintinė meilės lyrika. Meilės jausmo variacijos įvairių laikotarpių ir autorių kūrinuose. Liaudies dainų simbolika.</p>	<p>2</p>
<p>Meilės sonetai (Frančeskas Petrarka „Minkšti žolynai ir takai gėlėti...“ ir Viljamas Šekspyras. Sonetai (21, 116). Viljamas Šekspyras. „Romeo ir Džuljeta“.</p>	<p>Lyrizmas. Lyrinio subjekto raiška poezijoje. Poetinės kalbos grožis. Tragizmas. Tragedijos žanro ypatumai (protagonistas, antagonistas, kolizija).</p>	<p>4</p>
<p>Maironis „Jūratė ir Kastytis“.</p>	<p>Kūrinio analizė ir interpretacija, pasitelkus socialinį, istorinį, filosofinį, mitologinį kontekstą. Baladė.</p>	<p>2</p>
<p>Kazys Boruta „Baltaragio malūnas“.</p>	<p>Maironio asmenybė.</p>	<p>6</p>
<p>Vincas Krėvė „Skerdžius“.</p>	<p>Pagarba senatvei – pagarba gyvenimui. Seno žmogaus tvirtybė ir gyvenime įgyta išmintis. Žemdirbiškosios kultūros vaizdavimas. Žmogaus ir medžio ryšys.</p>	<p>3</p>

<p>Adomas Mickevičius „Grażina“.</p> <p>Lietuvių karo dainos (<i>pasirinktina</i> 1–2: „Sudaičio sutartinė“, „Oi, lekia lekia gulbių pulkelis“, „Oi ant kalno, ant aukštojo“ ar kt.).</p> <p><i>Pasirinkti 2–3 eilėraščiai:</i> Maironis „Oi neverk, matušėle!“, „Trakų pilis“, Bernardas Brazdžionis „Šaukiu aš tautą“, Kęstutis Genys „Pabudome ir kelkimės“, Just. Marcinkevičius „Laisvė“.</p> <p>Just. Marcinkevičius „Kalba laidojant sausio 13 d. žuvusiųsius“, 1991-01-16.</p> <p>R. Granauskas „Liūdnosios upės“.</p>	<p>Atmintis ir tapatybė. Literatūrinė istorijos interpretacija.</p> <p>Kovos už laisvę visuotinumą ir žmogaus pasiaukojimo bendruomenei idėjos karo dainose.</p> <p>Kuo svarbi bendruomenės atmintis ir istorinis pasakojimas?</p> <p>Lyginamoji kūrinių analizė (kontekstai, temos, idėjos, kalbėjimo būdas).</p> <p>Literatūra istorine tematika ir jos ekranizacijos.</p>	<p>10</p>
<p>Memuarinė ir dokumentinė literatūra:</p> <p>Dalia Grinkevičiūtė. Atsiminimai arba „Lietuviai prie Laptevų jūros“ (ištraukos).</p> <p>Icechokas Rudaševskis „Vilniaus geto dienoraštis“ arba Ana Frank „Dienoraštis“ (ištraukos).</p> <p>Lionginas Baliukevičius-Dzūkas. Dienoraštis (ištraukos).</p> <p>Partizanų laiškas Lietuvos jaunimui „Į Lietuvos jaunimą“ (1948), partizanų maldos ir dainos („Palinko liepa šalia kelio“ arba kita pasirinkta partizanų daina).</p> <p>Bronius Krivickas „Kai kovoj kelies tu į ataką“, „Partizanams“.</p>	<p>Dokumentikos ir grožinės literatūros ryšiai. Memuarai, asmeninės patirties pasakojimai (atsiminimai, dienoraščiai, laiškai).</p> <p>Tremties, holokausto, pokario patirtys ir pasirinkimai.</p> <p>Vaikų ir jaunuolių apsisprendimai ribinėse situacijose: kas juos lemia? Kaip skaudžios patirtys brandina asmenybę? Dėl kokių idealų aukojamasi?</p> <p>Laisvė kaip aukščiausias žmogaus idealas.</p> <p>Didvyriškumo ir patriotizmo išaukštinimas partizanų, kovos už nepriklausomybę dainose, poezijoje, kituose tekstuose. Retorinės raiškos priemonės.</p> <p>Dokumentinės literatūros interpretacijos teatre, kine.</p> <p>D. Grinkevičiūtės asmenybė.</p> <p>B. Krivicko asmenybė.</p>	<p>9</p>

<p>Saulius Šaltenis „Riešutų duona“.</p> <p><i>Pasirinktas kūrinys:</i> Kazys Binkis „Vokiškas pavasaris“, G. Beresnevičiaus tekstai iš kn. „Pabėgęs dvaras“, Juozo Erlicko „Kaip aš kuriu“, „Po arabą bent vieną – į kambarį kiekvieną!“, „Metai: eilėraščiai proza“ ar kt. R. Černiausko tekstas iš kn. „Miestelio istorijos“, Moljeras „Tartiufas“, Sue Townsend „Adriano Mouro dienoraštis“, Dž. Kriusas „Timas Taleris, arba Parduotas juokas“, G. A. Biurgeris „Baronas Miunhauzenas“, T. Pračetas „Mažieji laisvūnai“ ar kt.</p>	<p>Juoko prasmė. Kodėl svarbu gebėti į save ir pasaulį pažvelgti ironiškai?</p> <p>Humoras. Komiško pasakojimo ypatumai. Ironija, atskleidžianti gyvenimo dramatiškumą ir paradoksalumą, padedanti priešintis absurdui ir apsiginti.</p> <p>Komizmas literatūroje (humoras, ironija, groteskas, sarkazmas).</p>	<p>6</p>
<p>Savarankiško skaitymo aptarimas.</p> <p>Pasirinktas literatūrinio ugdymo ar kalbos vartojimo ugdymo modulis.</p>		<p>30</p>
<p>Naujos literatūros teorijos sąvokos: lyrizmas, baladė, romansas, tragizmas, tragedija, komizmas, komedija, humoras, ironija, groteskas, sarkazmas, parodija, satyra, kolizija, literatūros kūrinio kontekstas, memuarai, dienoraštis.</p>		
<p>Mokiniamis pristatomi šie Lietuvos kultūros reiškiniai: Lietuvos istorija literatūroje, tautosaka modernioje literatūroje.</p>		
<p>Mokiniai supažindinami su šiomis Lietuvos kultūros asmenybėmis: Adomas Mickevičius, Maironis, Vincas Krėvė, Kazys Boruta, Dalia Grinkevičiūtė, Bronius Krivickas.</p>		

6.3.5. Literatūros ir kultūros pažinimas 9 klasėje

Teminės gijos:

1. **Knyga – pokalbis su kitu ir savimi.**
2. **Literatūra nacionalinės kultūros kontekste** [Kalba ir literatūra – bendruomenės tapatybės atramos].
3. **Tapatybės raiška literatūroje** [Asmuo bendruomenėje. Šeimos vertė, moters vaidmuo. Tautinės bendruomenės tapatybė. Žmogaus atramos: gamta, tikėjimas, knygos, veikla].
4. **Globalios problemos literatūroje** [Egzistencinės, socialinės, politinės, moralinės].

Grožinė literatūra ir kiti nagrinėjami tekstai	Nagrinėjimo aspektai	Orientacinis pamokų skaičius 102 pam.
<p>Tekstai apie kūrybą, knygos ir skaitymo vertę: pasirinkti 1–2 Maironio, H. Radausko, M. Martinaičio, A. Nykos-Niliūno, H. Nagio, A. Marčėno ar kitų poetų eilėraščiai; pasirinkta publicistika.</p>	<p>Knyga – pokalbis su kitu ir savimi. Kaip knygos veikia mūsų gyvenimą? Kaip iš knygų suprantame savo ir kito patirtį?</p>	4
<p>Martyno Mažvydo „Katekizmo“ dedikacija ir prakalbos 1–14 eilutės. Mikalojus Daukša „Prakalba į malonuji skaitytoją“ (ištraukos). Publicistika apie žmogų, tėvynę, kalbą (pasirinktina 1–2): V. Zaborskaitė „Apie kalbą“ (iš kn. „Gairės“), A. J. Greimas „Būti lietuviu“, Č. Milošas „Tėvynės ieškojimas“ (ištrauka, p. 256 (1995 m. leidimas), Vydūnas „Tėvynė ir žmogus“ (ištrauka) ar kt.).</p>	<p>Literatūra nacionalinės kultūros kontekste. Gimtosios kalbos svarba. Kokius argumentus pasitelkia M. Daukša? Asmens ir tautos, asmens ir tėvynės ryšys. Kalba ir literatūra – bendruomenės tapatybės atramos. M. Mažvydo asmenybė. M. Daukšos asmenybė.</p>	10

<p>Supažindinimas su fundamentiniais tautosakos leidiniais (Lietuvių liaudies dainynas, Lietuvių pasakojamoji tautosaka, Lietuvių patarlės ir priežodžiai).</p> <p>Pasirinktina: Antanas Maceina. Liaudies daina – tautos sielos išraiška (ištraukos); Viktorija Daujotytė. Sveikinuosi su jumis šių stebuklo valandą... (Kalba, pasakyta Lietuvių etninės kultūros draugijos suvažiavime 1999 m. lapkričio 13 d.).</p> <p>Pasirinkta liaudies daina (ir šiuolaikinės jos interpretacijos).</p> <p>Pasaka „Eglė žalčių karalienė“ (ir pasirinktos jos interpretacijos).</p> <p>Palemono mitas.</p>	<p>Lietuvių tautosaka: samprata, rūšys. Etinė mintis tautosakoje.</p> <p>Liaudies dainų žodžio, tono ir ritmo vienovė; lyriškumo raiška.</p> <p>Mitologinės ir tautosakinės pasakos „Eglė žalčių karalienė“ variacijos.</p> <p>Lietuvių kilmės mitas, jo pagrindinės reikšmės ir idėjos. Kilmės mito svarba bendruomenės tapatybei.</p> <p>Marijos Gimbutienės asmenybė.</p>	<p>12</p>
---	--	-----------

<p>Sigitas Geda „Giesmė apie pasaulio medį“.</p> <p>Marcelijus Martinaitis „Nežinomo dailininko paveikslas“.</p> <p>Kristijonas Donelaitis „Metai“ (ištraukos: „Pavasario linksmybės“ (1-12 eilutės), „Vasaros darbai“ (1-9 eilutės), „Rudens gėrybės“ (1-4, 12-19, 22-24 eilutės), „Žiemos rūpesčiai“ (1-14 eilutės); gandrų ir lakštingalos epizodai, Slunkiaus monologas).</p> <p>Antanas Strazdas „Strazdas“.</p> <p>Ieva Simonaitytė „Aukštųjų Šimonių likimas“.</p> <p>Žemaitė „Sutkai“.</p>	<p>Kultūrinė atmintis.</p> <p>Kuo grindžiamas asmens ir tautos, asmens ir tėvynės ryšys?</p> <p>Ką reiškia būti lietuviu, Lietuvos žmogumi šiandien?</p> <p>Kontekstinė kūrinio analizė (biografinis, istorinis, kultūrinis, literatūrinis, filosofinis, egzistencinis, mitologinis kontekstai).</p> <p>Tapatybės raiška literatūroje.</p> <p>Žemdirbiška pasaulėjauta.</p> <p>Tradicinis etosas – vertybės, papročiai, principai. Tautinės bendruomenės tapatybė ir orumas.</p> <p>Asmuo bendruomenėje. Kaip bendruomenės likimas priklauso nuo jos narių apsisprendimų, įsipareigojimų, laikysenos, poelgių?</p> <p>Gamtos vaizdų grožis, didaktiškumas (doros ir darbštumo mokymas) ir alegoriškumas.</p> <p>Realistinis vaizdavimas. Tikroviškumas, įtikinamumas literatūroje.</p> <p>Harmoninga gamtos galia, gamtos ir žmogaus sielos dermė. Darnios šeimos palaima.</p> <p>Romano žanrinės ypatybės. Kūrinio erdvė ir laikas. Kūrinio kontekstas.</p> <p>K. Donelaičio asmenybė.</p> <p>Žemaitės asmenybė.</p>	<p>24</p>
<p>Ignas Šeinius „Kuprelis“.</p>	<p>Estetika ir etika. Grožio ir gėrio temos kūrinyje. Kūrinyje teigiamos vertybės. Žmogaus atramos (gamta, tikėjimas, knygos, veikla).</p>	<p>6</p>

<p>Bitė Vilimaitė (1-2 pasirinktos novelės iš rinkinio „Papartynų saulė“).</p> <p>Vanda Juknaitė „Išsiduosi. Balsu“ (esė).</p> <p>Šiuolaikinė lietuvių autorių proza paaugliams (pasirinktas kūrinys).</p>	<p>Paauglio, jaunuolio paveikslas.</p> <p>Santykių su draugais ir šeima vaizdavimas paauglių literatūroje.</p>	<p>8</p>
<p>Pasirinktina: E. Hemingvėjus „Senis ir jūra“, O. Vaildas „Dorijano Grėjaus portretas“, E. M. Remarkas (Erich Maria Remarque) „Vakarų fronte nieko naujo“, Dž. Selindžeris „Rugiuose prie bedugnės“, H. Lee „Nežudyk strazdo giesmininko“ ar kt.</p>	<p>Egzistencinės, moralinės, socialinės, politinės problemos literatūroje.</p> <p>Kūrinyje teigiamos vertybės.</p> <p>Kontekstinė kūrinio analizė (biografinis, istorinis, kultūrinis, literatūrinis, filosofinis, egzistencinis ar politinis kontekstai).</p>	<p>8</p>
<p>Literatūros ir kitų menų jungtys (grafinė novelė, komiksas, fotonovelė, vizualioji poezija, slemas ir kt.).</p>		<p>2</p>
<p>Savarankiško skaitymo aptarimas.</p> <p>Pasirinktas literatūrinio ugdymo ar kalbos vartojimo ugdymo modulis.</p>		<p>28</p>
<p>Naujos literatūros teorijos sąvokos: kultūros epocha, lyginamoji analizė, interpretacija, autobiografija, poetinės kalbos daugiareikšmiškumas, lyrinis vyksmas, metras, elipsė, metonimija, parafrazė, paralelė, pasakojimas I a., pasakojimas III a., vidinis monologas, kūrinų kontekstai (biografinis, istorinis, kultūrinis, literatūrinis, filosofinis, egzistencinis, politinis).</p>		
<p>Mokiniamis pristatomi šie Lietuvos kultūros reiškiniai: pirmosios lietuviškos knygos, tautinės bendruomenės tapatybė.</p>		
<p>Mokiniai supažindinami su šiomis Lietuvos kultūros asmenybėmis: Martynas Mažvydas, Mikalojus Daukša, Kristijonas Donelaitis, Žemaitė, Marija Gimbutienė.</p>		

6.3.6. Literatūros ir kultūros pažinimas 10 klasėje

Teminės gijos:

1. Kultūrinė atmintis kaip civilizacijos pagrindas:

- a) Graikų mitai, epas ir juos interpretuojantys lietuvių poetų eilėraščiai.
- b) Senasis ir Naujasis Testamentai ir lietuvių poezija, proza, esė bibliniais motyvais.
- c) Viduramžių raštija Lietuvoje ir literatūra Europoje.

2. Egzistencinė problematika XX–XXI a. literatūroje.

Grožinė literatūra ir kiti nagrinėjami tekstai	Nagrinėjimo aspektai	<i>Orientacinis pamokų skaičius</i> 99 pam.
R. Bredberis (Ray Bradbury) „451° Farenheito“.	Kultūrinė atmintis kaip civilizacijos pagrindas. Vartotojiško mąstymo pavojai. Laisvos minties ir laisvo žodžio svarba. Koks literatūros vaidmuo grumiantis su totalitarinių režimų absurdu?	3
Graikų mitai ir juos interpretuojantys lietuvių poetų eilėraščiai (pasirinktinai 3): Prometėjas ir V. Mykolaičio-Putino „Prometėjas“, Sizifas ir A. Baltakio „Sizifo akmuo“ ar K. Sajos „Sizifo akmuo“, Afroditė ir Narcizas ir H. Radausko „Afroditė ir Narcizas“, Orfėjas ir Euridikė ir J. Vaičiūnaitės „Orfėjas ir Euridikė“, Dedalas ir Ikaras ir M. Martinaičio „Ikaras ir artojas“ ar kt.	Mito universalumas. Graikų mitinio pasaulio modelis. Mitų herojai ir jų žygių prasmė. Kokias universalias reikšmes ir idėjas perduoda senovės graikų mitai? Mito interpretacija. Lyginamoji kūrinų analizė.	5
Homeras „Iliada“ (I. 1–445, 488–530; VI. 238–529; XVI. 257–868; XVIII. 468–617; XXIV. 322–804), „Odiseja“ (I. 1–95; V. 92–224, 366–493; VI. 110–250; IX. 82–115; X. 210–309; XII. 166–259; XIII. 352–411; XXI. 51–433) – ar kitos pasirinktos giesmės.	Epas – tautinę bendruomenę vaizduojantis, ugdantis ir telkiantis pasakojimas, kalbos, mąstymo, vaizduotės, dorinių nuostatų lobynas.	12

<p>Homero „Iliadą“ ir „Odiseją“ interpretuojantys lietuvių poetų eilėraščiai (pasirinktina 2): K. Bradūnas „Odisejas buvo nekantrus“, J. Vaičiūnaitė „Keturi portretai“, A. Nyka-Niliūnas „Odisejo kareivis Hado karalystėje pasakoja“, H. Radauskas „Garbė Homerui“, „Homero jaunystė“, „Lotofagų šalis“, „Tėvynės vėjas“, T. Venclova „Atokvėpis užtruko neilgai...“, Alvydas Valenta. „Prieraišai neegzistuojančioms „Iliados“ ir „Odisejos“ iliustracijoms“ ar kt.</p>	<p>Kodėl iki šiol skaitomi Homero epai? Kokias vertybes ir idealus gina antikinio epo herojai, kaip jie supranta garbę, šlovę, kilnumą?</p> <p>Penelopė – ištikimybės simbolis.</p> <p>Epo interpretacija.</p> <p>Antikinių motyvų ir pasakojimų svarba kultūrai ir literatūrai.</p> <p>Antikinių motyvų transformacijos literatūroje.</p>	
<p>Sofoklis „Antigonė“. Janina Degutytė „Antigonė“. Nijolė Sadūnaitė. Kalbos teisme (ištraukos), 1975.</p>	<p>Laisvės vertė.</p> <p>Brandus žmogus ir jo įsipareigojimai bendruomenei, ištikimybė šeimai.</p> <p>Antigonės laikysena.</p>	<p>8</p>
<p>Senasis ir Naujasis Testamentai: Pirmasis pasakojimas apie Kūrimą (Pr 1,1–31; 2, 1–4), Kainas ir Abelis (Pr 4, 1–16), Abraomo auka ir bandymas (Pr 22, 1–19), pasakojimas apie Babelio bokštą (Pr 11), Ekleziastas, Giesmių giesmė (ištraukos), Dovydo psalmės: Kūrėjo didybė ir žmogaus orumas Ps 8, Tremtinio malda Ps 42; Kalno pamokslas (Mt 5, 38-48), Palyginimas apie talentus (Mt 25, 14–30), Sūnaus palaidūno palyginimas (Lk 15, 11–32), Himnas meilei (1 Kor 13).</p> <p>Lietuvių poezija, proza, esė bibliiniais motyvais (2–3 eilėraščiai, vienas prozos arba eseistinis kūrinys): Partizanų maldos. A. Miškinis „Psalmės“ („Pasaulis be Dievo“, „Rūpintojėlis“ ir kt.). B. Brazdžionis „Iš Tavo rankos“; B. Krivickas „Dovydas prieš Galijotą“; K. Bradūnas Iš ciklo „Krikšto vanduo Joninių naktį“, „Malimo malda“. S. Geda „Iš Testamento I“, „Iš Testamento II“. Antanas Vaičiulaitis</p>	<p>Biblija kaip literatūros ir kultūros tekstas: jos svarba Europos tapatybei.</p> <p>Kokias naujas idėjas ir vertybes Antikos pasaulyje išskėlė krikščionybė? Kuo svarbi Biblijos išmintis šių dienų žmogui, šiuolaikinei visuomenei?</p> <p>Krikščioniškoji meilės samprata.</p> <p>Asmens nelygstama vertė. Žmonių lygybės ir laisvės idėjos. Auka ir aukojimasis.</p> <p>Biblinio pasakojimo savitumas: teksto daugiaprasmiškumas (alegorija, parabolė, simbolis, metafora).</p> <p>Svarbiausi Biblijos simboliai, simbolinės figūros ir jų reikšmės.</p> <p>Sakralumo patyrimas.</p> <p>Senojo ir Naujojo Testamentų vaizdinių, herojų ir siužetų interpretacijos ir transformacijos literatūroje.</p>	<p>16</p>

<p>„Apaštalų iškeliavimas“, Icchokas Meras „Kaip užaugo alyvmedis“, „Kartus rūgštynių skonis“, Vytautas Mačernis „Susigalvojimas“, „Laiškas Kristui“, Justinas Marcinkevičius „Liepsnojantis krūmas“, Donaldas Kajokas „Apie palaidūną ir paklydėlį“, Sigitas Parulskis „Aukojimas“, „Oda kailiadirbiui“,</p>	<p>Lyginamoji kūrinių analizė.</p>	
<p>Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino laiškas Vakarų Europos krikščionims, rašytas Vilniuje 1323-ųjų sausio 25 dieną. Kazys Bradūnas „Pokalbiai su karaliumi“ (pasirinktas pokalbis).</p>	<p>Lietuvos valdovų laišakai – senosios lietuvių kultūros dokumentai. Gediminas – pirmasis Lietuvos įvaizdžio kūrėjas. Gedimino laiško turinys ir stilius. K. Bradūno asmenybė.</p>	<p>3</p>
<p>Herojinis epas (pasirinktina): „Rolando giesmė“ (ištraukos), „Nibelungų giesmė“ (ištraukos); Egilio saga (ištrauka apie kuršius), „Lačplėsis“ (ištrauka).</p>	<p>Viduramžių pasaulis, herojai ir idealai. Kuo savita Viduramžių kultūra?</p>	<p>4</p>
<p>Dantė „Dieviškoji Komedija“ (ištraukos). Riterinis romanas (supažindinimas).</p>	<p>Santykis su Antika: Vergilijaus paveikslas. Beatričės paveikslas. Poetinės vaizduotės ir pažinimo galios. Riteris ir riteriškumas, riterinių romanų herojai, siužetai literatūroje ir mene.</p>	<p>6</p>
<p>M. de Servantesas „Don Kichotas“ (ištraukos) ir jį interpretuojantis lietuvių autorių kūrinys (V. Mačernis „Don Quijote“, „Zancho Panza“, „Don Kichoto ir Sančo Pansa pokalbis“, J. Vaičiūnaitė „Lyg pėsčias karžygytis“, T. Venclova „Hidalgo“, J. Degutytė „Don Kichotai“, Algirdas Julius Greimas „Servantesas ir jo Don Kichotas“ (ištraukos).</p>	<p>Riteris pakitusiame pasaulyje: Don Kichoto paveikslo reikšmės. Parodija, komizmas, tragizmas. Ar dabarties visuomenei svarbūs riterių principai ir idealai?</p>	<p>8</p>

<p>Egzistencinė problematika XX–XXI a. literatūroje: Jonas Biliūnas „Ubagas“ ir dar vienas pasirinktas kūrinys (J. Grušas „Meilė, džiazas ir velnias“, A. Šlepikas „Mano vardas – Marytė“, V. Goldingas „Musių valdovas“, I. Meras „Lygiosios trunka akimirka“, Dž. Orvelas „Gyvulių ūkis“ ar kt.).</p>	<p>Moralinės kolizijos, asmens pasirinkimo laisvė ir elgesio motyvai. Kaip išsaugoti humanizmo idealus brutaliame pasaulyje?</p>	<p>6</p>
<p>K. Ostrauskas „Sūnaus palaidūno sugrįžimas“. Kazys Binkis „Utos“, „Šimtas pavasarių“ (1-2 pasirinkti eilėraščiai). Šiuolaikinė poezija (pasirinkti eilėraščiai).</p>	<p>Tradicijos ir modernumo dermė.</p>	<p>3</p>
<p>Savarankiško skaitymo aptarimas. Pasirinktas literatūrinio ugdymo ar kalbos vartojimo ugdymo modulis.</p>		<p>25</p>
<p>Naujos literatūros teorijos sąvokos: kultūros epocha, antika, herojinis epas, strofa, choras, scena, klasikinė literatūra, Biblija, parabolė, psalmė, sentencija, archetipas, aliuzija, stilizacija, motyvas, parodija; retorinės figūros; kontekstinė kūrinio analizė.</p>		
<p>Mokiniamis pristatomi šie Lietuvos kultūros reiškiniai: antikos kultūros ženklai, bibliniai motyvai, kultūrinė atmintis.</p>		
<p>Mokiniai supažindinami su šiomis Lietuvos kultūros asmenybėmis: Kazys Bradūnas, Bronius Krivickas, Nijolė Sadūnaitė.</p>		

6.4. Pasirenkamieji moduliai

Kiekvienai klasei yra siūlomi trys pasirenkamieji moduliai: literatūrinio ugdymo, kalbos vartojimo ugdymo ir raštingumo stiprinimo (mokytojas gali sukurti ir savo modulį):

	Literatūrinis ugdymas	Kalbos vartojimo ugdymas	Raštingumo stiprinimas
5 klasė	Tautosakinė ir literatūrinė pasaka	Taisyklingas tarimas ir raiškūs skaitymas	Žodyno turinimas: sinonimai ir antonimai, palyginimai, frazeologizmai. Ilgieji ir trumpieji balsiai ir dvibalsiai (i-y, u-ū, e-ė-ie, o-uo). Linksniuojamųjų kalbos dalių linksnių galūnės.
6 klasė	Vaikų literatūros aukso fondas	Pasakojimo kūrimas	Žodyno plėtimas: įvairių stilių ir žanrų leksika (pasakos, interviu, laiškai, straipsniai ir kt.). Nosinės raidės žodžių kamiene. Sangražiniai ir netaisyklingieji veiksmažodžiai.
7 klasė	Dainuojamoji tautosaka ir tradicijų tęstinumas	Taikomųjų tekstų kūrimas	Žodyno plėtimas: publicistiniai tekstai apie keliones, rašytojų ir kultūros asmenybių biografijos, dienoraščiai. Įvardžiuotinės formos. Asmenuojamieji veiksmažodžiai.
8 klasė	Memuarinė literatūra	Manipuliacija ir propaganda medijose	Žodyno plėtimas: publicistiniai tekstai apie XX–XXI a. Lietuvos rašytojus ir kultūros asmenybes. Balsiai i, y, u, ū veiksmažodžių šaknyse. Neasmenuojamosios veiksmažodžių formos.
9 klasė	Šiuolaikinė jaunimo literatūra	Kūrybinis rašymas	Žodyno plėtimas: publicistiniai tekstai apie Lietuvos geografiją. Mišrieji dvigarsiai su i, u. Minkštieji ir kietieji priebalsiai. Nosinės raidės žodžių šaknyje. Dalyvinės formos.
10 klasė	Literatūros ir kultūros intertekstualumas	Retorika ir prezentacija	Žodyno plėtimas: publicistiniai tekstai apie Lietuvos istoriją. Supanašėję priebalsiai. Įvardžiuotinės formos. Veiksmažodžių valdomi linksniai.

Raštingumo stiprinimo modulis skiriamas mokiniams iš mokyklų tautinės mažumos mokomąja kalba ir tiems, kurie stokoja nurodytų pasiekimų. Kiekvieno modulio tikslas, uždaviniai, ugdomi gebėjimai, turinys, vertinimas ir integraciniai ryšiai nurodyti *Metodinėse rekomendacijose*.

7. Vertinimas

Mokant lietuvių kalbos ir literatūros derinami diagnostinis, formuojamasis (ugdomas), kaupiamasis ir apibendrinamasis vertinimai.

Diagnostinis vertinimas taikomas mokymosi etapų (kurso dalies, trimestro, pusmečio ar pan.) pradžioje. Jis padeda stebėti kiekvieno mokinio asmeninę pažangą ir numatyti perspektyvą.

Formuojamasis (ugdomas) vertinimas siekiant geresnių mokymosi rezultatų taikomas nuolat.

Kaupiamasis vertinimas remiasi kasdieniu mokinių stebėjimu, savarankiškų, kūrybinių, tiriamųjų, namų darbų rezultatais. Stebimas mokinių darbo procesas, veiklos rezultatai, vertybinės nuostatos.

Apibendrinamasis patikrinimas atliekamas mokymosi etapų pabaigoje. Jis padeda įvertinti mokinių pasiekimų lygį.

Apibendrinamasis pasiekimų patikrinimas privalomas baigus kiekvieną ugdymo koncentrą: 6-oje, 8-oje ir 10-oje klasėse.

Tradiciniai kalbinio ir literatūrinio ugdymo rašto darbai – diktantai, atpasakojimai ir rašiniai – vertinami pagal Metodinėse rekomendacijose pateiktus vertinimo aprašus. Kiekvienais mokslo metais rašomi 2–4 diktantai, siejami su kalbos pažinimo mokymosi etapais, 2–4 atpasakojimai (smulkusis, glaustasis, atrenkamasis, kūrybinis) ir 2–4 rašiniai, siejami su kalbos vartojimo ugdymu, literatūros ir kultūros pažinimu.

Kūrybinių darbų ir kalbėjimo pasiekimų vertinimui taikomas formuojamasis (ugdomas) vertinimas, kuris padeda mokiniui spręsti iškilusias problemas, reflektuoti savo mokymąsi ir įsivertinti rezultatus. Pateikiant vertinimo informaciją akcentuojamos ne klaidos ar nesėkmės, o mokinių pažanga. Formuojamasis (ugdomas) vertinimas turi apimti a) pakankamą kiekį mokinio mokymosi pavyzdžių ir b) panaudotą grįžtamąjį ryšį tarp mokytojo ir mokinio.

Mokinių pasiekimų lygių požymiai aprašyti išskiriant keturis pasiekimų lygius: slenkstinį, patenkinamą, pagrindinį, aukštesnįjį.

Kai mokinių pasiekimai vertinami pažymiais, jie siejami su pasiekimų lygiais:

slenkstinis lygis (I) – 4,
patenkinamas lygis (II) – 5–6,
pagrindinis lygis (III) – 7–8,
aukštesnysis lygis (IV) – 9–10.

Aprašant pasiekimų lygių požymius dažniausiai naudotos šios mokinių pasiekimų augimą rodančios skalės ir sąvokos:

savarankiškumo:

padedamas – užduotis atlieka atsakydamas į nukreipiamuosius klausimus, procesą moderuoja ir jame dalyvauja mokytojas;
naudodamasis netiesiogine pagalba – atlieka užduotį vadovaudamasis specialiai parengtais modeliais, pagal pateiktą pavyzdį ir pan.;
konsultuodamasis – įvardija pasitaikančias kliūtis ir jas įveikia, tikslingai klausdamas ar prašydamas konkretaus patarimo;
savarankiškai – užduotis atlieka iki galo, susidūręs su kliūtimis, randa būdų jas įveikti.

dažnumo:

fragmentiškai (kartais, kai kuriuos...) ~ 15–25 proc.,
iš dalies (dalį) ~ 26–55 proc.,
daugeliu atvejų (dažniausiai, daugumą...) ~ 56–85 proc.,
visada (beveik visada, beveik visus...) ~ 86–100 proc.

Remiantis nurodytais požymiais galima spręsti apie tarpinius mokinių pasiekimus bei pažangą ir daryti apibendrinamąjį vertinimą trimestro, pusmečio ar metų pabaigoje.

8. Pasiekimų lygių požymiai

8.1. 5-6 klasės

Pasiekimai	Lygiai			
	Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
A. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika				
A1. Aktyviai klausosi sakomojo ir audiovizualinio teksto.	A1.1. Komentuodami klausomo ar audiovizualinio teksto turinį, kalbėjimo kultūrą ir raiškos elementus, pastebi kai kurias svarbias mintis ir detales.	A1.2. Komentuodami klausomo ar audiovizualinio teksto turinį, kalbėjimo kultūrą ir raiškos elementus, pastebi dalį svarbių minčių ir detalių.	A1.3. Komentuodami klausomo ar audiovizualinio teksto turinį, kalbėjimo kultūrą ir raiškos elementus, pastebi daugumą svarbių minčių ir detalių.	A1.4. Komentuodami klausomo ar audiovizualinio teksto turinį, kalbėjimo kultūrą ir raiškos elementus, pastebi visas svarbias mintis ir detales.
A2. Dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose, atsižvelgdamas į situaciją, tikslą, adresatą.	A2.1.1. Bendrauja poromis ir grupėje, telefonu, paštu, elektroniniu paštu ir socialiniuose tinkluose kasdienėse situacijose, pažįstamoje aplinkoje. Kartais kuria teigiamus tarpusavio santykius, kartais pasirenka tinkamą kalbinę raišką.	A2.1.2. Bendrauja poromis ir grupėje, telefonu, paštu, elektroniniu paštu ir socialiniuose tinkluose kasdienėse situacijose, pažįstamoje aplinkoje. Iš dalies kuria teigiamus tarpusavio santykius, iš dalies pasirenka tinkamą kalbinę raišką.	A2.1.3. Bendrauja poromis ir grupėje, telefonu, paštu, elektroniniu paštu ir socialiniuose tinkluose kasdienėse situacijose, pažįstamoje aplinkoje ir nekasdienėse situacijose, nepažįstamoje aplinkoje. Dažniausiai kuria teigiamus tarpusavio santykius, dažniausiai pasirenka tinkamą kalbinę raišką.	A2.1.4. Bendrauja poromis ir grupėje, telefonu, paštu, elektroniniu paštu ir socialiniuose tinkluose kasdienėse situacijose, pažįstamoje aplinkoje ir nekasdienėse situacijose, nepažįstamoje aplinkoje. Visada kuria teigiamus tarpusavio santykius, beveik visada pasirenka tinkamą kalbinę raišką.
	A2.2.1. Kartais pasakoja, apibūdina ir aiškina nuosekliai, įtaigiai, perteikia pagrindinę mintį; kartais logiškai samprotauja apie įvykius,	A2.2.2. Iš dalies pasakoja, apibūdina ir aiškina nuosekliai, įtaigiai, perteikia pagrindinę mintį; iš dalies logiškai samprotauja apie įvykius,	A2.2.3. Dažniausiai pasakoja, apibūdina ir aiškina nuosekliai, įtaigiai, perteikia pagrindinę mintį; dažniausiai logiškai samprotauja apie įvykius,	A2.2.4. Visada pasakoja, apibūdina ir aiškina nuosekliai, įtaigiai, perteikia pagrindinę mintį; beveik visada logiškai samprotauja apie įvykius,

	reiškinius ir tekstus, pagrįsdami savo nuomonę	reiškinius ir tekstus, pagrįsdami savo nuomonę	reiškinius ir tekstus, pagrįsdami savo nuomonę	reiškinius ir tekstus, pagrįsdami savo nuomonę.
A3. Tinkamai vartoja kalbinės raiškos priemones, turtina savo kalbą, laikosi kalbos normų.	A3.1.1. Kartais kalba girdimai, aiškiai ir taisyklingai, tinkamai taria, kirčiuoja ir intonuoja; kartais nuosekliai ir aiškiai pasako trumpą kalbą.	A3.1.2. Iš dalies kalba girdimai, aiškiai ir taisyklingai, tinkamai taria, kirčiuoja ir intonuoja; iš dalies nuosekliai ir aiškiai pasako trumpą kalbą.	A3.1.3. Dažniausiai kalba girdimai, aiškiai ir taisyklingai, tinkamai taria, kirčiuoja ir intonuoja; dažniausiai nuosekliai ir aiškiai pasako trumpą kalbą.	A3.1.4. Beveik visada kalba girdimai, aiškiai ir taisyklingai, tinkamai taria, kirčiuoja ir intonuoja; visada nuosekliai ir aiškiai pasako trumpą kalbą.
	A3.2.1. Kartais seka pasaką, pasakoja padavimą; moka keletą patarlių ir mįslių; padedamas atmintinai skaito poeziją ir prozos fragmentus; skaitydamas kūrinio ištraukas vaidmenimis, kartais aiškiai perteikia teksto mintį ir nuotaiką. Kartais gausina savo kalbą naujais žodžiais, frazėmis ir posakiais, fragmentiškai juos vartoja įprastose situacijose.	A3.2.2. Iš dalies sklandžiai seka pasaką, pasakoja padavimą; moka daug įvairių patarlių ir mįslių; naudodamasis pagalba atmintinai skaito poeziją ir prozos fragmentus; skaitydamas kūrinio ištraukas vaidmenimis, iš dalies aiškiai ir sklandžiai perteikia teksto mintį ir nuotaiką. Iš dalies noriai gausina savo kalbą naujais žodžiais, frazėmis ir posakiais, iš dalies juos tinkamai ir tikslingai vartoja įprastose situacijose.	A3.2.3. Dažniausiai sklandžiai ir įtaigiai seka pasaką, pasakoja padavimą; moka daug įvairių patarlių ir mįslių; savarankiškai raiškiai atmintinai skaito poeziją ir prozos fragmentus; skaitydamas kūrinio ištraukas vaidmenimis, dažniausiai aiškiai ir sklandžiai perteikia teksto mintį ir nuotaiką. Dažniausiai noriai gausina savo kalbą naujais žodžiais, frazėmis ir posakiais, dažniausiai juos tinkamai ir tikslingai vartoja įprastose ir naujose situacijose.	A3.2.4. Visada sklandžiai ir įtaigiai seka pasaką, pasakoja padavimą; moka daug įvairių patarlių ir mįslių; savarankiškai raiškiai atmintinai skaito poeziją ir prozos fragmentus; skaitydamas kūrinio ištraukas vaidmenimis, visada aiškiai ir sklandžiai perteikia teksto mintį ir nuotaiką. Visada noriai gausina savo kalbą naujais žodžiais, frazėmis ir posakiais, beveik visada juos tinkamai ir tikslingai vartoja įprastose ir naujose situacijose.
A4. Taiko klausymosi ir kalbėjimo strategijas.	A4.1. Padedamas taiko aktyvaus klausymosi ir kalbėjimo strategijas, kartais atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą, situaciją ir adresatą.	A4.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba taiko aktyvaus klausymosi ir kalbėjimo strategijas, iš dalies atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą, situaciją ir adresatą.	A4.3. Konsultuodamasis taiko aktyvaus klausymosi ir kalbėjimo strategijas, dažniausiai atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą, situaciją ir adresatą.	A4.4. Savarankiškai taiko aktyvaus klausymosi ir kalbėjimo strategijas, visada atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą, situaciją ir adresatą.

B. Skaitymas ir teksto supratimas

B1. Sąmoningai skaito įvairaus pobūdžio tekstus, naudojami technologijomis, turtina žodyną.	B1.1.1. Fragmentiškai paaiškina skaitymo svarbą ir neskaitymo pasekmes savo gyvenimui; per metus yra perskaitęs ne mažiau kaip keturias meniškai vertingas 5–6 klasėms rekomenduojamas skirtingų žanrų knygas.	B1.1.2. Iš dalies paaiškina skaitymo svarbą ir neskaitymo pasekmes savo gyvenimui; per metus yra perskaitęs ne mažiau kaip penkias meniškai vertingas 5–6 klasėms rekomenduojamas skirtingų žanrų knygas.	B1.1.3. Dažniausiai paaiškina skaitymo svarbą ir neskaitymo pasekmes savo ir kitų gyvenimui; per metus yra perskaitęs ne mažiau kaip aštuonias meniškai vertingas 5–6 klasėms rekomenduojamas skirtingų žanrų knygas.	B1.1.4. Visada paaiškina skaitymo svarbą ir neskaitymo pasekmes savo ir kitų gyvenimui; per metus yra perskaitęs ne mažiau kaip dešimt meniškai vertingų, 5–6 klasėms rekomenduojamų arba savarankiškai pasirinktų skirtingų žanrų knygų.
	B1.2.1. Padedamas randa reikiamos informacijos. Padedamas skiria faktą ir nuomonę, svarbią ir nesvarbią informaciją. Fragmentiškai plečia žodyną, išsiaiškina nežinomų žodžių reikšmes ir išmoksta juos vartoti.	B1.2.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba randa reikiamos informacijos. Naudodamasis netiesiogine pagalba skiria faktą ir nuomonę, svarbią ir nesvarbią informaciją. Iš dalies sąmoningai plečia žodyną, išsiaiškina nežinomų žodžių reikšmes ir išmoksta juos vartoti.	B1.2.3. Konsultuodamasis randa reikiamos informacijos įvairiuose šaltiniuose. Konsultuodamasis skiria faktą ir nuomonę, svarbią ir nesvarbią informaciją. Dažniausiai sąmoningai plečia žodyną, išsiaiškina nežinomų žodžių reikšmes ir išmoksta juos tikslingai vartoti paisydami konteksto.	B1.2.4. Savarankiškai randa reikiamos informacijos įvairiuose šaltiniuose. Savarankiškai skiria faktą ir nuomonę, svarbią ir nesvarbią informaciją. Visada sąmoningai plečia žodyną, išsiaiškina nežinomų žodžių reikšmes ir išmoksta juos tikslingai vartoti paisydami konteksto.
B2. Aptaria, analizuoja, lygina ir vertina įvairius skaitomus tekstus.	B2.1.1. Padedamas aptaria verbalinio ir neverbalinio teksto temą, turinį, struktūrą, vaizdinės ir tekstinės informacijos šaltinius, nustato jų patikimumą. Fragmentiškai paaiškina, kaip siekiama vaizdo ir teksto įtaigumo, vertina autoriaus pasirinktų raiškos priemonių tikslingumą. Kartais nustato teksto paskirtį, adresatą,	B2.1.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba aptaria verbalinio ir neverbalinio teksto temą, turinį, struktūrą, vaizdinės ir tekstinės informacijos šaltinius, nustato jų patikimumą. Iš dalies paaiškina, kaip siekiama vaizdo ir teksto įtaigumo, vertina autoriaus pasirinktų raiškos priemonių tikslingumą. Iš dalies nustato teksto paskirtį, adresatą,	B2.1.3. Konsultuodamasis aptaria verbalinio ir neverbalinio teksto temą, turinį, struktūrą, vaizdinės ir tekstinės informacijos šaltinius, nustato jų patikimumą. Dažniausiai paaiškina, kaip siekiama vaizdo ir teksto įtaigumo, vertina autoriaus pasirinktų raiškos priemonių tikslingumą. Daugeliu atvejų nustato teksto	B2.1.4. Savarankiškai aptaria verbalinio ir neverbalinio teksto temą, turinį, struktūrą, vaizdinės ir tekstinės informacijos šaltinius, nustato jų patikimumą. Visada išsamiai paaiškina, kaip siekiama vaizdo ir teksto įtaigumo, kritiškai vertina autoriaus pasirinktų raiškos priemonių tikslingumą. Visada nustato teksto paskirtį, adresatą,

	<p>autorius tikslą. Fragmentiškai palaiko diskusiją apie tikras ir tariamas naujienas medijose.</p>	<p>autorius tikslą. Iš dalies palaiko diskusiją apie tikras ir tariamas naujienas medijose.</p>	<p>paskirtį, adresatą, autoriaus tikslą. Dalyvauja diskusijoje apie tikras ir tariamas naujienas medijose.</p>	<p>autorius tikslą. Diskutuoja apie tikras ir tariamas naujienas medijose.</p>
	<p>B2.2.1. Padedamas nurodo teksto tipą, palygina skirtingų tekstų sandarą, raišką, iliustravimo priemones. Fragmentiškai analizuoja dalykinio ir meninio, publicistinio ir buitinio stiliaus tekstų kalbos ypatybes ir praktinių tekstų (instrukcijos, etiketės, kainoraščiai, tvarkaraščiai, schemas, sąrašai, anketos, formos ir kt.) paskirtį, sandarą ir kalbos ypatybes. Padedamas rašo aktualius praktinius tekstus.</p>	<p>B2.2.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba nurodo teksto tipą, palygina skirtingų tekstų sandarą, raišką, iliustravimo priemones. Iš dalies analizuoja dalykinio ir meninio, publicistinio ir buitinio stiliaus tekstų kalbos ypatybes ir praktinių tekstų (instrukcijos, etiketės, kainoraščiai, tvarkaraščiai, schemas, sąrašai, anketos, formos ir kt.) paskirtį, sandarą ir kalbos ypatybes. Naudodamasis netiesiogine pagalba rašo aktualius praktinius tekstus.</p>	<p>B2.2.3. Konsultuodamasis nurodo teksto tipą, argumentuotai palygina skirtingų tekstų sandarą, raišką, iliustravimo priemones. Daugeliu atvejų išsamiai analizuoja dalykinio ir meninio, publicistinio ir buitinio stiliaus tekstų kalbos ypatybes ir praktinių tekstų (instrukcijos, etiketės, kainoraščiai, tvarkaraščiai, schemas, sąrašai, anketos, formos ir kt.) paskirtį, sandarą ir kalbos ypatybes. Konsultuodamasis rašo aktualius praktinius tekstus.</p>	<p>B2.2.4. Savarankiškai nurodo teksto tipą, išsamiai ir argumentuotai palygina skirtingų tekstų sandarą, raišką, iliustravimo priemones. Visada išsamiai analizuoja dalykinio ir meninio, publicistinio ir buitinio stiliaus tekstų kalbos ypatybes ir praktinių tekstų (instrukcijos, etiketės, kainoraščiai, tvarkaraščiai, schemas, sąrašai, anketos, formos ir kt.) paskirtį, sandarą ir kalbos ypatybes. Savarankiškai rašo aktualius praktinius tekstus.</p>
<p>B3. Taiko grožinių ir negrožinių tekstų skaitymo strategijas.</p>	<p>B3.1. Padedamas pasirenka skaitymo strategijas pagal skaitymo tikslą.</p>	<p>B3.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba pasirenka skaitymo strategijas pagal skaitymo tikslą.</p>	<p>B3.3. Konsultuodamasis pasirenka ir derina tarpusavyje įvairias skaitymo strategijas pagal skaitymo tikslą ir kontekstą.</p>	<p>B3.4. Savarankiškai pasirenka ir derina tarpusavyje įvairias skaitymo strategijas pagal skaitymo tikslą ir kontekstą.</p>

C. Rašymas ir teksto kūrimas

<p>C1. Kuria įvairius sakytinius ir rašytinius tekstus, atsižvelgdamas į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją.</p>	<p>C1.1.1. Kartais detalai (žodžiu ir raštu) atpasakoja tekstą. Kuria istorijas, fragmentiškai paremtas literatūra, realaus gyvenimo arba vaizduotės sukurtais įvykiais; kartais pasakoja istorijas pagal piešinius, nuotraukas; padedamas parengia perskaitytos knygos pristatymą. Pasakojimai fragmentiškai rišlūs, iš dalies atsižvelgiama į komunikavimo tikslą, adresatą ir situaciją.</p>	<p>C1.1.2. Iš dalies aiškiai, detalai (žodžiu ir raštu) atpasakoja tekstą, suformuluoja jo pagrindinę mintį. Kuria istorijas, iš dalies paremtas literatūra, realaus gyvenimo arba vaizduotės sukurtais įvykiais; iš dalies pasakoja istorijas pagal piešinius, nuotraukas; Naudodamasis netiesiogine pagalba parengia perskaitytos knygos pristatymą. Pasakojimai iš dalies rišlūs. Iš dalies atsižvelgiama į komunikavimo tikslą, adresatą ir situaciją.</p>	<p>C1.1.3. Daugeliu atvejų aiškiai, rišliai, detalai (žodžiu ir raštu) atpasakoja tekstą, suformuluoja jo pagrindinę mintį. Kuria istorijas, dažniausiai paremtas literatūra, realaus gyvenimo arba vaizduotės sukurtais įvykiais; daugeliu atvejų pasakoja istorijas pagal piešinius, nuotraukas, paaiškina jų turinį; konsultuodamasis parengia perskaitytos knygos pristatymą. Pasakojimai dažniausiai rišlūs, aiškiai struktūruoti; atsižvelgiama į komunikavimo tikslą, adresatą ir situaciją.</p>	<p>C1.1.4. Visada aiškiai, rišliai, detalai (žodžiu ir raštu) atpasakoja tekstą, suformuluoja jo pagrindinę mintį. Kuria istorijas, visada paremtas literatūra, realaus gyvenimo arba vaizduotės sukurtais įvykiais; visada pasakoja istorijas pagal piešinius, nuotraukas, paaiškina jų turinį; savarankiškai parengia perskaitytos knygos pristatymą. Pasakojimai visada rišlūs, aiškiai struktūruoti, pasižymi savita raiška. Visada atsižvelgiama į komunikavimo tikslą, adresatą ir situaciją.</p>
	<p>C1.2.1. Fragmentiškai (žodžiu ir raštu) apibūdina daiktą, gyvūną, žmogų, vietą.</p>	<p>C1.2.2. Iš dalies (žodžiu ir raštu) apibūdina daiktą, gyvūną, žmogų, vietą, iš dalies sukurdamas bendrą įspūdį ir panaudodamas detales.</p>	<p>C1.2.3. Daugeliu atvejų aiškiai (žodžiu ir raštu) apibūdina daiktą, gyvūną, žmogų, vietą, sukurdamas bendrą įspūdį, panaudodamas detales ir vertindamas.</p>	<p>C1.2.4. Visada išsamiai ir aiškiai (žodžiu ir raštu) apibūdina daiktą, gyvūną, žmogų, vietą, sukurdamas bendrą įspūdį, tikslingai panaudodamas detales ir vertindamas. Pereina tiek nuo visumos prie detalių, tiek nuo detalių prie visumos.</p>
<p>C2. Tinkamai pasirenka žodžiu ir raštu kuriamo teksto turinį, struktūrą ir raišką.</p>	<p>C2.1.1. Pasakodamas savo patirtį (žodžiu ir raštu), kartais mintis reiškia nuosekliai. Komponuodamas tekstą fragmentiškai laikosi nuoseklumo ir(ar) reikšmingumo principų, įterpia į pasakojimą</p>	<p>C2.1.2. Pasakodamas savo patirtį (žodžiu ir raštu), iš dalies mintis ir jausmus reiškia nuosekliai, faktų atpasakojimą derina su emocijų raiška. Komponuodamas tekstą iš dalies laikosi nuoseklumo ir(ar) reikšmingumo principų, įterpia į pasakojimą</p>	<p>C2.1.3. Pasakodamas savo patirtį (žodžiu ir raštu), dažniausiai mintis ir jausmus reiškia nuosekliai, faktų atpasakojimą derina su emocijų raiška. Komponuodamas tekstą dažniausiai laikosi nuoseklumo ir(ar) reikšmingumo principų,</p>	<p>C2.1.4. Pasakodamas savo patirtį (žodžiu ir raštu), visada mintis ir jausmus reiškia sklandžiai ir nuosekliai, faktų atpasakojimą derina su emocijų raiška. Komponuodamas tekstą visada laikosi nuoseklumo ir(ar) reikšmingumo principų, įterpia į pasakojimą tiesioginę kalbą, pasakoja</p>

	tiesioginę kalbą, pasakoja pirmuoju ir trečiuoju asmeniu.	tiesioginę kalbą, pasakoja pirmuoju ir trečiuoju asmeniu.	įterpia į pasakojimą tiesioginę kalbą, pasakoja pirmuoju ir trečiuoju asmeniu.	pirmuoju ir trečiuoju asmeniu, turi savitą minčių ir jausmų raišką.
	C2.2.1 Padedamas randa informacijos šaltinius ir medžiagą, reikalingą sukurti tekstui (žodžiu ir raštu). Kartais tinkamai nurodo informacijos šaltinį.	C2.2.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba randa informacijos šaltinius ir medžiagą, reikalingą sukurti tekstui (žodžiu ir raštu). Iš dalies tinkamai nurodo informacijos šaltinį.	C2.2.3. Konsultuodamasis naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais, sieja medžiagą, reikalingą sukurti tekstui (žodžiu ir raštu). Daugeliu atvejų tinkamai nurodo informacijos šaltinį.	C2.2.4. Savarankiškai naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais, sieja ir lygina medžiagą, reikalingą sukurti tekstui (žodžiu ir raštu). Visada tinkamai nurodo informacijos šaltinį.
C3. Rašo tekstus laikydamasis kalbos normų ir kalbos vartojimo etiketo.	C3.1.1. Rašo fragmentiškai taisyklingai, laikydamasis 5–6 klasių turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių.	C3.1.2. Iš dalies rašo taisyklingai, laikydamasis 5–6 klasių turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių.	C3.1.3. Dažniausiai rašo taisyklingai, laikydamasis 5–6 klasių turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių.	C3.1.4. Beveik visada rašo taisyklingai, laikydamasis 5–6 klasių turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių.
	C3.2.1. Kartais ranka rašo aiškiai, įskaitomai; kartais atidžiai rašo mobiliųjų įrenginių klaviatūra; kartais tinkamai pateikia savo sukurtą tekstą.	C3.2.2. Iš dalies ranka rašo aiškiai, įskaitomai; iš dalies atidžiai rašo mobiliųjų įrenginių klaviatūra; iš dalies tinkamai pateikia savo sukurtą tekstą.	C3.2.3. Dažniausiai ranka rašo aiškiai, dailiai; daugeliu atvejų atidžiai rašo mobiliųjų įrenginių klaviatūra; dažniausiai tinkamai, estetiškai pateikia savo sukurtą tekstą.	C3.2.4. Visada ranka rašo aiškiai, dailiai; visada atidžiai rašo mobiliųjų įrenginių klaviatūra; visada tinkamai, estetiškai pateikia savo sukurtą tekstą.
C4. Taiko pagrindines rašymo strategijas.	C4.1. Padedamas pasirenka ir taiko tinkamą rašymo strategiją.	C4.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba pasirenka ir taiko tinkamą rašymo strategiją.	C4.3. Konsultuodamasis pasirenka ir taiko tinkamas rašymo strategijas.	C4.4. Savarankiškai pasirenka ir veiksmingai taiko įvairias rašymo strategijas pagal kuriamo teksto specifiką.
D. Kalbos pažinimas				
D1. Analizuoja ir vertina kalbos	D1.1. Padedamas kartais atpažįsta, aptaria ir analizuoja programoje numatytus kalbos	D1.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba, iš dalies atpažįsta, aptaria ir analizuoja programoje	D1.3. Konsultuodamasis daugeliu atvejų atpažįsta, aptaria, analizuoja ir vertina	D1.4. Savarankiškai beveik visada atpažįsta, aptaria, analizuoja ir vertina programoje numatytus kalbos kaip

funkcionavimą visuomenėje.	kaip socialinio, kultūrinio ir istorinio reiškinių aspektus.	numatytus kalbos kaip socialinio, kultūrinio ir istorinio reiškinių aspektus.	programoje numatytus kalbos kaip socialinio, kultūrinio ir istorinio reiškinių aspektus.	socialinio, kultūrinio ir istorinio reiškinių aspektus.
D2. Taiko fonetikos ir kirčiavimo žinias.	D2.1. Padedamas taiko 5-6 klasių programoje numatytas leksikos ir žodžių darybos žinias, turtina žodyną, fragmentiškai taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą; paaiškina paprasčiausius nagrinėtus atvejus.	D2.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba taiko 5-6 klasių programoje numatytas leksikos ir žodžių darybos žinias, turtina žodyną, iš dalies taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą; paaiškina paprastus nagrinėtus atvejus.	D2.3. Konsultuodamasis tikslingai taiko 5-6 klasių programoje numatytas leksikos ir žodžių darybos žinias, turtina žodyną, dažniausiai taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą; paaiškina nesudėtingus nagrinėtus ir naujus atvejus.	D2.4. Savarankiškai tikslingai taiko 5-6 klasių programoje numatytas leksikos ir žodžių darybos žinias, turtina žodyną, beveik visada taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą; paaiškina sudėtingus nagrinėtus ir naujus atvejus.
D3. Taiko leksikos, žodžių darybos ir morfologijos žinias.	D3.1.1. Padedamas taiko 5-6 klasių programoje numatytas morfologijos žinias, fragmentiškai taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą; paaiškina paprasčiausius nagrinėtus atvejus.	D3.1.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba tikslingai taiko 5-6 klasių programoje numatytas morfologijos žinias, iš dalies taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą, paaiškina paprastus nagrinėtus atvejus.	D3.1.3. Konsultuodamasis tikslingai taiko 5-6 klasių programoje numatytas morfologijos žinias, daugeliu atvejų taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą; paaiškina nesudėtingus nagrinėtus ir naujus atvejus.	D3.1.4. Savarankiškai tikslingai taiko 5-6 klasių programoje numatytas morfologijos žinias, beveik visada taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą; paaiškina sudėtingus nagrinėtus ir naujus atvejus.
	D3.2.1. Padedamas fragmentiškai taiko kai kurias 5–6 klasių programoje numatytas rašybos taisykles.	D3.2.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba taiko ir paaiškina dalį 5–6 klasių programoje numatytų rašybos taisyklių.	D3.2.3. Konsultuodamasis daugeliu atvejų tikslingai taiko ir paaiškina daugumą 5–6 klasių programoje numatytų rašybos taisyklių.	D3.2.4. Savarankiškai beveik visada tikslingai taiko ir paaiškina 5–6 klasių programoje numatytas rašybos taisykles.
D4. Taiko sintaksės žinias.	D4.1. Padedamas taiko 5-6 klasių programoje numatytas sintaksės žinias, fragmentiškai taisyklingai ir tikslingai vartodami kalbą; paaiškina	D4.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba taiko 5-6 klasių programoje numatytas sintaksės žinias, iš dalies taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą;	D4.3. Konsultuodamasis tikslingai taiko 5-6 klasių programoje numatytas sintaksės žinias, daugeliu atvejų taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą; paaiškina	D4.4. Savarankiškai tikslingai taiko 5-6 klasių programoje numatytas sintaksės žinias, beveik visada taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą; paaiškina sudėtingus nagrinėtus ir naujus atvejus.

	paprasciausiai nagrinėtus atvejus.	paaškina paprastus nagrinėtus atvejus.	nesudėtingus nagrinėtus ir naujus atvejus.	
D5. Vartoja kalbotyros sąvokas ir terminus.	D5.1. Padedamas fragmentiškai atpažįsta ir vartoja programoje numatytas kalbotyros sąvokas ir terminus.	D5.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba atpažįsta ir iš dalies tikslingai vartoja programoje numatytas kalbotyros sąvokas ir terminus.	D5.3. Konsultuodamasis atpažįsta ir daugeliu atvejų tikslingai vartoja programoje numatytas kalbotyros sąvokas ir terminus.	D5.4. Savarankiškai atpažįsta ir beveik visada tikslingai vartoja programoje numatytas kalbotyros sąvokas ir terminus.
D6. Taiko kalbos pažinimo strategijas.	D6.1.1. Padedamas stebi kalbos reiškinius, atlieka paprasčiausius tiriamuosius kalbos darbus pagal 5–6 klasių programą, kartais atpažįsta kalbų kontaktų poveikį lietuvių kalbos fonetikai, leksikai ir gramatikai.	D6.1.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba atlieka paprastus tiriamuosius kalbos darbus pagal 5–6 klasių programą. Stebi kalbos reiškinius, iš dalies atpažįsta kalbų kontaktų poveikį lietuvių kalbos fonetikai, leksikai ir gramatikai.	D6.1.3. Konsultuodamasis atlieka nesudėtingus tiriamuosius kalbos darbus pagal 5–6 klasių programą. Stebi kalbos reiškinius, daugeliu atvejų atpažįsta kalbų kontaktų poveikį lietuvių kalbos fonetikai, leksikai ir gramatikai.	D6.1.4. Savarankiškai atlieka sudėtingus tiriamuosius kalbos darbus pagal 5–6 klasių programą. Stebi kalbos reiškinius, beveik visada atpažįsta ir paaškina kalbų kontaktų poveikį lietuvių kalbos fonetikai, leksikai ir gramatikai.
	D6.2.1 Padedamas fragmentiškai naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir elektroniniais mokymosi šaltiniais; balsių ir priebalsių klasifikacijos lentelėmis; daiktavardžio ir būdvardžio linksniuočių lentelėmis; vardažodžio linksniavimo paradigms lentelėmis; veiksmožodžio asmenuočių lentele; nosinių balsių rašybos žodžių šaknyse atmintine.	D6.2.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba, iš dalies tikslingai naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir elektroniniais mokymosi šaltiniais; balsių ir priebalsių klasifikacijos lentelėmis; daiktavardžio ir būdvardžio linksniuočių lentelėmis; vardažodžio linksniavimo paradigms lentelėmis; veiksmožodžio asmenuočių lentele; nosinių balsių rašybos žodžių šaknyse atmintine.	D6.2.3. Konsultuodamasis, daugeliu atvejų tikslingai naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir elektroniniais mokymosi šaltiniais; balsių ir priebalsių klasifikacijos lentelėmis; daiktavardžio ir būdvardžio linksniuočių lentelėmis; vardažodžio linksniavimo paradigms lentelėmis; veiksmožodžio asmenuočių lentele; nosinių balsių rašybos žodžių šaknyse atmintine.	D6.2.4. Savarankiškai, tikslingai naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir elektroniniais mokymosi šaltiniais; balsių ir priebalsių klasifikacijos lentelėmis; daiktavardžio ir būdvardžio linksniuočių lentelėmis; vardažodžio linksniavimo paradigms lentelėmis; veiksmožodžio asmenuočių lentele; nosinių balsių rašybos žodžių šaknyse atmintine.

E. Literatūros ir kultūros pažinimas				
E1. Įvairiais aspektais analizuoja, interpretuoja ir vertina literatūros ir kitus meno kūriniai, kultūros tekstus.	E1.1.1. Padedamas aptaria teksto turinį, veikėjų charakterius, jų patiriamas emocijas, emocijų ir elgesio ryšį, vertina jų poelgius; kartais kalbasi apie skaitymo metu patirtus jausmus, pažintas vertybes.	E1.1.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba aptaria teksto turinį, veikėjų charakterius, jų patiriamas emocijas, emocijų ir elgesio ryšį, vertina jų poelgius; iš dalies kalbasi apie skaitymo metu patirtus jausmus, pažintas vertybes.	E1.1.3. Konsultuodamasis aptaria teksto turinį, veikėjų charakterius, jų patiriamas emocijas, emocijų ir elgesio ryšį, vertina jų poelgius ir problemas; dažniausiai kalbasi apie skaitymo metu patirtus jausmus, pažintas vertybes.	E1.1.4. Savarankiškai aptaria teksto turinį, veikėjų charakterius, jų patiriamas emocijas, emocijų ir elgesio ryšį, išvalgiai vertina jų poelgius ir problemas; visada kalbasi apie skaitymo metu patirtus jausmus, pažintas vertybes.
	E1.2.1. Padedamas analizuoja programoje numatytus poezijos, prozos ir dramos kūrinius, kartais aptaria jų vaizduojamąjį pasaulį.	E1.2.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba analizuoja ir interpretuoja programoje numatytus poezijos, prozos ir dramos kūrinius, iš dalies aptaria jų vaizduojamąjį pasaulį, meninės kalbos savitumą, sąsajas su kitais meno kūriniais.	E1.2.3. Konsultuodamasis analizuoja, interpretuoja ir lygina programoje numatytus poezijos, prozos ir dramos kūrinius, daugeliu atvejų aptaria jų vaizduojamąjį pasaulį, meninės kalbos savitumą, sąsajas su kitais meno kūriniais.	E1.2.4. Savarankiškai analizuoja, interpretuoja ir lygina programoje numatytus poezijos, prozos ir dramos kūrinius, beveik visada išsamiai aptaria jų vaizduojamąjį pasaulį, pristato meninės kalbos savitumą, išvelgia sąsajas su kitais meno kūriniais.
E2. Vartoja literatūros teorijos sąvokas.	E2.1. Fragmentiškai vartoja programoje nurodytas literatūros teorijos sąvokas.	E2.2. Iš dalies tinkamai vartoja programoje nurodytas literatūros teorijos sąvokas.	E2.3. Dažniausiai tinkamai vartoja programoje nurodytas literatūros teorijos sąvokas.	E2.4. Visada tinkamai vartoja programoje nurodytas literatūros teorijos sąvokas.
E3. Aptaria kultūros reiškinius ir asmenybes; dalyvauja kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime.	E3.1. Padedamas aptaria programoje numatytus Lietuvos kultūros reiškinius ir asmenybes. Atpažįsta vieną kitą iš reikšmingiausių dabarties kultūros reiškinių, fragmentiškai aptaria kultūrinius pasakojimus ir įvykius. Kartais dalyvauja savo mokyklos bendruomenės gyvenime.	E3.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba aptaria programoje numatytus Lietuvos kultūros reiškinius ir asmenybes. Atpažįsta keletą reikšmingiausių dabarties kultūros reiškinių, iš dalies tinkamai aptaria kultūrinius pasakojimus ir įvykius. Iš dalies dalyvauja savo mokyklos bendruomenės gyvenime.	E3.3. Konsultuodamasis aptaria programoje numatytus Lietuvos kultūros reiškinius ir asmenybes. Atpažįsta daugumą reikšmingiausių dabarties kultūros reiškinių, tinkamai aptaria kultūrinius pasakojimus ir įvykius. Dažniausiai dalyvauja savo mokyklos bendruomenės gyvenime.	E3.4. Savarankiškai aptaria programoje numatytus Lietuvos kultūros reiškinius ir asmenybes. Atpažįsta beveik visus reikšmingiausius dabarties kultūros reiškinius, išsamiai aptaria kultūrinius pasakojimus ir įvykius. Visada aktyviai dalyvauja savo mokyklos bendruomenės gyvenime.

8.2. 7–8 klasės

Pasiekimai	Lygiai			
	Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
A. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika				
A1. Aktyviai klausosi sakomojo ir audiovizualinio teksto.	A1.1. Vertindamas klausomo ar audiovizualinio teksto turinį pastebi kai kurias svarbias mintis ir detales, kartais tinkamai vertina teksto raišką, intenciją, kalbėjimo kultūrą, padedamas išsako savo požiūrį.	A1.2. Vertindamas klausomo ar audiovizualinio teksto turinį pastebi dalį svarbių minčių ir detalių, iš dalies tinkamai vertina teksto raišką, intenciją, kalbėjimo kultūrą, Naudodamasis netiesiogine pagalba išsako savo požiūrį.	A1.3. Vertindamas klausomo ar audiovizualinio teksto turinį pastebi daugumą svarbių minčių ir detalių, dažniausiai tinkamai vertina teksto raišką, intenciją, kalbėjimo kultūrą, savarankiškai išsako ir pagrindžia savo požiūrį.	A1.4. Vertindamas klausomo ar audiovizualinio teksto turinį pastebi beveik visas svarbias mintis ir detales, beveik visada tinkamai vertina teksto raišką, intenciją, kalbėjimo kultūrą, savarankiškai išsako ir pagrindžia savo požiūrį.
A2. Dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose, atsižvelgdamas į situaciją, tikslą, adresatą.	A2.1.1. Kartais plėtoja pokalbį, išreiškia požiūrį, pritaria ar prieštarauja pateikdamas argumentų. Fragmentiškai pasirenka tinkamą kalbinę raišką, kartais kuria teigiamus tarpusavio santykius.	A2.1.2. Iš dalies inicijuoja ir plėtoja pokalbį, išreiškia ir pagrindžia požiūrį, pritaria ar prieštarauja pateikdamas tinkamų argumentų. Iš dalies pasirenka tinkamą kalbinę raišką, dažniausiai kuria teigiamus tarpusavio santykius.	A2.1.3. Daugeliu atvejų inicijuoja ir plėtoja pokalbį, išreiškia ir pagrindžia požiūrį, pritaria ar prieštarauja pateikdamas tinkamų argumentų. Dažniausiai pasirenka tinkamą kalbinę raišką, dažniausiai kuria teigiamus tarpusavio santykius.	A2.1.4. Beveik visada inicijuoja ir plėtoja pokalbį, išreiškia ir pagrindžia požiūrį, pritaria ar prieštarauja pateikdamas svarių argumentų. Visada pasirenka tinkamą kalbinę raišką, visada kuria teigiamus tarpusavio santykius.
	A2.2.1. Kartais aptardamas savo amžiui aktualias problemas tinkamai dalijasi patirtimi, nuomone ir informacija ir kartu priima sprendimą.	A2.2.2. Iš dalies aptardamas savo amžiui aktualias problemas tinkamai dalijasi patirtimi, nuomone ir informacija ir kartu priima pagrįstą sprendimą.	A2.2.3. Daugeliu atvejų aptardamas savo amžiui aktualias problemas tinkamai dalijasi patirtimi, nuomone ir informacija ir kartu priima svariai pagrįstą sprendimą.	A2.2.4. Beveik visada aptardamas savo amžiui aktualias problemas tinkamai dalijasi patirtimi, nuomone ir informacija ir kartu priima svariai pagrįstą sprendimą.

A3. Tinkamai vartoja kalbinės raiškos priemones, turtina savo kalbą, laikosi kalbos normų.	A3.1.1. Kartais taria aiškiai, kalba adresatui tinkamu tempu, fragmentiškai taisyklinga bendrine lietuvių kalba; bendraamžiams sakoma kalba aiški.	A3.1.2. Iš dalies taria aiškiai, kalba adresatui tinkamu tempu, iš dalies taisyklinga bendrine lietuvių kalba; bendraamžiams sakoma kalba nuosekli ir aiški.	A3.1.3. Dažniausiai taria aiškiai, kalba adresatui tinkamu tempu, daugeliu atvejų taisyklinga bendrine lietuvių kalba; bendraamžiams sakoma kalba nuosekli ir aiški.	A3.1.4. Visada taria aiškiai, kalba adresatui tinkamu tempu, beveik visada taisyklinga bendrine lietuvių kalba; bendraamžiams sakoma kalba nuosekli, aiški ir įtaigi.
	A3.2.1. Atmintinai skaito poeziją, prozos ir dramos ištraukas kartais aiškiai perteikdamas teksto mintį. Fragmentiškai gausina savo kalbą naujais žodžiais, frazėmis ir posakiais, juos vartoja įprastose situacijose.	A3.2.2. Atmintinai skaito poeziją, prozos ir dramos ištraukas iš dalies aiškiai, raiškiai perteikdamas teksto mintį ir nuotaiką. Dažniausiai noriai gausina savo kalbą naujais žodžiais, frazėmis ir posakiais, juos tinkamai vartoja įprastose situacijose.	A3.2.3. Atmintinai skaito poeziją, prozos ir dramos ištraukas daugeliu atvejų aiškiai, raiškiai, sklandžiai perteikdamas teksto mintį ir nuotaiką. Dažniausiai noriai gausina savo kalbą naujais žodžiais, frazėmis ir posakiais, juos tinkamai ir tikslingai vartoja įprastose ir naujose situacijose.	A3.2.4. Atmintinai skaito poeziją, prozos ir dramos ištraukas visada aiškiai, raiškiai, sklandžiai ir įtaigiai perteikdamas teksto mintį ir nuotaiką. Visada noriai gausina savo kalbą naujais žodžiais, frazėmis ir posakiais, juos tinkamai ir tikslingai vartoja įprastose ir naujose situacijose.
A4. Taiko klausymosi ir kalbėjimo strategijas.	A4.1. Padedamas taiko aktyvaus klausymosi ir kalbėjimo strategijas kartais atsižvelgdamas į kalbėjimo ir klausymosi tikslą, situaciją ir adresatą.	A4.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba taiko aktyvaus klausymosi ir kalbėjimo strategijas iš dalies atsižvelgdamas į kalbėjimo ir klausymosi tikslą, situaciją ir adresatą.	A4.3. Konsultuodamasis tinkamai taiko aktyvaus klausymosi ir kalbėjimo strategijas daugeliu atvejų atsižvelgdamas į kalbėjimo ir klausymosi tikslą, situaciją ir adresatą.	A4.4. Savarankiškai tinkamai ir tikslingai taiko aktyvaus klausymosi ir kalbėjimo strategijas visada atsižvelgdamas į kalbėjimo ir klausymosi tikslą, situaciją ir adresatą.
B. Skaitymas ir teksto supratimas				
B1. Sąmoningai skaito įvairaus pobūdžio tekstus, naudojami technologijomis, turtina žodyną.	B1.1.1. Minimaliai suvokia skaitymą kaip vertybę; per metus yra perskaitęs ne mažiau kaip tris meniškai	B1.1.2. Iš dalies suvokia skaitymą kaip vertybę; per metus yra perskaitęs ne mažiau kaip penkis meniškai	B1.1.3. Dažniausiai suvokia skaitymą kaip vertybę; per metus yra perskaitęs ne mažiau kaip aštuonias meniškai vertingas, 7–8	B1.1.4. Visada suvokia skaitymą kaip vertybę ir geba tą paaiškinti; per metus yra perskaitęs ne mažiau kaip dešimt meniškai vertingų, 7–8 klasėms

	vertingas 7–8 klasėms rekomenduojamas knygas.	vertingas 7–8 klasėms rekomenduojamas knygas.	klasėms rekomenduojamas skirtingų žanrų knygas.	rekomenduojamų ir savarankiškai pasirinktų skirtingų žanrų knygų.
	B1.2.1. Padedamas randa ir kritiškai vertina reikiamą informaciją, skiria pagrįstą ir nepagrįstą informaciją. Fragmentiškai plečia žodyną, išsiaiškina nežinomų žodžių reikšmes ir išmoksta juos vartoti.	B1.2.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba ieško naujų informacijos šaltinių ir jais naudojasi. Naudodamasis netiesiogine pagalba randa ir kritiškai vertina reikiamą informaciją, skiria pagrįstą ir nepagrįstą informaciją. Iš dalies sąmoningai plečia žodyną, išsiaiškina nežinomų žodžių reikšmes ir išmoksta juos vartoti.	B1.2.3. Konsultuodamasis ieško naujų, įvairių informacijos šaltinių, tikslingai jais naudojasi. Konsultuodamasis randa ir kritiškai vertina reikiamą informaciją, skiria pagrįstą ir nepagrįstą informaciją. Dažniausiai sąmoningai plečia žodyną, išsiaiškina nežinomų žodžių reikšmes ir išmoksta juos vartoti.	B1.2.4. Savarankiškai ieško naujų, įvairių informacijos šaltinių, tikslingai jais naudojasi. Savarankiškai randa ir kritiškai vertina reikiamą informaciją, skiria pagrįstą ir nepagrįstą informaciją. Visada sąmoningai plečia žodyną, išsiaiškina nežinomų žodžių reikšmes ir išmoksta juos vartoti.
B2. Aptaria, analizuoja, lygina ir vertina įvairius skaitomus tekstus.	B2.1.1. Padedamas aptaria verbalinio, neverbalinio ir audiovizualinio tekstų pagrindinę mintį ir keliamas problemas. Padedamas atpažįsta autoriaus intencijas, skiria tiesioginę ir perkeltinę reikšmę. Fragmentiškai analizuoja elektroninių informacijos priemonių pasakojimo formas, informacijos pateikimo internetiniuose tinklalapiuose specifiką. Fragmentiškai palaiko diskusiją apie manipuliaciją ir propagandą komercinėje	B2.1.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba aptaria verbalinio, neverbalinio ir audiovizualinio tekstų pagrindinę mintį ir keliamas problemas, analizuoja argumentus, požiūrių reiškimą. Naudodamasis netiesiogine pagalba atpažįsta autoriaus intencijas, skiria tiesioginę ir perkeltinę reikšmę. Iš dalies analizuoja elektroninių informacijos priemonių pasakojimo formas, informacijos pateikimo internetiniuose tinklalapiuose specifiką. Iš dalies palaiko diskusiją apie manipuliaciją ir propagandą komercinėje	B2.1.3. Konsultuodamasis aptaria verbalinio, neverbalinio ir audiovizualinio tekstų pagrindinę mintį ir keliamas problemas, analizuoja argumentus, požiūrių reiškimą. konsultuodamasis atpažįsta autoriaus intencijas, skiria tiesioginę ir perkeltinę reikšmę. Daugeliu atvejų analizuoja elektroninių informacijos priemonių pasakojimo formas, informacijos pateikimo internetiniuose tinklalapiuose specifiką. Dalyvauja diskusijoje apie manipuliaciją ir propagandą komercinėje	B2.1.4. Savarankiškai aptaria verbalinio, neverbalinio ir audiovizualinio tekstų pagrindinę mintį ir keliamas problemas, išsamiai analizuoja argumentus, požiūrių reiškimą. Savarankiškai atpažįsta autoriaus intencijas, skiria tiesioginę ir perkeltinę reikšmę. Visada išsamiai analizuoja elektroninių informacijos priemonių pasakojimo formas, informacijos pateikimo internetiniuose tinklalapiuose specifiką. Aktyviai diskutuoja apie manipuliaciją ir propagandą komercinėje reklamoje ir žiniasklaidos pranešimuose.

	reklamoje ir žiniasklaidos pranešimuose.	reklamoje ir žiniasklaidos pranešimuose.	reklamoje ir žiniasklaidos pranešimuose.	
	B2.2.1. Padedamas apibūdina skirtingų tipų ir funkcinių stilių tekstus vienu kitu aspektu. Padedamas analizuoja mokslinio ir administracinio, meninio ir publicistinio stiliaus tekstų ir praktinių tekstų (informacinės žinutės, instrukcijos, gyvenimo aprašymas, prašymas ir kt.) paskirtį, sandarą, kalbos ypatybes. Padedamas rašo aktualius praktinius tekstus.	B2.2.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba apibūdina skirtingų tipų ir funkcinių stilių tekstus kai kuriais aspektais. Naudodamasis netiesiogine pagalba analizuoja ir lygina mokslinio ir administracinio, meninio ir publicistinio stiliaus tekstų ir praktinių tekstų (informacinės žinutės, instrukcijos, gyvenimo aprašymas, prašymas ir kt.) paskirtį, sandarą, kalbos ypatybes. Naudodamasis netiesiogine pagalba rašo aktualius praktinius tekstus.	B2.2.3. Konsultuodamasis apibūdina skirtingų tipų ir funkcinių stilių tekstus įvairiais aspektais. Konsultuodamasis analizuoja ir lygina mokslinio ir administracinio, meninio ir publicistinio stiliaus tekstų ir praktinių tekstų (informacinės žinutės, instrukcijos, gyvenimo aprašymas, prašymas ir kt.) paskirtį, sandarą, kalbos ypatybes. Konsultuodamasis rašo aktualius praktinius tekstus.	B2.2.4. Savarankiškai apibūdina skirtingų tipų ir funkcinių stilių tekstus įvairiais aspektais. Savarankiškai analizuoja ir lygina mokslinio ir administracinio, meninio ir publicistinio stiliaus tekstų ir praktinių tekstų (informacinės žinutės, instrukcijos, gyvenimo aprašymas, prašymas ir kt.) paskirtį, sandarą, kalbos ypatybes; savarankiškai rašo aktualius praktinius tekstus.
B3. Taiko grožinių ir negrožinių tekstų skaitymo strategijas.	B3.1. Kartais suvokia skaitymo tikslą. Padedamas taiko atidaus skaitymo strategijas.	B3.2. Iš dalies suvokia skaitymo tikslą. Naudodamasis netiesiogine pagalba taiko atidaus skaitymo strategijas.	B3.3. Daugeliu atvejų suvokia skaitymo tikslą ir kontekstą ir savarankiškai taiko atidaus skaitymo strategijas.	B3.4. Visada suvokia skaitymo tikslą ir kontekstą ir savarankiškai taiko atidaus skaitymo strategijas, įvertindamas ir kitų skaitymo strategijų poreikį.
C. Rašymas ir teksto kūrimas				
C1. Kuria įvairius sakinčius ir rašytinius tekstus, atsižvelgdamas į komunikavimo tikslą, adresatą ir situaciją.	C1.1.1. Kartais aiškiai glaustai atpasakoja kūrinio siužetą (žodžiu ir raštu). Padedamas parengia knygos pristatymą.	C1.1.2. Iš dalies aiškiai, rišliai glaustai atpasakoja kūrinio siužetą (žodžiu ir raštu), svarsto apie kūrinį aiškiai reikšdamas mintis. Naudodamasis netiesiogine pagalba parengia nuoseklų knygos pristatymą.	C1.1.3. Daugeliu atvejų aiškiai, rišliai glaustai atpasakoja kūrinio siužetą (žodžiu ir raštu), svarsto apie kūrinį aiškiai reikšdamas mintis ir tinkamai argumentuodamas savo nuomonę. Konsultuodamasis	C1.1.4. Visada aiškiai, rišliai glaustai atpasakoja kūrinio siužetą (žodžiu ir raštu), svarsto apie kūrinį aiškiai, įdomiai, originaliai reikšdamas mintis ir svariai argumentuodamas savo nuomonę. Savarankiškai parengia išsamų, nuoseklų, originalų knygos pristatymą.

			parengia išsamų, nuoseklų knygos pristatymą.	
	C1.2.1. Padedamas rašo kai kurių žanrų tekstus, fragmentiškai mintis reiškia aiškia kalba.	C1.2.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba rašo kai kurių žanrų tekstus, iš dalies mintis ir jausmus reiškia sklandžia, aiškia kalba.	C1.2.3. Savarankiškai rašo kūrybinius kai kurių žanrų tekstus, daugeliu atvejų mintis ir jausmus reiškia sklandžia, aiškia, turtinga kalba.	C1.2.4. Savarankiškai rašo įvairius kūrybinius skirtingų žanrų tekstus, visada mintis ir jausmus reiškia savitai, sklandžia, aiškia, turtinga kalba.
	C1.3.1. Kartais aiškiai rašo pasakojamuosius, informacinius, aiškinamuosius ir samprotajamuosius tekstus, fragmentiškai atsižvelgdamas į komunikavimo tikslą, adresatą ir situaciją. Rašydamas rašinius kartais tinkamai pasiremia literatūros kūriniais.	C1.3.2. Iš dalies aiškiai, nuosekliai rašo pasakojamuosius, informacinius, aiškinamuosius ir samprotajamuosius tekstus, iš dalies atsižvelgdamas į komunikavimo tikslą, adresatą ir situaciją. Rašydamas rašinius iš dalies tinkamai pasiremia literatūros kūriniais.	C1.3.3. Daugeliu atvejų aiškiai, nuosekliai rašo pasakojamuosius, informacinius, aiškinamuosius ir samprotajamuosius tekstus, dažniausiai atsižvelgdamas į komunikavimo tikslą, adresatą ir situaciją. Rašydamas rašinius dažniausiai tinkamai pasiremia literatūros kūriniais.	C1.3.4. Visada aiškiai, nuosekliai, sklandžiai rašo pasakojamuosius, informacinius, aiškinamuosius ir samprotajamuosius tekstus, beveik visada atsižvelgdamas į komunikavimo tikslą, adresatą ir situaciją. Rašydamas rašinius visada originaliai ir tinkamai pasiremia literatūros kūriniais.
C2. Tinkamai pasirenka žodžiu ir raštu kuriamo teksto turinį, struktūrą ir raišką.	C2.1.1. Padedamas randa reikalingą informaciją, fragmentiškai atsirenka ir pasinaudoja.	C2.1.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba randa reikalingą informaciją įvairiuose informacijos šaltiniuose, iš dalies kritiškai ją vertina, atsirenka ir tinkamai pasinaudoja.	C2.1.3. Konsultuodamasis naudojami įvairiais tinkamais informacijos šaltiniais, randa reikalingą informaciją, daugeliu atvejų kritiškai ją vertina, atsirenka ir tinkamai pasinaudoja.	C2.1.4. Savarankiškai naudojami įvairiais tinkamais informacijos šaltiniais, randa reikalingą informaciją, visada kritiškai ją vertina, atsirenka ir tinkamai pasinaudoja.
	D2.2.1. Kalbėdamas ir rašydamas fragmentiškai išreiškia savo požiūrį į įvykius, reiškinius ar	D2.2.2. Kalbėdamas ir rašydamas iš dalies išreiškia savo požiūrį į įvykius, reiškinius ar tekstus, iš dalies	D2.2.3. Kalbėdamas ir rašydamas daugeliu atvejų išreiškia savo požiūrį į įvykius, reiškinius ar tekstus,	D2.2.4. Kalbėdamas ir rašydamas visada išreiškia savo požiūrį į įvykius, reiškinius ar tekstus, visada jį pagrindžia tinkamais, svariais ir

	tekstus, kartais jį pagrindžiant argumentais iš asmeninės patirties, grožinių ir negrožinių tekstų.	jį pagrindžia tinkamais argumentais iš asmeninės patirties, grožinių ir negrožinių tekstų.	dažniausiai jį pagrindžia tinkamais ir svariais argumentais iš asmeninės patirties, grožinių ir negrožinių tekstų.	originaliais argumentais iš asmeninės patirties, grožinių ir negrožinių tekstų.
C3. Rašo tekstus laikydamasis kalbos normų ir kalbos vartojimo etiketo.	C3.1.1. Rašo fragmentiškai taisyklingai, laikydamasis 5–8 klasių turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių.	C3.1.2. Iš dalies rašo taisyklingai, laikydamasis 5–6 klasių turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių.	C3.1.3. Dažniausiai rašo taisyklingai, laikydamasis 5–8 klasių turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių.	C3.1.4. Beveik visada rašo taisyklingai, laikydamasis 5–8 klasių turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių.
	C3.2.1. Iš dalies ranka rašo aiškiai, suprantamai; iš dalies tinkamai rašo mobiliųjų įrenginių klaviatūra; kartais tinkamai pateikia savo sukurta tekstą; kartais tinkamai panaudoja vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui pasitelkdamas technologijas.	C3.2.2. Iš dalies ranka rašo aiškiai, suprantamai; daugeliu atvejų tinkamai rašo mobiliųjų įrenginių klaviatūra; iš dalies tinkamai pateikia savo sukurta tekstą; iš dalies tinkamai panaudoja vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui pasitelkdamas technologijas.	C3.2.3. Dažniausiai ranka rašo aiškiai, suprantamai; visada tinkamai rašo mobiliųjų įrenginių klaviatūra; daugeliu atvejų tinkamai, estetiškai pateikia savo sukurta tekstą; dažniausiai tinkamai panaudoja vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui pasitelkdamas technologijas.	C3.2.4. Visada ranka rašo aiškiai, suprantamai; visada tinkamai rašo mobiliųjų įrenginių klaviatūra; visada tinkamai, estetiškai pateikia savo sukurta tekstą; visada tinkamai, subtiliai panaudoja vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui pasitelkdamas technologijas.
C4. Taiko rašymo ir pristatymo strategijas.	C4.1. Fragmentiškai tinkamai taiko rašymo ir pristatymo strategijas.	C4.2. Iš dalies tinkamai taiko rašymo ir pristatymo strategijas.	C4.3. Daugeliu atvejų tinkamai ir tiksliai taiko rašymo ir pristatymo strategijas.	C4.4. Visada tinkamai ir tiksliai taiko rašymo ir pristatymo strategijas.
D. Kalbos pažinimas				
D1. Analizuoja ir vertina kalbos funkcionavimą visuomenėje.	D1.1. Padedamas kartais atpažįsta, aptaria ir analizuoja programoje numatytus kalbos kaip	D1.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba iš dalies atpažįsta, aptaria ir analizuoja programoje numatytus kalbos	D1.3. Konsultuodamasis daugeliu atvejų atpažįsta, aptaria, analizuoja ir vertina programoje numatytus kalbos	D1.4. Savarankiškai atpažįsta, aptaria, analizuoja ir vertina programoje numatytus kalbos kaip socialinio, kultūrinio ir istorinio reiškinio aspektus.

	socialinio, kultūrinio ir istorinio reiškinių aspektus.	kaip socialinio, kultūrinio ir istorinio reiškinių aspektus.	kaip socialinio, kultūrinio ir istorinio reiškinių aspektus.	
D2. Taiko fonetikos ir kirčiavimo žinias.	D2.1. Padedamas taiko 7–8 klasių programoje numatytas leksikos ir žodžių darybos žinias, turtina žodyną, fragmentiškai taisyklingai vartodamas kalbą; paaiškina paprasčiausius nagrinėtus atvejus.	D2.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba taiko 7–8 klasių programoje numatytas leksikos ir žodžių darybos žinias, turtina žodyną, iš dalies taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą; paaiškina paprastus nagrinėtus atvejus.	D2.3. Konsultuodamasis tikslingai taiko 7–8 klasių programoje numatytas leksikos ir žodžių darybos žinias, turtina žodyną, daugeliu atvejų taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą; paaiškina nesudėtingus nagrinėtus ir naujus atvejus.	D2.4. Savarankiškai tikslingai taiko 7–8 klasių programoje numatytas leksikos ir žodžių darybos žinias, turtina žodyną, beveik visada taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą; paaiškina sudėtingus nagrinėtus ir naujus atvejus.
D3. Taiko leksikos, žodžių darybos ir morfologijos žinias.	D3.1.1. Padedamas taiko 7–8 klasių programoje numatytas morfologijos žinias, fragmentiškai taisyklingai vartodamas kalbą; paaiškina paprasčiausius nagrinėtus atvejus.	D3.1.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba taiko 7–8 klasių programoje numatytas morfologijos žinias, iš dalies taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą, paaiškina paprastus nagrinėtus atvejus.	D3.1.3. Konsultuodamasis tikslingai taiko 7–8 klasių programoje numatytas morfologijos žinias, daugeliu atvejų taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą; paaiškina nesudėtingus nagrinėtus ir naujus atvejus.	D3.1.4. Savarankiškai tikslingai taiko 7–8 klasių programoje numatytas morfologijos žinias, beveik visada taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą; paaiškina sudėtingus nagrinėtus ir naujus atvejus.
	D3.2.1. Padedamas fragmentiškai taiko ir paaiškina kai kurias 7–8 klasių programoje numatytas rašybos taisykles.	D3.2.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba iš dalies taiko ir paaiškina dalį 7–8 klasių programoje numatytų rašybos taisyklių.	D3.2.3. Konsultuodamasis daugeliu atvejų tikslingai taiko ir paaiškina daugumą 7–8 klasių programoje numatytų rašybos taisyklių.	D3.2.4. Savarankiškai beveik visada tikslingai taiko ir paaiškina 7–8 klasių programoje numatytas rašybos taisykles.
D4. Taiko sintaksės žinias.	D4.1. Padedamas taiko 7–8 klasių programoje numatytas sintaksės žinias, fragmentiškai taisyklingai vartodamas kalbą;	D4.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba taiko 7–8 klasių programoje numatytas sintaksės žinias, iš dalies taisyklingai ir tikslingai	D4.3. Konsultuodamasis tikslingai taiko 7–8 klasių programoje numatytas sintaksės žinias, daugeliu atvejų taisyklingai ir tikslingai	D4.4. Savarankiškai tikslingai taiko 7–8 klasių programoje numatytas sintaksės žinias, beveik visada taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą; paaiškina sudėtingus nagrinėtus ir naujus atvejus.

	paaiškina paprasčiausius nagrinėtus atvejus.	vartodamas kalbą; paaiškina paprastus nagrinėtus atvejus.	vartodamas kalbą; paaiškina nesudėtingus nagrinėtus ir naujus atvejus.	
D5. Vartoja kalbotyros sąvokas ir terminus.	D5.1. Padedamas atpažįsta ir fragmentiškai vartoja programoje numatytas kalbotyros sąvokas ir terminus.	D5.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba atpažįsta ir iš dalies tikslingai vartoja programoje numatytas kalbotyros sąvokas ir terminus.	D5.3. Konsultuodamasis atpažįsta ir daugeliu atvejų tikslingai vartoja programoje numatytas kalbotyros sąvokas ir terminus.	D5.4. Savarankiškai atpažįsta ir beveik visada tikslingai vartoja programoje numatytas kalbotyros sąvokas ir terminus.
D6. Taiko kalbos pažinimo strategijas.	D6.1.1. Padedamas stebi kalbos reiškinius, atlieka paprasčiausius tiriamuosius kalbos darbus pagal 7–8 klasių programą, kartais atpažįsta kalbų kontaktų poveikį lietuvių kalbos fonetikai, leksikai ir gramatikai.	D6.1.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba atlieka paprastus tiriamuosius kalbos darbus pagal 7–8 klasių programą. Stebi kalbos reiškinius, iš dalies atpažįsta kalbų kontaktų poveikį lietuvių kalbos fonetikai, leksikai ir gramatikai.	D6.1.3. Konsultuodamasis atlieka nesudėtingus tiriamuosius kalbos darbus pagal 7–8 klasių programą. Stebi kalbos reiškinius, daugeliu atvejų atpažįsta kalbų kontaktų poveikį lietuvių kalbos fonetikai, leksikai ir gramatikai.	D6.1.4. Savarankiškai atlieka sudėtingus tiriamuosius kalbos darbus pagal 7–8 klasių programą. Stebi kalbos reiškinius, beveik visada atpažįsta ir paaiškina kalbų kontaktų poveikį lietuvių kalbos fonetikai, leksikai ir gramatikai.
	D6.2.1. Padedamas naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir elektroniniais mokymosi šaltiniais; žodžių rašymo kartu ir atskirai atmintine; nosinių balsių rašybos žodžių šaknyse atmintine; kirčiavimo žodynais ir elektroninėmis kirčiuoklėmis; skyrybos modelių rinkiniais.	D6.2.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir elektroniniais mokymosi šaltiniais; žodžių rašymo kartu ir atskirai atmintine; nosinių balsių rašybos žodžių šaknyse atmintine; kirčiavimo žodynais ir elektroninėmis kirčiuoklėmis; skyrybos modelių rinkiniais.	D6.2.3. Konsultuodamasis tikslingai naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir elektroniniais mokymosi šaltiniais; žodžių rašymo kartu ir atskirai atmintine; nosinių balsių rašybos žodžių šaknyse atmintine; kirčiavimo žodynais ir elektroninėmis kirčiuoklėmis; skyrybos modelių rinkiniais.	D6.2.4. Savarankiškai, tikslingai naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir elektroniniais mokymosi šaltiniais; žodžių rašymo kartu ir atskirai atmintine; nosinių balsių rašybos žodžių šaknyse atmintine; kirčiavimo žodynais ir elektroninėmis kirčiuoklėmis; skyrybos modelių rinkiniais.

E. Literatūros ir kultūros pažinimas				
E1. Įvairiais aspektais analizuoja, interpretuoja ir vertina literatūros ir kitus meno kūrinus, kultūros tekstus.	E1.1.1. Padedamas pristato tautosakos, žymiausius lietuvių ir užsienio literatūros kūrinius kaip skirtingų istorijų ir žmonių santykių, jausmų ir vertybių šaltinius, fragmentiškai aptaria skirtingas idėjas ir raiškos būdus, kartais palaiko diskusijas apie kūrinys svarstomas problemas ir vertybes.	E1.1.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba pristato tautosakos, žymiausius lietuvių ir užsienio literatūros kūrinius kaip skirtingų istorijų ir žmonių santykių, jausmų ir vertybių šaltinius, iš dalies aptaria ir vertina skirtingas idėjas ir raiškos būdus, palaiko diskusijas apie kūrinys svarstomas problemas ir vertybes.	E1.1.3. Konsultuodamasis pristato tautosakos, žymiausius lietuvių ir užsienio literatūros kūrinius kaip skirtingų istorijų ir žmonių santykių, jausmų ir vertybių šaltinius, daugeliu atvejų aptaria ir vertina skirtingas idėjas ir raiškos būdus, dalyvauja diskusijose apie kūrinys svarstomas problemas ir vertybes.	E1.1.4. Savarankiškai pristato tautosakos, žymiausius lietuvių ir užsienio literatūros kūrinius kaip skirtingų istorijų ir žmonių santykių, jausmų ir vertybių šaltinius, beveik visada išsamiai aptaria ir vertina skirtingas idėjas ir raiškos būdus, aktyviai diskutuoja apie kūrinys svarstomas problemas ir vertybes.
	E1.2.1. Fragmentiškai analizuoja ir interpretuoja kai kuriuos iš programoje numatytų poezijos, prozos ir dramos kūrinių, kartais aptaria vaizduojamąjį pasaulį, kai kurias grožinio teksto sąsajas su kitais meno kūriniais.	E1.2.2. Iš dalies tinkamai analizuoja ir interpretuoja daugelį programoje numatytų poezijos, prozos ir dramos kūrinių, iš dalies aptaria vaizduojamąjį pasaulį, meninio teksto prasmę ir kalbos savitumą, kai kurias grožinio teksto sąsajas su kitais meno kūriniais.	E1.2.3. Daugeliu atvejų tinkamai analizuoja, interpretuoja ir lygina programoje numatytus poezijos, prozos ir dramos kūrinius, dažniausiai tinkamai aptaria vaizduojamąjį pasaulį, meninio teksto prasmę ir kalbos savitumą, aptaria grožinio teksto sąsajas su kitais meno kūriniais.	E1.2.4. Visada tinkamai, išsamiai analizuoja, interpretuoja ir lygina programoje numatytus poezijos, prozos ir dramos kūrinius, beveik visada tinkamai, išsamiai aptaria vaizduojamąjį pasaulį, meninio teksto prasmę ir kalbos savitumą, išvelgia ir argumentuotai aptaria grožinio teksto sąsajas su kitais meno kūriniais.
E2. Vartoja literatūros teorijos sąvokas.	E2.1. Fragmentiškai atpažįsta ir vartoja programoje nurodytas literatūros teorijos sąvokas.	E2.2. Iš dalies atpažįsta ir vartoja programoje nurodytas literatūros teorijos sąvokas.	E2.3. Daugeliu atvejų atpažįsta ir tinkamai vartoja programoje nurodytas literatūros teorijos sąvokas.	E2.4. Visada atpažįsta, tinkamai ir tikslingai vartoja programoje nurodytas literatūros teorijos sąvokas.
E3. Aptaria kultūros reiškinius ir asmenybes; dalyvauja kultūriniame ir	E3.1. Padedamas aptaria programoje numatytus Lietuvos kultūros reiškinius ir asmenybes,	E3.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba aptaria programoje numatytus Lietuvos kultūros reiškinius ir	E3.3. Konsultuodamasis aptaria programoje numatytus Lietuvos kultūros reiškinius ir asmenybes, tinkamai paaiškina	E3.4. Savarankiškai aptaria programoje numatytus Lietuvos kultūros reiškinius ir asmenybes, išsamiai paaiškina jų vaidmenį ir darbų reikšmę. Visada

visuomeniniame gyvenime.	fragmentiškai paaiškina jų vaidmenį ir darbų reikšmę. Kartais apibūdina tradicijas, stebi ir aptaria kai kuriuos dabarties kultūrinius reiškinius. Fragmentiškai dalyvauja savo mokyklos, regiono kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime.	asmenybes, iš dalies paaiškina jų vaidmenį ir darbų reikšmę. Iš dalies apibūdina tradicijas, stebi ir aptaria kai kuriuos dabarties kultūrinius reiškinius. Kartais dalyvauja savo mokyklos, regiono kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime.	jų vaidmenį ir darbų reikšmę. Daugeliu atvejų tinkamai pasakoja apie tradicijas, stebi ir aptaria kai kuriuos dabarties kultūrinius reiškinius. Dažniausiai aktyviai dalyvauja savo mokyklos, regiono kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime.	išsamiai pasakoja apie tradicijas, stebi ir tinkamai aptaria įvairius dabarties kultūrinius reiškinius. Aktyviai dalyvauja savo mokyklos, regiono kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime.
--------------------------	--	---	--	--

8.3. 9–10 klasės

Pasiekimai	Lygiai			
	Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
A. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika				
A1. Aktyviai klausosi sakomojo ir audiovizualinio teksto.	A1.1. Vertindamas klausomo ar audiovizualinio teksto turinį pastebi kai kurias svarbias mintis ir detales, kartais tinkamai vertina teksto raišką, intenciją, poveikį klausytojui, padedamas interpretuoja ir apibendrina.	A1.2. Vertindamas klausomo ar audiovizualinio teksto turinį pastebi dalį svarbių minčių ir detalių, iš dalies tinkamai vertina teksto raišką, intenciją, poveikį klausytojui. Naudodamasis netiesiogine pagalba interpretuoja ir apibendrina.	A1.3. Vertindamas klausomo ar audiovizualinio teksto turinį pastebi daugumą svarbių minčių ir detalių, daugeliu atvejų tinkamai vertina teksto raišką, intenciją, poveikį klausytojui, konsultuodamasis interpretuoja ir apibendrina.	A1.4. Vertindamas klausomo ar audiovizualinio teksto turinį pastebi visas svarbias mintis ir detales, visada tinkamai vertina teksto raišką, intenciją, poveikį klausytojui, savarankiškai interpretuoja ir apibendrina.
A2. Dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose, atsižvelgdamas į	A2.1.1. Dalyvaudamas įvairiose komunikavimo situacijose kartais pasirenka tinkamas raiškos priemones, iš dalies	A2.1.2. Dalyvaudamas įvairiose komunikavimo situacijose iš dalies pasirenka tinkamas raiškos priemones, dažniausiai kuria teigiamus tarpusavio santykius.	A2.1.3. Dalyvaudamas įvairiose komunikavimo situacijose daugeliu atvejų pasirenka tinkamas raiškos priemones,	A2.1.4. Dalyvaudamas įvairiose komunikavimo situacijose visada pasirenka tinkamas raiškos priemones, visada kuria teigiamus tarpusavio santykius.

situaciją, tikslą, adresatą.	kuria teigiamus tarpusavio santykius.		dažniausiai kuria teigiamus tarpusavio santykius.	
A3. Tinkamai vartoja kalbinės raiškos priemones, turtina savo kalbą, laikosi kalbos normų.	A2.2.1. Įprastiniuose pokalbiuose kartais kultūringai kelia problemas, svarsto, pritaria ar prieštarauja pateikdamas argumentų, priimdamas sprendimus kartais argumentuoja savo pasirinkimą.	A2.2.2. Įprastiniuose pokalbiuose iš dalies kultūringai kelia problemas, svarsto, pritaria ar prieštarauja pateikdamas argumentų, priimdamas sprendimus iš dalies argumentuoja savo pasirinkimą.	A2.2.3. Įvairaus pobūdžio pokalbiuose daugeliu atvejų kultūringai kelia problemas, svarsto, pritaria ar prieštarauja pateikdamas tinkamų argumentų, priimdamas sprendimus dažniausiai argumentuoja savo pasirinkimą.	A2.2.4. Įvairaus pobūdžio pokalbiuose visada kultūringai kelia problemas, svarsto, pritaria ar prieštarauja pateikdamas svarių argumentų, priimdamas sprendimus visada argumentuoja savo pasirinkimą.
A3.1.1. Fragmentiškai laikosi bendrinės lietuvių kalbos normų ir viešojo bendravimo etikos; kartais pasirenka tinkamą komunikavimo būdą, rišliai kalba viešai.	A3.1.2. Iš dalies laikosi bendrinės lietuvių kalbos normų ir viešojo bendravimo etikos; iš dalies pasirenka tinkamą komunikavimo būdą, rišliai, nuosekliai kalba viešai.	A3.1.3. Dažniausiai laikosi bendrinės lietuvių kalbos normų ir viešojo bendravimo etikos; daugeliu atvejų pasirenka tinkamą komunikavimo būdą, rišliai, nuosekliai ir įtaigiai kalba viešai.	A3.1.4. Visada laikosi bendrinės lietuvių kalbos normų ir viešojo bendravimo etikos; visada pasirenka tinkamą komunikavimo būdą, rišliai, nuosekliai ir įtaigiai kalba viešai.	
A3.2.1. Atmintinai skaito poeziją, prozos ir dramos ištraukas kartais aiškiai, sklandžiai perteikia teksto mintį ir nuotaiką. Fragmentiškai gausina savo kalbą naujais žodžiais, frazėmis ir posakiais, juos tinkamai vartoja įprastose situacijose.	A3.2.2. Atmintinai skaito poeziją, prozos ir dramos ištraukas iš dalies aiškiai, sklandžiai perteikia teksto mintį ir nuotaiką. Dažniausiai noriai gausina savo kalbą naujais žodžiais, frazėmis ir posakiais, juos tinkamai ir tikslingai vartoja įprastose situacijose.	A3.2.3. Atmintinai skaito poeziją, prozos ir dramos ištraukas daugeliu atvejų aiškiai, sklandžiai, raiškiai perteikia teksto mintį ir nuotaiką. Dažniausiai noriai gausina savo kalbą naujais žodžiais, frazėmis ir posakiais, juos tinkamai ir tikslingai vartoja įprastose ir naujose situacijose.	A3.2.4. Atmintinai skaito poeziją, prozos ir dramos ištraukas visada aiškiai, sklandžiai, raiškiai, įtaigiai perteikia teksto mintį ir nuotaiką. Visada noriai gausina savo kalbą naujais žodžiais, frazėmis ir posakiais, juos tinkamai ir tikslingai vartoja įprastose ir naujose situacijose.	
A4. Taiko klausymosi ir kalbėjimo strategijas.	A4.1. Padedamas taiko aktyvaus klausymosi ir kalbėjimo strategijas kartais atsižvelgdamas į kalbėjimo ir klausymosi tikslą, situaciją ir adresatą.	A4.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba taiko aktyvaus klausymosi ir kalbėjimo strategijas iš dalies atsižvelgdamas į kalbėjimo ir klausymosi tikslą, situaciją ir adresatą.	A4.3. Konsultuodamasis tinkamai taiko aktyvaus klausymosi ir kalbėjimo strategijas daugeliu atvejų atsižvelgdamas į kalbėjimo ir klausymosi tikslą, situaciją ir adresatą.	A4.4. Savarankiškai tinkamai ir tikslingai taiko aktyvaus klausymosi ir kalbėjimo strategijas visada atsižvelgdamas į kalbėjimo ir klausymosi tikslą, situaciją ir adresatą.

B. Skaitymas ir teksto supratimas

<p>B1. Sąmoningai skaito įvairaus pobūdžio tekstus, naudojami technologijomis, turtina žodyną.</p>	<p>B1.1.1. Kartais suvokia skaitymą kaip vertybę; per metus yra perskaitę ne mažiau kaip du tris meniškai vertingus, 9–10 (gimnazijų I–II) klasei rekomenduojamus skirtingų žanrų kūrinius.</p>	<p>B1.1.2. Iš dalies suvokia skaitymą kaip vertybę; per metus yra perskaitę ne mažiau kaip šešis meniškai vertingus, 9–10 (gimnazijų I–II) klasei rekomenduojamus ar savarankiškai pasirinktus skirtingų žanrų kūrinius.</p>	<p>B1.1.3. Dažniausiai suvokia skaitymą kaip vertybę; per metus yra perskaitę ne mažiau kaip aštuonis meniškai vertingus, 9–10 (gimnazijų I–II) klasei rekomenduojamus ar savarankiškai pasirinktus skirtingų žanrų kūrinius.</p>	<p>B1.1.4. Visada suvokia skaitymą kaip vertybę; per metus yra perskaitę ne mažiau kaip dešimt meniškai vertingų, 9–10 (gimnazijų I–II) klasei rekomenduojamų ir savarankiškai pasirinktų skirtingų žanrų knygų.</p>
	<p>B1.2.1. Fragmentiškai naudojami įvairiais šaltiniais ir technologijomis, kartais kritiškai vertina šaltinių patikimumą ir teksto informacinę vertę. Padedamas skiria argumentuotą ir neargumentuotą požiūrį. Padedamas išsiaiškina nežinomų žodžių reikšmes ir išmoksta juos vartoti.</p>	<p>B1.2.2. Iš dalies tikslingai ir atsakingai naudojami įvairiais šaltiniais ir technologijomis, kritiškai vertina šaltinių patikimumą ir teksto informacinę vertę. Naudodamasis netiesiogine pagalba skiria argumentuotą ir neargumentuotą požiūrį. Naudodamasis netiesiogine pagalba išsiaiškina nežinomų žodžių reikšmes ir išmoksta juos vartoti.</p>	<p>B1.2.3. Daugeliu atvejų tikslingai ir atsakingai naudojami įvairiais šaltiniais ir technologijomis, kritiškai vertina šaltinių patikimumą ir teksto informacinę vertę. Konsultuodamasis skiria argumentuotą ir neargumentuotą požiūrį. Konsultuodamasis išsiaiškina nežinomų žodžių reikšmes ir išmoksta juos vartoti.</p>	<p>B1.2.4. Beveik visada tikslingai ir atsakingai naudojami įvairiais šaltiniais ir technologijomis, kritiškai vertina šaltinių patikimumą ir teksto informacinę vertę. Savarankiškai skiria argumentuotą ir neargumentuotą požiūrį. Savarankiškai išsiaiškina nežinomų žodžių reikšmes ir išmoksta juos vartoti.</p>
<p>B2. Aptaria, analizuoja, lygina ir vertina įvairius skaitomus tekstus.</p>	<p>B2.1.1. Kartais aptaria verbalinių, neverbalinių ir audiovizualinių tekstų idėjas ir intencijas, teksto sąsajas su kontekstais, įtakos darymo būdus, elektroninių informacijos priemonių stilistikos ypatybes; kartais skiria tiesiogines ir paslėptas poveikio priemones.</p>	<p>B2.1.2. Iš dalies aptaria verbalinių, neverbalinių ir audiovizualinių tekstų idėjas ir intencijas, teksto sąsajas su kontekstais, įtakos darymo būdus, elektroninių informacijos priemonių stilistikos ypatybes; iš dalies atranda tiesiogines ir paslėptas poveikio priemones. Iš dalies palaiko</p>	<p>B2.1.3. Konsultuodamasis analizuoja, lygina ir vertina verbalinių, neverbalinių ir audiovizualinių tekstų idėjas ir intencijas, teksto sąsajas su kontekstais, įtakos darymo būdus, elektroninių informacijos priemonių stilistikos ypatybes; dažniausiai atranda ir paaiškina tiesiogines ir paslėptas poveikio</p>	<p>B2.1.4. Savarankiškai analizuoja, lygina ir vertina verbalinių, neverbalinių ir audiovizualinių tekstų idėjas ir intencijas, teksto sąsajas su kontekstais, įtakos darymo būdus, elektroninių informacijos priemonių stilistikos ypatybes; beveik visada atranda ir paaiškina tiesiogines ir paslėptas poveikio priemones.</p>

	<p>Fragmentiškai dalyvauja diskusijose apie kalbos laisvę ir jos ribas.</p>	<p>diskusijas apie kalbos laisvę ir jos ribas.</p>	<p>priemonės. Dalyvauja diskusijose apie kalbos laisvę ir jos ribas.</p>	<p>Aktyviai, argumentuotai diskutuoja apie kalbos laisvę ir jos ribas.</p>
	<p>B2.2.1. Padedamas apibūdina skirtingų tipų, funkcinių stilių ir žanrų tekstus vienu kitu aspektu. Kartais paaiškina, kaip teksto raiškos būdas priklauso nuo jo paskirties ir autoriaus individualybės. Padedamas aptaria žiniasklaidos paskirtį ir žanrus (naujienos, reportažas, analitinis straipsnis, nuomonė, replika, interviu, reklama). Padedamas rašo kai kuriuos aktualius tekstus.</p>	<p>B2.2.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba apibūdina skirtingų tipų, funkcinių stilių ir žanrų tekstus kai kuriais aspektais. Iš dalies paaiškina, kaip teksto raiškos būdas priklauso nuo jo paskirties ir autoriaus individualybės. Naudodamasis netiesiogine pagalba aptaria žiniasklaidos paskirtį ir žanrus (naujienos, reportažas, analitinis straipsnis, nuomonė, replika, interviu, reklama), analizuoja jų ypatybes. Naudodamasis netiesiogine pagalba rašo aktualius tekstus.</p>	<p>B2.2.3. Konsultuodamasis apibūdina skirtingų tipų, funkcinių stilių ir žanrų tekstus keletu aspektų. Daugeliu atvejų tinkamai paaiškina, kaip teksto raiškos būdas priklauso nuo jo paskirties ir autoriaus individualybės. Konsultuodamasis aptaria žiniasklaidos paskirtį ir žanrus (naujienos, reportažas, analitinis straipsnis, nuomonė, replika, interviu, reklama), analizuoja jų ypatybes. Konsultuodamasis rašo aktualius praktinius tekstus.</p>	<p>B2.2.4. Savarankiškai apibūdina skirtingų tipų, funkcinių stilių ir žanrų tekstus įvairiais aspektais. Visada išsamiai paaiškina, kaip teksto raiškos būdas priklauso nuo jo paskirties ir autoriaus individualybės. Savarankiškai aptaria žiniasklaidos paskirtį ir žanrus (naujienos, reportažas, analitinis straipsnis, nuomonė, replika, interviu, reklama), visada išsamiai analizuoja jų ypatybes. Savarankiškai rašo aktualius praktinius tekstus.</p>
<p>B3. Taiko grožinių ir negrožinių tekstų skaitymo strategijas.</p>	<p>B3.1. Kartais analizuoja skaitymo tikslą, padedamas taiko atidaus skaitymo strategijas. Kartais taiko kelias tarpusavyje derančias skaitymo strategijas.</p>	<p>B3.2. Iš dalies analizuoja skaitymo tikslą ir kontekstą, Naudodamasis netiesiogine pagalba taiko atidaus skaitymo strategijas. Iš dalies taiko kelias tarpusavyje derančias skaitymo strategijas.</p>	<p>B3.3. Dažniausiai analizuoja skaitymo tikslą ir kontekstą, savarankiškai taiko atidaus skaitymo strategijas ir įvertina kitų skaitymo strategijų poreikį. Daugeliu atvejų taiko kelias tarpusavyje derančias skaitymo strategijas.</p>	<p>B3.4. Visada analizuoja skaitymo tikslą ir kontekstą, savarankiškai taiko atidaus skaitymo strategijas ir įvertina kitų skaitymo strategijų poreikį. Beveik visada taiko kelias tarpusavyje derančias skaitymo strategijas.</p>

C. Rašymas ir teksto kūrimas

C1. Kuria įvairius sakytinius ir rašytinius tekstus, atsižvelgdama į komunikavimo tikslą, adresatą ir situaciją.	C1.1.1. Padedamas rašo kai kurių tipų/žanrų tekstus; kartais kūrybiniai darbai pasižymi sąsajomis su literatūra.	C1.1.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba rašo įvairių tipų/žanrų tekstus; iš dalies kūrybiniai darbai pasižymi tinkama raiška ir sąsajomis su literatūra.	C1.1.3. Konsultuodamasis rašo įvairių tipų/žanrų tekstus; dažniausiai kūrybiniai darbai pasižymi tinkama raiška ir sąsajomis su literatūra.	C1.1.4. Savarankiškai rašo originalius įvairių tipų/žanrų tekstus; beveik visada kūrybiniai darbai pasižymi savita raiška ir unikaliomis sąsajomis su literatūra.
	C1.2.1. Kartais parengia savarankiškai perskaitytos knygos pristatymą; padedamas parengia pranešimą su vaizdine medžiaga iš kalbos ar literatūros tiriamųjų darbų, paprasčiausią viešosios kalbos tekstą pagal žanro reikalavimus. Kartais atsižvelgia į komunikavimo tikslą, adresatą ir situaciją.	C1.2.2. Iš dalies tinkamai parengia savarankiškai perskaitytos knygos pristatymą; Naudodamasis netiesiogine pagalba parengia pranešimą su vaizdine medžiaga iš kalbos ar literatūros tiriamųjų darbų, paprastą viešosios kalbos tekstą pagal žanro reikalavimus. Iš dalies atsižvelgia į komunikavimo tikslą, adresatą ir situaciją.	C1.2.3. Dažniausiai tinkamai parengia savarankiškai perskaitytos knygos pristatymą; konsultuodamasis parengia pranešimą su vaizdine medžiaga iš kalbos ar literatūros tiriamųjų darbų, nesudėtingą viešosios kalbos tekstą pagal žanro reikalavimus. Dažniausiai atsižvelgia į komunikavimo tikslą, adresatą ir situaciją.	C1.2.4. Beveik visada originaliai parengia savarankiškai perskaitytos knygos pristatymą; savarankiškai parengia pranešimą su vaizdine medžiaga iš kalbos ar literatūros tiriamųjų darbų, sudėtingą viešosios kalbos tekstą pagal žanro reikalavimus ir kartu išlaiko savitą raišką. Visada atsižvelgia į komunikavimo tikslą, adresatą ir situaciją.
	C1.3.1. Padedamas rašo rašinius, paprasčiausiais aspektais analizuodamas, interpretuodamas ir vertindamas literatūros ir kultūros tekstus. Kartais analizuojant ir interpretuojant tekstus daromi apibendrinimai ir išvados.	C1.3.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba rašo literatūrinius ir kitus samprotaujamojo pobūdžio rašinius, paprastais aspektais analizuodamas, interpretuodamas ir vertindamas literatūros ir kultūros tekstus. Iš dalies analizuojant ir interpretuojant tekstus daromi apibendrinimai ir išvados.	C1.3.3. Konsultuodamasis rašo literatūrinius ir kitus samprotaujamojo pobūdžio rašinius, nesudėtingais aspektais analizuodamas, interpretuodamas ir vertindamas literatūros ir kultūros tekstus. Daugeliu atvejų analizuojant ir interpretuojant tekstus daromi pagrįsti apibendrinimai ir išvados.	C1.3.4. Savarankiškai rašo literatūrinius ir kitus samprotaujamojo pobūdžio rašinius, sudėtingais aspektais analizuodamas, interpretuodamas ir vertindamas literatūros ir kultūros tekstus. Beveik visada analizė ir interpretacija nešabloniška, pateikiamos originalios idėjos, jos kokybiškai plėtojamos ir apibendrinamos, daromos išvados.
C2.1.1. Padedamas randa teksto kūrimui reikiamą	C2.1.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba randa teksto	C2.1.3. Konsultuodamasis randa teksto kūrimui reikiamą	C2.1.4. Savarankiškai randa teksto kūrimui reikiamą informaciją, visada	

C2. Tinkamai pasirenka turinį, struktūrą ir raišką.	informaciją, kartais kritiškai pasirenka šaltinius, fragmentiškai jais remiasi, kartais pateikia nuorodas.	kūrimui reikiamą informaciją, iš dalies kritiškai pasirenka šaltinius, jais remiasi, iš dalies pateikia tvarkingas nuorodas.	informaciją, daugeliu atvejų kritiškai pasirenka šaltinius, tinkamai jais remiasi, dažniausiai pateikia tvarkingas nuorodas.	kritiškai pasirenka šaltinius, originaliai jais pasiremia ir visada pateikia tvarkingas nuorodas.
	C2.2.1. Kartais samprotauja žodžiu ir raštu, reikšdamas mintis ir jausmus aiškia kalba, padedamas randa pavyzdžių iš kūrinių temai plėtoti. Kartais kelia klausimus ir pateikia argumentus.	C2.2.2. Iš dalies tinkamai samprotauja žodžiu ir raštu, reikšdamas mintis ir jausmus aiškia kalba, konsultuodamasis randa pavyzdžių iš kūrinių idėjoms pagrįsti ir temai plėtoti. Iš dalies kelia klausimus ir pateikia argumentus.	C2.2.3. Dažniausiai tinkamai samprotauja žodžiu ir raštu, reikšdamas mintis ir jausmus sklandžiai, aiškia kalba, savarankiškai randa pavyzdžių iš kūrinių idėjoms pagrįsti ir temai plėtoti. Daugeliu atvejų tikslingai kelia klausimus ir pateikia argumentus.	C2.2.4. Beveik visada savitai ir originaliai samprotauja raštu ir žodžiu, reikšdamas mintis ir jausmus sklandžiai, aiškia, turtinga kalba, savarankiškai randa pavyzdžių iš kūrinių idėjoms pagrįsti ir temai plėtoti. Beveik visada keliami klausimai ir pateikti argumentai rodo išskirtinę brandą.
C3. Rašo tekstus laikydamasis kalbos normų ir kalbos vartojimo etiketo.	C3.1.1. Fragmentiškai rašo taisyklingai, laikydamasis 5–10 klasių turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių.	C3.1.2. Iš dalies rašo taisyklingai, laikydamasis 5–10 klasių turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių.	C3.1.3. Dažniausiai rašo taisyklingai, laikydamasis 5–10 klasių turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių.	C3.1.4. Beveik visada rašo taisyklingai, laikydamasis 5–10 klasių turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių.
	C3.2.1. Kartais aiškiai, suprantamai rašo ranka, tinkamai rašo mobiliųjų įrenginių klaviatūra; kartais pateikia savo sukurtą tekstą, teminių darbų aplanką (<i>portfolio</i>) pasitelkdamas technologijas.	C3.2.2. Iš dalies aiškiai, suprantamai rašo ranka, tinkamai rašo mobiliųjų įrenginių klaviatūra; iš dalies estetiškai pateikia savo sukurtą tekstą, teminių darbų aplanką (<i>portfolio</i>) pasitelkdamas technologijas.	C3.2.3. Dažniausiai aiškiai, suprantamai rašo ranka, tinkamai rašo mobiliųjų įrenginių klaviatūra; beveik visada estetiškai pateikia savo sukurtą tekstą, teminių darbų aplanką (<i>portfolio</i>) pasitelkdamas technologijas.	C3.2.4. Visada aiškiai, suprantamai rašo ranka, tinkamai rašo mobiliųjų įrenginių klaviatūra; visada originaliai ir estetiškai pateikia savo sukurtą tekstą, teminių darbų aplanką (<i>portfolio</i>) pasitelkdamas technologijas.
C4. Taiko rašymo ir pristatymo strategijas.	C4.1. Fragmentiškai taiko akademinio rašymo ir pristatymo strategijas.	C4.2. Iš dalies taiko akademinio rašymo ir pristatymo strategijas.	C4.3. Dažniausiai taiko akademinio rašymo ir pristatymo strategijas.	C4.4. Visada taiko akademinio rašymo ir pristatymo strategijas.

D. Kalbos pažinimas

D1. Analizuoja ir vertina kalbos funkcionavimą visuomenėje.	D1.1. Padedamas analizuoja ir vertina kalbą kaip socialinį kultūrinį ir istorinį reiškinių pagal programoje numatytus aspektus.	D1.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba analizuoja ir vertina kalbą kaip socialinį kultūrinį ir istorinį reiškinių pagal programoje numatytus aspektus.	D1.3. Konsultuodamasis analizuoja ir vertina kalbą kaip socialinį kultūrinį ir istorinį reiškinių pagal programoje numatytus aspektus.	D1.4. Savarankiškai analizuoja ir vertina kalbą kaip socialinį kultūrinį ir istorinį reiškinių pagal programoje numatytus aspektus.
D2. Taiko fonetikos ir kirčiavimo žinias.	D2.1. Fragmentiškai taiko 5–10 klasių programoje numatytas fonetikos ir kirčiavimo žinias, kartais taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.	D2.2. Iš dalies tikslingai taiko 5–10 klasių programoje numatytas fonetikos ir kirčiavimo žinias, iš dalies taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.	D2.3. Daugeliu atvejų tikslingai taiko 5–10 klasių programoje numatytas fonetikos ir kirčiavimo žinias, dažniausiai taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.	D2.4. Beveik visada tikslingai taiko 5–10 klasių programoje numatytas fonetikos ir kirčiavimo žinias, beveik visada taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.
D3. Taiko leksikos, žodžių darybos ir morfologijos žinias.	D3.1.1. Fragmentiškai taiko 5-10 klasių programoje numatytas leksikos ir žodžių darybos žinias, turtina žodyną, kartais taisyklingai ir tikslingai vartodami kalbą.	D3.1.2. Iš dalies tikslingai taiko 5-10 klasių programoje numatytas leksikos ir žodžių darybos žinias, turtina žodyną, iš dalies taisyklingai ir tikslingai vartodami kalbą.	D3.1.3. Daugeliu atvejų tikslingai taiko 5–10 klasių programoje numatytas leksikos ir žodžių darybos žinias, turtina žodyną, dažniausiai taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.	D3.1.4. Beveik visada tikslingai taiko 5–10 klasių programoje numatytas leksikos ir žodžių darybos žinias, turtina žodyną, beveik visada taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.
	D3.2.1. Fragmentiškai taiko 5-10 klasių programoje numatytas morfologijos žinias, kartais taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.	D3.2.2. Iš dalies tikslingai taiko 5-10 klasių programoje numatytas morfologijos žinias, iš dalies taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.	D3.2.3. Daugeliu atvejų tikslingai taiko 5-10 klasių programoje numatytas morfologijos žinias, dažniausiai taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.	D3.2.4. Beveik visada tikslingai taiko 5-10 klasių programoje numatytas morfologijos žinias, beveik visada taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.
D4. Taiko sintaksės žinias.	D4.1. Fragmentiškai taiko 5–10 klasių programoje numatytas sintaksės žinias, kartais taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.	D4.2. Iš dalies tikslingai taiko 5–10 klasių programoje numatytas sintaksės žinias, iš dalies taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.	D4.3. Daugeliu atvejų tikslingai taiko 5–10 klasių programoje numatytas sintaksės žinias, dažniausiai taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.	D4.4. Beveik visada tikslingai taiko 5–10 klasių programoje numatytas sintaksės žinias, beveik visada taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą.

D5. Vartoja kalbotyros sąvokas ir terminus.	D5.1. Kartais atpažįsta ir vartoja 5–10 klasių programoje numatytas kalbotyros sąvokas ir terminus.	D5.2. Iš dalies atpažįsta ir vartoja 5–10 klasių programoje numatytas kalbotyros sąvokas ir terminus.	D5.3. Daugeliu atvejų atpažįsta ir vartoja 5–10 klasių programoje numatytas kalbotyros sąvokas ir terminus.	D5.4. Beveik visada atpažįsta ir tikslingai vartoja 5–10 klasių programoje numatytas kalbotyros sąvokas ir terminus.
D6. Taiko kalbos pažinimo strategijas.	D6.1.1. Padedamas atlieka tiriamuosius kalbos darbus. Stebi paprasčiausius kalbos reiškinius, gretina skirtingų kalbų elementus. Fragmentiškai apibūdina lietuvių kalbos unikalumą, globalizacijos procesų poveikį.	D6.1.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba atlieka tiriamuosius kalbos darbus. Stebi paprastus kalbos reiškinius, gretina skirtingų kalbų elementus. Iš dalies apibūdina lietuvių kalbos unikalumą, globalizacijos procesų poveikį.	D6.1.3. Konsultuodamasis atlieka tiriamuosius kalbos darbus. Stebi nesudėtingus kalbos reiškinius, gretina skirtingų kalbų elementus. Daugeliu atvejų apibūdina lietuvių kalbos unikalumą, globalizacijos procesų poveikį.	D6.1.4. Savarankiškai atlieka tiriamuosius kalbos darbus. Stebi sudėtingus kalbos reiškinius, gretina skirtingų kalbų elementus. Beveik visada apibūdina lietuvių kalbos unikalumą, globalizacijos procesų poveikį.
	D6.2.1. Padedamas naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir elektroniniais mokymosi šaltiniais, duomenų bazėmis, kirčiavimo žodynais ir praktinėmis elektroninėmis kirčiuoklėmis, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų banku, sintaksės modelių rinkiniais, skyrybos taisyklių rinkiniais.	D6.2.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir elektroniniais mokymosi šaltiniais, duomenų bazėmis, kirčiavimo žodynais ir praktinėmis elektroninėmis kirčiuoklėmis, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų banku, sintaksės modelių rinkiniais, skyrybos taisyklių rinkiniais.	D6.2.3. Konsultuodamasis naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir elektroniniais mokymosi šaltiniais, duomenų bazėmis, kirčiavimo žodynais ir praktinėmis elektroninėmis kirčiuoklėmis, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų banku, sintaksės modelių rinkiniais, skyrybos taisyklių rinkiniais.	D6.2.4. Savarankiškai naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir elektroniniais mokymosi šaltiniais, duomenų bazėmis, kirčiavimo žodynais ir praktinėmis elektroninėmis kirčiuoklėmis, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų banku, sintaksės modelių rinkiniais, skyrybos taisyklių rinkiniais.
E. Literatūros ir kultūros pažinimas				
E1. Įvairiais aspektais analizuoja, interpretuoja ir vertina literatūros ir kitus meno	E1.1.1. Padedamas aptaria kūrinis, kartais juos vertina ir iš dalies pateikia savo įžvalgas, fragmentiškai remdamasis autoriaus biografija ar istoriniu, ar kultūriniu kontekstu, kitais	E1.1.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba aptaria kūrinis, juos vertina ir pateikia savo įžvalgas, iš dalies remdamasis autoriaus biografija ar istoriniu, ar kultūriniu kontekstu,	E1.1.3. Konsultuodamasis aptaria kūrinis, juos vertina ir pateikia savo įžvalgas, daugeliu atvejų remdamasis autoriaus biografija, istoriniu ir kultūriniu kontekstu, kitais tekstais, dažniausiai	E1.1.4. Savarankiškai, išsamiai aptaria kūrinis, juos vertina ir pagrindžia savo įžvalgas, beveik visada remdamasis autoriaus biografija, istoriniu ir kultūriniu kontekstu, kitais tekstais, tinkamai susieja su šiuolaikiniu

<p>kūrinius, kultūros tekstus.</p>	<p>tekstais, kartais susieja su šiuolaikinio gyvenimo problemomis, nusako skaitytų kūrinių svarbą savo, kaip skaitytojo, asmeninei patirčiai.</p>	<p>kitais tekstais, iš dalies susieja su šiuolaikinio gyvenimo problemomis, nusako skaitytų kūrinių svarbą savo, kaip skaitytojo, asmeninei patirčiai.</p>	<p>tinkamai susieja su šiuolaikinio gyvenimo problemomis, nusako skaitytų kūrinių svarbą savo, kaip skaitytojo, asmeninei patirčiai.</p>	<p>gyvenimo problemomis, nusako skaitytų kūrinių svarbą savo, kaip skaitytojo, asmeninei patirčiai.</p>
	<p>E1.2.1. Padedamas analizuoja ir interpretuoja programoje numatytus poezijos, prozos ir dramos kūrinius, kartais nurodo vieną kitą siužeto, personažų, motyvų, vaizdinių, idėjų, meninės raiškos tarptekstinę sąsają ar grožinio teksto sąsają su kitais meno kūriniais.</p> <p>Fragmentiškai dalyvauja diskusijoje.</p>	<p>E1.2.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba analizuoja ir interpretuoja programoje numatytus poezijos, prozos ir dramos kūrinius, iš dalies aptaria jų tradiciją ir šiuolaikinį kultūrinį kontekstą, kai kuriais atvejais nurodo siužeto, personažų, motyvų, vaizdinių, idėjų, meninės raiškos tarptekstines sąsajas, grožinio teksto sąsajas su kitais meno kūriniais.</p> <p>Iš dalies dalyvauja diskusijose apie originalumo ir meninės vertės problemą literatūroje.</p>	<p>E1.2.3. Konsultuodamasis analizuoja ir interpretuoja programoje numatytus poezijos, prozos ir dramos kūrinius, aptaria jų tradiciją ir šiuolaikinį kultūrinį kontekstą, daugeliu atvejų nurodo siužeto, personažų, motyvų, vaizdinių, idėjų, meninės raiškos tarptekstines sąsajas, grožinio teksto sąsajas su kitais meno kūriniais.</p> <p>Aktyviai dalyvauja diskusijose apie originalumo ir meninės vertės problemą literatūroje.</p>	<p>E1.2.4. Savarankiškai analizuoja ir interpretuoja programoje numatytus poezijos, prozos ir dramos kūrinius, išsamiai aptaria jų tradiciją ir šiuolaikinį kultūrinį kontekstą, beveik visada nurodo siužeto, personažų, motyvų, vaizdinių, idėjų, meninės raiškos tarptekstines sąsajas, grožinio teksto sąsajas su kitais meno kūriniais.</p> <p>Aktyviai, argumentuotai diskutuoja apie originalumo ir meninės vertės problemą literatūroje.</p>
	<p>E1.3.1. Padedamas aptaria lietuvių tautosakos, Antikos, Biblijos, Viduramžių vaizdinius ir siužetus. Fragmentiškai atpažįsta kai kurių antikinių ir bibliinių motyvų transformacijas literatūroje.</p>	<p>E1.3.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba aptaria lietuvių tautosakos, Antikos, Biblijos, Viduramžių vaizdinius ir siužetus, iš dalies išvelgia jų pagrindinius reiškinius ir idėjas ar paaiškina antikinių ir bibliinių motyvų ir pasakojimų svarbą kultūrai ir literatūrai.</p> <p>Naudodamasis netiesiogine pagalba analizuoja antikinių ir</p>	<p>E1.3.3. Konsultuodamasis aptaria daugumą lietuvių tautosakos, Antikos, Biblijos, Viduramžių vaizdinių ir siužetų, daugeliu atvejų išvelgia jų pagrindinius reiškinius ir idėjas, paaiškina antikinių ir bibliinių motyvų ir pasakojimų svarbą kultūrai ir literatūrai. Konsultuodamasis analizuoja antikinių ir bibliinių motyvų transformacijas literatūroje.</p>	<p>E1.3.4. Savarankiškai aptaria lietuvių tautosakos, Antikos, Biblijos, Viduramžių vaizdinius ir siužetus, beveik visada išvelgia jų pagrindinius reiškinius ir idėjas, paaiškina antikinių ir bibliinių motyvų ir pasakojimų svarbą kultūrai ir literatūrai. Savarankiškai analizuoja ir vertina antikinių ir bibliinių motyvų transformacijas literatūroje.</p>

		bibliinių motyvų transformacijas literatūroje.		
E2. Vartoja literatūros teorijos sąvokas.	E2.1. Kartais vartoja programoje nurodytas literatūros teorijos sąvokas.	E2.2. Iš dalies tinkamai vartoja programoje nurodytas literatūros teorijos sąvokas.	E2.3. Daugeliu atvejų tinkamai ir tikslingai vartoja programoje nurodytas literatūros teorijos sąvokas.	E2.4. Visada tinkamai ir tikslingai vartoja programoje nurodytas literatūros teorijos sąvokas.
E3. Aptaria kultūros reiškinius ir asmenybes; dalyvauja kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime.	E3.1. Padedamas aptaria programoje numatytus svarbiausius Europos kultūros reiškinius, dariusius įtaką Lietuvos kultūrai. Fragmentiškai stebi ir padedamas aptaria šiuolaikinės kultūros tendencijas, kultūros asmenybių įtaką vertybinių nuostatų formavimuisi. Padedamas analizuoja, interpretuoja ir lygina kultūrinius reiškinius. Kartais dalyvauja savo mokyklos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime.	E3.1.2. Naudodamasis netiesiogine pagalba aptaria programoje numatytus svarbiausius Europos kultūros reiškinius, dariusius įtaką Lietuvos kultūrai. Stebi ir iš dalies aptaria šiuolaikinės kultūros tendencijas, kultūros asmenybių įtaką vertybinių nuostatų formavimuisi. Iš dalies analizuoja, interpretuoja ir lygina kultūrinius reiškinius. Iš dalies dalyvauja savo mokyklos ar regiono kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime.	E3.1.3. Daugeliu atvejų savarankiškai aptaria programoje numatytus svarbiausius Europos kultūros reiškinius, dariusius įtaką Lietuvos kultūrai. Stebi ir aptaria šiuolaikinės kultūros tendencijas, kultūros asmenybių įtaką vertybinių nuostatų formavimuisi. Daugeliu atvejų argumentuotai analizuoja, interpretuoja ir lygina kultūrinius reiškinius. Dažniausiai dalyvauja savo mokyklos, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime.	E3.1.4. Savarankiškai aptaria programoje numatytus svarbiausius Europos kultūros reiškinius, dariusius įtaką Lietuvos kultūrai. Stebi ir visada išsamiai aptaria šiuolaikinės kultūros tendencijas, kultūros asmenybių įtaką vertybinių nuostatų formavimuisi. Argumentuotai analizuoja, interpretuoja ir lygina kultūrinius reiškinius. Visada aktyviai dalyvauja savo mokyklos, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime.

9. Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimas

- 9.1. Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo tikslas – įvertinti kiekvieno mokinio lietuvių kalbos ir literatūros mokymosi pasiekimus ir teikti informaciją apie pagrindinio ugdymo kokybę.
- 9.2. Pagrindinis pasiekimų patikrinimo uždavinys – įvertinti mokinių lietuvių kalbos ir literatūros bei kultūros žinias ir gebėjimus, pasiektus įgyvendinant šią Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo bendrąją programą (toliau – LKL PUBP).
- 9.3. Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimu siekiama įvertinti, kaip mokiniai geba:
- suprasti ir aptarti skaitomus tekstus;
 - kurti tekstus žodžiu ir raštu;
 - remtis literatūros (kultūros) žiniomis, įgytomis mokantis pagal LKL PUBP;
 - pažinti kalbos sandarą, taisyklingai vartoti gramatines formas ir konstrukcijas;
 - laikytis lietuvių kalbos tarties ir kirčiavimo normų;
 - vartoti tinkamą žodyną;
 - taikyti lietuvių kalbos rašybos ir privalomosios skyrybos taisykles;
 - atskleisti savo kūrybinius gebėjimus ir savarankišką mąstymą.
- 9.4. Pasiekimų patikrinimas (žodžiu ir raštu) organizuojamas ir vykdomas mokiniams, baigiantiems pagrindinio ugdymo bendrąją programą. Visos pasiekimų patikrinimo dalys yra privalomos.
- 9.5. Pasiekimų patikrinimo struktūra ir tikrinamų gebėjimų svarba:

Pasiekimų patikrinimo būdas	Veiklos sritys	Svarba (proc.)
Žodžiu	Literatūros ir kultūros pažinimas	30
	Kalbėjimas	
	Klausymas ir sąveika	
Raštu	Teksto supratimas	30
	Kalbos pažinimas ir vartojimas	
	Teksto kūrimas	40

- 9.6. Kalbėjimo, klausymo ir sąveikos gebėjimų patikrinimas siejamas su LKL PUBP literatūros ir kultūros pažinimo turiniu.

- 9.7. Teksto supratimo gebėjimams patikrinti pateikiami grožinis (grožiniai) ir negrožinis (negrožiniai) bendrine kalba parašyti tekstai, kurių bendra apimtis 800–1000 žodžių; bent vienas tekstas – programinis (privalomas) grožinis ar negrožinis kūrinys (ištrauka) iš LKL PUBP literatūros ir kultūros pažinimo kurso. Negrožinis tekstas analizuojamas aptariant autoriaus pasirinktą temą, pagrindinę idėją ir (ar) problemą, kaip siekiama įtaigumo, ir išsakant asmeninį požiūrį; grožinis kūrinys analizuojamas aptariant ir susiejant jo esmę atskleidžiančius aspektus: turinį, kontekstą(us), esmines idėjas ir (ar) vertybes, svarbiausius teksto elementus, raišką ir pan.
- 9.8. Kalbos pažinimo gebėjimams patikrinti pateikiamos užduotys, susijusios su lietuvių kalbos fonetikos, morfologijos ir rašybos bei sintaksės ir skyrybos pažinimu; kalbos vartojimo gebėjimams patikrinti pateikiamos užduotys, susijusios su leksinių ir stilistinių raiškos priemonių pažinimu ir (ar) tikslingu vartojimu.
- 9.9. Teksto kūrimo raštu gebėjimai tikrinami atvirojo tipo užduotimi iš LKL PUBP literatūros ir kultūros pažinimo kurso; minimali kuriamo teksto apimtis – 250 žodžių.